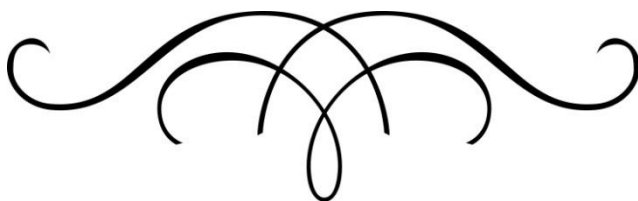
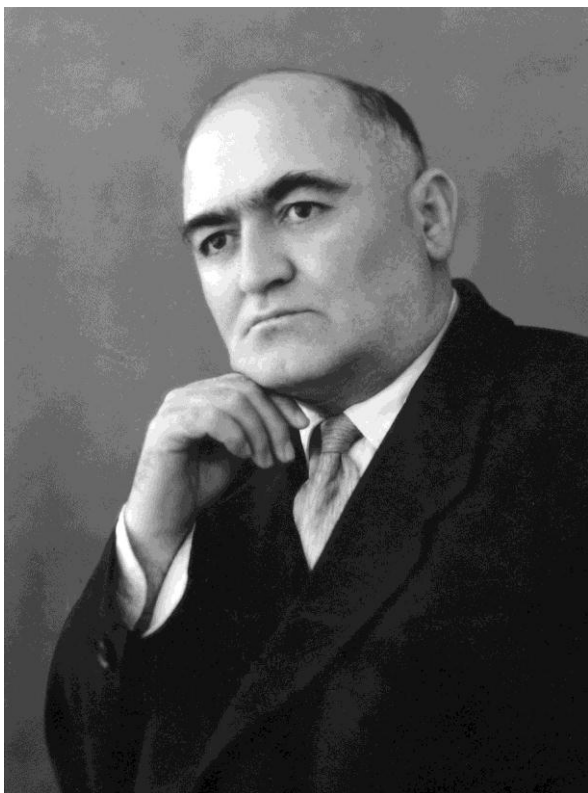

***ГУЛБОҒИ
АДАБ***

Боқӣ Раҳимзода

БАҚОИ МЕҲР

**ДУШАНБЕ
«МАОРИФ»
2015**

ББК 84 тоҷик 7-5
Р-45

Ҳайати мушовара

Саид Нуриддини Саид, Худой Шарифов,
Маҳмадулло Лутфуллоев, Фарҳод Раҳимӣ

Ҳайати таҳририя

Абдулҳамид Самадов, Шарифмурод Исрофилниё,
Бадриддин Мақсудов, Рустами Ваҳҳоб,
Начмиддин Салоҳиддинзода

Мураттиб: *Гурез Сафар*

Р-45. Боқӣ Раҳимзода. **Бақои меҳр** (шеърҳо ва ҳикояҳо).
Душанбе, «Маориф», 2015, 192 сах.

Яке аз симоҳои барҷастаи адабиёти муосири тоҷик, Шоири халқии Тоҷикистон, барандаи Ҷоизаи давлатии Тоҷикистон ба номи Абӯабдуллоҳ Рӯдакӣ устод Боқӣ Раҳимзода бо эҷодиёти рангинаш дар тарбияи маънавии ҷомеа нақши амиқе гузоштааст.

Ин маҷмӯа намунаест аз беҳтарин шеърҳои ҳикояҳои ӯ, ки пешкаши Шумо, хонандагони азиз, мегардад. Бо тавсияи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон барои хониши беруназсинфии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии кишварамон нашр мегардад.

A highly detailed, symmetrical decorative border in black ink on a white background. The border is composed of repeating floral and foliate motifs, including stylized leaves, scrolls, and small flowers, arranged in a rectangular frame with elaborate corner pieces.

ШЕЪРХО

ХАЛҚИ БУЗУРГВОРАМ

Чун Ваҳши саркаши худ аз шавқ сар кашидам,
Шайпури фатҳи халқам бори дигар кашидам,
Ҳар қатраи чабинаш бо шеър бар кашидам,
Оре, ба риштаи назм дурру гуҳар кашидам.

То бахшам аз бароят, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Қалби замин фишурда, мардона чок кардӣ,
Обу арақ зи рӯят сад бор пок кардӣ,
Шуд рӯзҳо, ки дидам тарки хӯрок кардӣ,
То пунбадонаеро берун зи хок кардӣ.

3-ин рӯ, туро сурудам, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Ҳар як ниҳоли пахта чун тифл парваридӣ,
То ки набинад офат, роҳат ту ҳам надидӣ,
Бори гарони меҳнат бар дӯши худ кашидӣ,
То сарбаланд гардӣ бисёр сар хамидӣ.

3-ин рӯ, туро сароям, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Фасли баҳор дидам пур аз ғубор рӯят,
Бо қомати хамида дар киштзор рӯят,
Обу арақ чакида аз тор-тори мӯят,
Барқи зафар шукуфта андар канори рӯят.

Дил пурумед гуфтам, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Ранчи кашидаатро обу замин бидонад,
Обилаҳои дастат чархи машин бидонад,
Қадри баланду пастӣ худ пахтачин бидонад,
Ҷонбозиҳои заргар лаълу нигин бидонад.

Заркору заргарӣ ту, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Ҳар кас агар шуморад кори ту сахлу осон,
Лаънат ба ӯ бигӯяд ҳар фарди поквичдон.
Раззоқи олам астӣ, эй баргузида деҳқон,
Васфи туро сароям то ҳаст дар танам ҷон.

Ҷонам фидои номат, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Ҳам Вахшу Ленинобод, кӯлобию ҳисорӣ,
Дар гирудори меҳнат бинмуда ҷонсупорӣ,
То дар ривочи кишвар саҳми расо гузорӣ,
Байроқи обрӯро маҳкам нигоҳ дорӣ.

Таҳсинкунон бигӯям, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Дар Белорус будам, васфи туро шунидам,
Маҳсули ранчи дастат дар ҳар кучо бидидам.
Чун кӯҳсори Помир аз фаҳр сар кашидам,
Бар пешвози тӯят аммо ба сар давидам.

То бар ту шеър бахшам, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Иҷрои қавл кардӣ, ин аст сарфарозӣ,
Тобида мӯйи лабро бинмой рақсу бозӣ,
Иди Кабири Октябр бешубҳа аз ту розӣ,
Бо ин умед додат ҳар гуна имтиёзе.

Додат бузургворӣ, халқи бузургворам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

Рӯзи барори корат ин шеър тухфа орам,
Афсӯс беҳтар аз ин чизи дигар надорам.
Бинмо қабул аз ман, халқи бузургворам,
Чун барги сабз инро бар ту ҳамесупорам.

Ту аз ману ман аз ту, дигар сухан надорам,
Бар чашм хоки поят чун тӯтиё гузорам.

МУАЛЛИМ

Шеъре ба номи некат, омӯзгор, дорам,
Дар анчуман ба дастат чун тухфае супорам,
Баҳри сипоси хотир дастат ҳамефишорам,
Миннатпазир аз ту доим ба рӯзгорам.

3-ин рӯ, бузург ҳастӣ мисли падар, муаллим,
Дар олами маонӣ ҳам роҳбар, муаллим.

Ҳарфе дуруст хондам, аз шавқ медамидӣ,
Ноқис, ки менавиштам, бар хеш метапидӣ.
То сарбаланд бошам, бисёр сар хамидӣ,
Бори гарони меҳнат бар дӯши худ кашидӣ.

3-ин рӯ, бузург ҳастӣ мисли падар, муаллим,
Дар олами маонӣ ҳам роҳбар, муаллим.

Омӯхта бароям одоби гуфтугӯро,
Во карда пеши чашмам дунёи орзуро.
Суде барои мардум бахшанда бин Амуро,
Дар роҳи бахтёбӣ маънои ҷустуҷӯро.

3-ин рӯ, бузург ҳастӣ мисли падар, муаллим,
Дар олами маонӣ ҳам роҳбар, муаллим.

Дар гирудори ҳастӣ, гуфтӣ, ки боҳунар шав,
Бар авҷ сар кашидӣ, аз қаър боҳабар шав.
Аз дониши замонат пайваста баҳравар шав,
Дар ҳифзи халку кишвар фарзанди номвар шав.

3-ин рӯ, бузург ҳастӣ мисли падар, муаллим,
Дар олами маонӣ ҳам роҳбар, муаллим.

Тақдири насли миллат бар зиммаи ту бор аст,
З-ин бештар ба дунё дигар чӣ эътибор аст?
Омӯзгор он гаҳ мамнуну бахтёр аст,
Шогирди бовафояш бар халқ ифтихор аст.

З-ин рӯ, бузург ҳастӣ мисли падар, муаллим,
Дар олами маонӣ ҳам роҳбар, муаллим.

ДИЛИ БУЗУРГ

Дарид пардаи шаб чун сахар нафас бигрифт,
Шафақ ба домани гардуни нилгун афтод.
Насими рӯхфизо омад аз табассуми субҳ,
Ба кӯху дашту даман рангҳо фузун афтод.

Зи нури шамс харорат давид дар дили рӯз,
Ки аз хумори шабон буд хаставу лоғар.
Ба чилва омада боғи чаман зи мусиқор,
Табиат аз нахи зар карда пираҳан дар бар.

Нишастгоҳи ман аст баски домани хуршед,
Дил аз фараҳ зи нишоти назора шуд шодоб,
Сипеҳр чехра барафрӯхт, абри найсон рехт
Ба сӯйи сабзаву гулҳо ҳазор гуна гулоб.

Зи қалби санг ба ҳар сӯ фавора меборид,
Ба рӯйи майса чилодор чашмаҳои булӯр.
Зи печутоб ба ҳам хӯрда, гашта дарёе
Зи байни кӯҳ равон бо талотуму бо шӯр.

Дар ин пагоҳи баҳорон ба кишвари тоҷик
Ба чашми ман нигарӣ, ҳаст дар ҷаҳон якто,
Ба шеър сурати ўро кашида бахшидам
Ба дӯстам, ки дилам карда дар дилаш маъво.

Дили бузурги туро, дӯст, медиҳам ташбех
Ба чашмаҳои мусаффои Тоҷикистонам,
Ба рӯдҳои зарафшони пурхурӯши ў,
Ба ГЭС-ҳои тавонои шӯълаафшонам.

Ба сони куллаи Помир бузург вақти сукут,
Ба сони баҳри дамонам ба чӯш вақти шитоб.
Ба ҳеҷ қувва начунбад ба қадри як сари мӯ,
Ба авҷи мавҷ бувад доимо, на дар ғарқоб.

Диле, ки чӯшу сафояш чу субҳи кишвари ман,
Балоғати ту намудам ҷаҳоннамову кабир.
Чӣ вусъате, ки ҷаҳон дар замири он гунҷад
Зи меҳри ту шуда ҳампойи меҳри оламгир.

Саҳар паёми навин дод, офтоб омад,
Вазид дар дили ман ҳам насими субҳи сухан.
Зи рӯи шамсу табиат, саҳар сухан чидам,
Таҷассуми дили худро бубин ба ҳадяи ман.

РЕСПУБЛИКАИ МАН

Дари дилро ба рӯят во намудам,
Туро дар дидаву дил ҷо намудам.
Ба ҷисму ҷони худ маъво намудам,
Ба васфат шеърӣ нав иншо намудам.

Дилу дилдор, республикаи ман,
Ба шуҳрат ёр, республикаи ман.

Ба гардун сар кашида кӯҳсорат,
Зарафшон даштҳои беканорат,
Хурушон нахрҳои нукраворат,
Зафарманд аст халқи номдорат.

Дилу дилдор, республикаи ман,
Ба шуҳрат ёр, республикаи ман.

Кашад хуршед аз Боми Ҷаҳон сар,
Зи Норақ нур гирад моҳу ахтар,
Зи дасти қудрати ёру бародар
Шавад симои ту ҳар лаҳза дигар.

Дилу дилдор, республикаи ман,
Ба шуҳрат ёр, республикаи ман.

Шуда машҳур қолини Хучандат,
Фаровон меваҳои мисли қандат,
Танинандоз Ваҳши дилписандат,
Намуда назди ёрон сарбаландат.

Дилу дилдор, республикаи ман,
Ба шуҳрат ёр, республикаи ман.

ДИЛОРОЙ, ДУШАНБЕ

Ачаб шаҳри дилорой, Душанбе,
Хаёлам, зеби дунёй, Душанбе.
Шудам сарсабз дар оғӯши меҳрат,
Чу дил дар синаам чойй, Душанбе.

Ба гирдат ҳалқа баста кӯҳсорон,
Туро гардида ҳомию нигаҳбон.
Ҳамеша то ки бошӣ сабзу хуррам,
Зи дил чорӣ намуда чашмасорон.
Ачаб шаҳри дилорой, Душанбе,
Хаёлам, зеби дунёй, Душанбе.

Бароҳат дар канорат менишинам,
Зи чойи «Роҳат»-ат роҳат бубинам,
Зи рангу рӯйи дилбарҳои шӯҳат
Гаҳе садбаргу гоҳе лола чинам.
Ачаб шаҳри дилорой, Душанбе,
Хаёлам, зеби дунёй, Душанбе.

Саҳаргоҳон, ки хуршеди мунаввар
Зи рӯйи Боми дунё мекашад сар.
Чунон ки бар сари зебо арӯсе,
Бипошад бар сари ту зевару зар.
Ачаб шаҳри дилорой, Душанбе,
Хаёлам, зеби дунёй, Душанбе.

Ба шаб рӯйи фазоят мисли шир аст,
Ба рӯят курси маҳ гӯё фатир аст.
Ғазалхон Бокии дилдода гӯяд:
Шабу рӯзат мусаффо, беназир аст.
Ачаб шаҳри дилорой, Душанбе,
Хаёлам, зеби дунёй, Душанбе.

НАВРҶЗ

Рафта фасли даю баҳорон шуд,
Гавҳарафшон чу абри найсон шуд.

Рехт борону майсаҳо рӯид,
Обҳо рӯйи сабза ғелон шуд.

Гуфтам акнун, дило, баҳор омад,
Вақти наззораи гулистон шуд.

Шабаҳи навчавонии рафта
Дар намуди дигар намоён шуд.

Ёди маъвою кӯйи ӯ кардам,
Сайди фикрам на ину на он шуд.

Дил гирифтори ишқи чонон гашт,
Аз ҳавову ҳавас гурезон шуд.

Барқи ишқ оташе ба чонам зад,
Сина дар шуълааш дурахшон шуд.

То шабистони фикри кӯтоҳам
Равшан аз чилваи чароғон шуд.

Аз миёни саҳоби фикру хаёл
Чехраи навчавонӣ хандон шуд.

Меҳри Наврӯз то тулӯъ намуд,
Фасли дай пушти парда пинҳон шуд.

БАҲОРУ ҶАВОНӢ

Ҷавонии пур аз тараб –
Баҳори файзбори ман.
Чу оби чашмасорҳо
Зулолу беқарори ман.
Ғизолаи рамидаӣ
Ба дашту кӯҳсори ман.
Арӯси фасли солҳо
Биё, ту дар канори ман.

Биё, ки дил супорамат,
Чу ҷон азиз дорамат.

Биё, ки аз қудуми ту
Фирор барфбод кард.
Замин нафас гирифтаву
Зи умри рафта ёд кард.
Ҷавонии дуборааш
Зи нав фараҳ зиёд кард.
Ба тан либоси махмалин
Гирифту чехра шод кард.

Ҷавонии матини ман,
Баҳори нозанини ман.

Зи рангу бӯйи оразат
Ҷакида шираи шубоб,
Табиату ҳаёт ҳам
Ҷунон гирифта обутоб;
Ки аз нигоҳи чилваҳо
Зи чашми хоб рафта хоб.
Ҳисоб на ҷавоние
Ки рафтааст беҳисоб.

Биё, ки аҳд бастамат,
Чу ишқ мепарастамат.

Чаро ки дар сиришти мо
жавонии дубора нест?
Ба ҳеҷ боби зиндагӣ
Чаро, ки ин ибора нест.
Ба роҳи илми нав магар
Ягон илочи чора нест?

Бишав ба роҳи орзу
жавониро ба ҷустуҷӯ!

Чаро, ки дасти одамӣ
Замонаро ҷавон кунад,
Баҳору сулҳ оварад,
Ба даҳр армуғон кунад,
Мутеи дасти хештан
Замину осмон кунад,
Хулоса ҳар чи хоҳад ў,
Илочи ину он кунад.

Ба ҷуз илочи кори худ,
Дубора навбаҳори худ.

жавониё, ғанимати,
жу навбаҳор меравӣ,
Надида сер рӯи ту,
жу нози ёр меравӣ.
Нагуфта рози дил даме,
Зи мо канор меравӣ.
Чаро зи ман чудо шуда,
Ту соявор меравӣ?

Ба роҳи туст чашм чор,
Биё, ту ҳамраҳи баҳор.

Ба кӯҳу дашт бингарам –
Ба ранги лола бинамат.
Ба рӯи маҳ назар кунам –
Ба гирди ҳола бинамат,

Ба чӯши чашмасорҳо,
Ба акси жола бинамат.
Миёни баҳру дачла ҳам
Ба рӯи мола бинамат,
Майи висол даркашам,
Чу дар пиёла бинамат.

Ба бахти ман ту чилвагар,
Ҳамеша бош дар назар!

МО МУШТОҶИ НАВРӢЗ

Гули бодом бӯйи нози Наврӯз,
Гилеми сабза пойандози Наврӯз.
Ба роҳат абри найсон дур бипошад,
Ки тундар оварад овози Наврӯз.

Арӯси сол сархуш аз гулу мул,
Ниҳода қач кулаҳ аз барги сунбул,
Сабо аз ҷаъди зулфаш мушк безад,
Сарояд васфи ӯ шӯрида булбул.

Насимосо ба печу тоб ояд,
Магар ӯ аз раҳи Варзоб ояд?
Ҳама муштоқ бар дидори Наврӯз,
Мабодо, як шаби маҳтоб ояд.

Замин аз мақдамаш пурзебу фар шуд,
Шамимаш нақҳати боди сахар шуд,
Табассум мекунад Наврӯз имрӯз,
Ки фавҷи лола дар сахро бадар шуд.

Ҷавонӣ дар бағал дорад ҳамеша,
Чӣ сон авҷи амал дорад ҳамеша,
Агар соҳир набошад, аз чӣ Наврӯз
Ҷавонӣ бебадал дорад ҳамеша?

Ба чашмаш чодуи устод дорад,
Ба рӯяш холи ҳуснобод дорад.
Дилошӯбу ҷаҳонорост Наврӯз,
Ки ӯ наққоши сеҳрҷод дорад.

Барад чун қаҳрабо зангор аз дил,
Кушояд чашмаи ашғор аз дил.
Бувад сарчашмаи илҳом Наврӯз,
Барорад ҳарфи оташбор аз дил.

Паём аз мавсими шодӣ гирифтам,
Гули сурӣ фиристондӣ, гирифтам.
Зи рухсори ҷаҳонтоби ту, Наврӯз,
Нахустин бўсае додӣ, гирифтам.

Биё Наврӯз, бар ҷонам асар кун,
Дарахти умри манро пурсамар кун,
Ба ман бинмой аёми ҷавонӣ,
Шарори синаамро бештар кун.

Агар як сол н-оӣ, даҳр пир аст,
Ба номат сад қасам, дунё ҷазир аст,
Машав ғамгин агар ҷашнат нагиранд,
Ки номат сархату туғрои шеър аст.

ҚАЛАМ

Эй қалам, аз васфи дастони пурэхсон менавис,
Аз талотумҳои дилҳои хурӯшон менавис.

Дар қаламдони ҳамӯшӣ то ба кай монӣ ҳамӯш?
Нуктаҳои ҳикмати соҳибхаёлон менавис.

Гар сарат бубрида гардад, эй қалам, шав тезтар,
Ошкоро гар кашӣ ташвиш, пинҳон менавис.

Бар забон ояд зи пинҳон сӯхтанҳо сӯзи дил,
К-аз муҳаббат ҳарфҳо бар сафҳаи ҷон менавис.

Ҳайрати эъҷоз омад, во тилисми Зӯҳра шуд,
Мӯшикофиҳои зехни аҳли ирфон менавис.

Аз ҳунаремандии соқӣ, аз шукуфтанҳои ёр,
Аз вафои ишқи ёрони қадрдон менавис.

Чашми ҷоду пурфану хунҳорҳо гуфтан бас аст,
Аз нигоҳи гарму аз лабҳои хандон менавис.

Васфи маҳрӯён, хиромонсарвҳо аз ҳад гузашт,
Аз барои шавқи ҷонҳои муҳиббон менавис.

Оламе пур гашта аз ташбеҳу тавсифҳои нав,
Офаринишҳои даврон дидаву он менавис.

Заҳми мижгон аз камони абрӯ чандон хӯрдаам,
Сер аз ҷон гашта, Боқӣ, як дам ин сон менавис.

НАВРҶЗӢ

Наврӯзи наву соли наву кори нав омад,
Дар кишвари дил файзи фараҳбори нав омад.

Пӯшида ба тан пирахани тоза табиат,
Булбул ба навои гулу гулзори нав омад.

Аз домани худ абр басо дурру гуҳар рехт,
Дар авчи фалак барқи шарарбори нав омад.

Дар шишаи тирезаи мо нақш кашида,
Борони баҳор аз пайи осори нав омад.

Бирбуда зи рухсораи сарчашма зулоӣ,
Лойоба ба саркӯбию рафтори нав омад.

Ҳар сӯ нигарӣ чӯши тараб, базми чавонӣ,
Гулгун чу қадаҳ лолаи саршори нав омад.

Савсан бигирифтаст ба бар чомаи нилӣ,
Сархуш ба чаман наргиси хуммори нав омад.

То гавҳари мақсуд зи саҳро ба каф ояд,
Дехқони ҳунарвар ба трактори нав омад.

То бӯса занад сабза кафи пойи нигоре,
Дар тору пуди қолии зангори нав омад.

Бо тирӯ камон гарчи баҳор аст мунаққаш,
Аммо бари дилшодии дилдори нав омад.

Дар майса ниҳон донаву дар шоҳа шукуфа,
Ҳар як ба ҳаводории асмори нав омад.

Андар нафаси гарми замин барф шуда об,
Мастонаву бо дағдаға анҳори нав омад.

Ин шеър бувад тухфаи идонаи Боқӣ,
Аз хошияи дафтари ашъори нав омад.

ФАСЛИ БАҲОР БУД

Аз киссаҳои дафтари мағшуши хотирот,
Як шамма аз гузаштаи худ ёд мекунам,
То бишнавай ҳақиқати ин дасти сӯхта,
К-аз меҳри бериёи дил эҷод мекунам.
Фасли баҳор буд.

Он дам, ки буд абр зи доман гуҳарфишон,
Бар гӯш растухези гулу сабза мерасид,
К-он дам дарида гӯшаи домони абрро,
Тиру камон зи чашмаи хуршед медамид.
Фасли баҳор буд.

Хичрон кашида булбули шайдо ба ёди гул
Ғарқи суруду шевану масти висол буд.
Пар шуста дар шуои зарандуди субҳдам,
Зеби нигоҳ ҷилваи мурғи ҳилол буд.
Фасли баҳор буд.

К-он дам қатори турна ба паҳнои осмон,
Чун қорвони умр ҳамебуд дар гузар,
Он дам, ки рӯи мазраи деҳқон кабӯтарон
Буданд баҳри чидани дон дар пайи ҳашар.
Фасли баҳор буд.

Лабханди наварӯси чаман гоҳи шарму ноз
Шӯру чунуни нағмаи мурғон ҳамефузуд,
Аз барги гул макидани занбӯр шахди ноб,
Оҳиста ғунча аз нафаси бод мекушуд.
Фасли баҳор буд.

Он дам, ки офтоби сахар теғ мекашид,
Шабнам зи чашми наргису себарга мечакид,
Он дам, ки оби чашма чу симоб беқарор,
Аз қалби кӯҳ ҷониби сахро ҳамедавид.
Фасли баҳор буд.
Аммо ба ман чӣ суд?

Зеро ки аз ҳарорати ин дасти сӯхта
Будам чу мӯй дар сари оташ ба печутоб.
Шаб то ба рӯз ҳамнафасам дарду доғ буд,
Мешуд чу шамъ модарам аз сӯзи сина об.
Гарчи баҳор буд.

Бар чашму гӯши одами бемор нохуш аст
Ҳатто навои булбулу ранги гули баҳор.
Бар гӯшам он дақиқа басо саҳт мерасид
Оҳанги ҷонфизои наю савти «Ёр-ёр».
Гарчи баҳор буд.

Баски муҳити ман ба кафи сарнавишт буд,
Ҳар неку бад зи қисмату тақдир мерасид.
Аз куф-куфи дуои дамодам пайи даво
Чун сабзаи ҳазонзада рангам ҳамепарид.
Гарчи баҳор буд.

Сӯзу гудоз то ки шавад андаке ҳамӯш,
Мерехт ашк бар сари болини ман падар.
Дадам зи дасти марҳаму доруи бедаво
Мешуд ба сони кундаи дар об гашта тар.
Гарчи баҳор буд.

Дар тангнои узлату бечораву ҳамӯш,
Афтода дур аз назари гарми рӯзгор,
Боди ҳазон ба гулшани умрам ҳамевазид,
То нашкуфад шукуфаи умрам дар ин диёр.
Гарчи баҳор буд.

Дар осмони тираву пурхавфу пурхатар
Ногоҳ чун ситораи уммед шуд падида,
Як булачаб тасодуфӣ омад табиби рус,
Ин хушхабар ба кулбаи эҳзони мо расид.
Фасли баҳор буд.

Аммо падар мушаввашу дар изтироб буд,
Як сӯ балои ойину як сӯ ғами писар.
Гар оварад ба хонааш марди табибро,
Он гаҳ зи амри қисмати яздон кунад гузар.

Дар байни фикрҳои муҳолиф ба ҳамдигар
Мечуст дар кашокаши айём чораҳо.
Шуд борҳо дучор ба васвос, лек ақл
Будаш даруни зулмати асрор раҳнамо.

Чун нури барқ меҳри писар шуд варо ба сар,
Охир миёни пардаи шаб рафт бегумон.
То оварад ҳаками дилогоҳи раҳгузар,
Такдирро дигар бикунад аз кудуми он.
Фасли баҳор буд.

Омад ҳаким чораву тадбир кард пас
Дастам гирифт гуфт: «Хорошо!». Ба ёд монд.
Як умр ин калима чу рамзи наҷотбахш,
Дар қалби ман шарораи уммедҳо расонд.
Фасли баҳор буд.

Дар партави сахарғаи фардои хештан
Гоҳе ба сар фитода, гоҳе хестам зи ҷо.
Чун оби ҷӯ дамидаму берун шудам зи ҷӯ,
Будам ба ҷустуҷӯи ҳамон дасти бериё.
Фасли баҳор буд.

Охир даруни оташу хун, ҷанги вопасин
Баҳри ҳаёти тозаву озодию виқор,
Дастам гирифт боз ҳамон дасти чорасоз,
Додам ҷаҳони тозаву сарсабзии баҳор.
Ин навбаҳор буд.

Аз кӯдакӣ ҳарорати дасти дили бузург
Дар ҳар нафас ба зиндагӣ эҳсос мекунам.
Ҳар як қадам, ки дар раҳи мақсуд мениҳам,
Бар ту зиёда ҳурмату ихлос мекунам.
Дар фасли навбаҳор.

Ҳар ҷо, ки дасти хеш ба дасти ту медиҳам,
Чун сими барқ дар танам меҳри ту медавад,
Пас он ҳарорати кафи эҷозкори ту
Дар қалби ман ҷу пораи хуршед мешавад.
Ҳангоми навбаҳор.

Ин буд он ҳикояти ин дасти сӯхта,
К-аз меҳр бо вафои дил эҷод кардаам,
Мебахшамаш ба дасти пурэхсони дӯстам,
Бо ёди дӯст хоҳири худ шод кардаам.
Дар фасли навбаҳор.

БАҲОРИ ОРЗУ

Васфи меҳнат хомаам дорад, тараб ёри ман аст,
Дар канори зиндагӣ ҳамрози ғамхори ман аст.

Аз дами чонбахши ӯ дорад баҳорам хуррамӣ,
Дар баҳори умр зиннатбахши гулзори ман аст.

Аз насими гулшани таҳқиқ чонам тоза аст,
Шукр гӯям, ғунчаҳо бишкуфта аз хори ман аст.

Андалеби хомаам бесавт дорад сад наво,
Ин таҳайнор аз нигоҳи чашми дилдори ман аст.

Он чи дар гӯши муҳаббатпарварон хуш мерасад,
Андар ин даврон агар донанд, гуфтори ман аст.

Навпарастихо намеояд зи дастам, дӯстон,
Лек андар шеъри нав таъсири ашъори ман аст.

Дасту пое мезанам афтода дар баҳри арӯз,
То дури нав бар каф ояд, гарчи озори ман аст.

Шодам ин, ки тозагулҳои баҳори орзу
Ҳар яке бо ранги нав зеби чаманзори ман аст.

СУБҲИ БАҲОР

Чун чайби шаб зи панҷаи хуршед медарид,
Машрик зи хоб хеста ҳамёза мекашид,
Оҳиста бод аз нафаси субҳ мевазид,
Мешуд зи чилваҳои шафақ рангҳо падида.
Дар хусни навбаҳор.

Ҳастӣ ба расму сурати нав ранг мегирифт,
Болаш зи чеҳра лаккаю ожанг мегирифт.
Оби зулол аз лаби чӯ занг мегирифт,
Мурғи саҳар ба авҷи нав оҳанг мегирифт.
Дар чӯши рӯзгор.

Тоби замин зи сабзаи навхез мефузуд,
Акси танаш зи пардаи зангор менамуд.
Аз чайби хеш тукмаи фирӯза мекушуд,
Ҳуши само ба хусни дилангез мерабуд.
Мӯъҷизкушо баҳор.

Наззораи ситораи рӯз аст бар замин,
Тобад ба ранги тоза ба чашмони дурбин,
Нақше зи ҳар канору нигоре зи ҳар камин,
Чин афканад ба лаҳзаи падруд бар чабин.
Аз дил занад шарор.

Хезад насиму бўса ситонад зи рӯйи гул,
Ҳар ҷо бирезад аз нафаси хеш бўйи гул.
Ҳаргиз зи бўса кам нашавад орзуи гул,
Чашми муроди меҳр бувад боз сӯйи гул.
Дар мавсими баҳор.

Ин субҳдам, ки муждаи наврӯзиям расид,
Чун файзи навбаҳор дилафрӯзиям расид.
Айёми Боқии тарабомӯзиям расид,
Аз хирмани баҳори сухан рӯзиям расид.
Шукронаи баҳор!

БАҲОР

Сабзаи кӯҳу камар,
Хониши мурғи сахар,
Муждарасонандаи
Фасли накӯи баҳор.

Ошиқи дилбохта
Сӯйи чаман тохта,
Чида гули навбаҳор,
Тухфа барад баҳри ёр.

Ғунчаи сахни чаман
То бидушояд даҳан,
Нағма кунад то сахар
Булбули шабзиндадор.

Дор ҷавони баҳуш,
Гуфтаи манро ба гӯш:
Лаззати дигар диҳад
Бӯсаи фасли баҳор.

ДАВОМИ МО
Ба ёдбуди ҳазрати Ҳофиз

Аз ишқи поку хуни дилу рӯҳи пурчило
Дар маърази баҳори ҳаётам сириштаанд.
Қони сухан ба қолиби маънӣ гирифт чо,
Бар ман хати барот бузургон навиштаанд.

Дарёдилон ба боли хумоям нишондаанд,
Ман ишкро чу шамси ҷаҳонгир кардаам.
Дар роҳи рӯзгори навин чон фишондаанд,
Такдирро чу қофия тағйир кардаам.

Аз санги хора лаъли нигин кардаам бурун,
Аз умқи баҳр дурру гуҳар баркашидаам.
Аз хусравон гузаштаву дар кӯҳи Бесутун
Эъҷози нақши тешаи Фарҳод дидаам.

Аз сад ҳазор садди Сикандар гузаштаам,
Анқосифат ҳидояти парвоз кардаам.
Дамсози ҳар қабилаю ҳар халқ гаштаам,
Ифшои розу ҳамдамӣ оғоз кардаам.

Ман худ сурӯши назмаму ҷӯшу хурӯши базм,
Қону ҷаҳони лафзаму оҳанги рӯзгор.
Авчи барори азмаму тире камони разм,
Резад мудом аз нафасам нақхати баҳор.

Чун субҳдам ба чилваю мазмуни худ навам,
Дар аҳди дил ҷавонаму фирӯзии ҳаёт.
Аз чон дамад ба вусъати офоқ партавам,
Ман Зӯҳраро ба ракс кашам аз сари субот.

Ҳамроҳи модарон сари гаҳвора аллагӯй
Будам барои роҳати фарзанд рӯзу шаб,
Қонам ба ҷисми одамӣ аз шавқи ҷустуҷӯй,
Одам бувад ҳамеша маро мабдаи насаб.

Маҷмӯи ҳодисоти заминро ба обу ранг
Аз нав ба чашми оламиён чилвагар кунам,
То аз дили суҳан ба таманно зудуда занг,
Ҳар шомро ба хуни ҷигар ман сахар кунам.

Ҷадди ман аст холиқи ҳарфу нукоту зикр,
З-ин рӯ баландномии мардони кишварам.
Аз баҳру бар гузашта ба парвози боли фикр,
Аз мардуме ба мардуме овоза мебарам.

«Ҳаргиз намирад он, ки дилаш зинда шуд ба ишқ»,
Он шоире, ки дод ба ман олами бақо,
То чун шарора шеър дурахшанда шуд ба ишқ,
«Сабт аст бар ҷаридаи олам давоми мо!»

Ман шеъри шоирам,
Шаҳбози моҳирам.

ШУКРОНАИ ДУХТАРОН

Дӯстон хандида мегӯянд: Боқӣ беҳунар,
Хонаашро лаб ба лаб пур карда аз духтар ачаб,
Мешавад аз қоқи нав дар хонаи Боқӣ писар,
Ҳазлу шӯхӣ карда мегӯянд: Боқӣ ин чӣ гап?

Хонаатро зебу оро деҳу худ парво макун,
Бар насихатҳои ёронат ҳамеша гӯш дор.
Ғам махӯр з-ин гуфтаҳову хеш зиқ асло макун,
Чун писар оянд домодони беминнат қатор.

Валяҷон, парвози ту з-ин таънаҳо кардам раҳо,
Сарбаландам ман кунун дар байни ёру дӯстон.
Гашт з-ин эъҷоз чашми баъзеҳо чун мош во,
Кош ҳам бисёртар бошанд ин сон духтарон.

БАҲОРИ УМР

*Ёд дорам, ки вақти зодани ту
Ҳама хандон буданду ту гирён.
Ончунон зӣ, ки баъди мурдани ту
Ҳама гирён шаванду ту хандон.*

Саъдии Шерозӣ

Хонандаи азиз, каме гӯш деҳ ба ман,
Гӯям ба ту ҳикояти машҳури Шаркро.
Бар аҳли фаҳму дониши чӯяндағони фан
Ин ҳикмат аст чун дури шаҳвор пурбаҳо.

Афсӯс, не ҳама ба ҷаҳонанд родмард,
Дуну ҳаромзодаву номард низ ҳаст.
Дар чашми зиндагӣ бинишинанд мисли гард,
Донистаанд маънии умр аз хӯру нишаст.

Онҳо кучою одамию қадри он кучо?
Он шаклҳои бедилу беҳис чу автомат.
Танҳо ғизои меъда бувад баҳрашон ғизо,
Дигар на панду ҳикмату не лутфу марҳамат!

Ҳастанд боз зумраи дигар, ки корашон
Набват ба ҷуз разолату игвою шӯру шар.
Хоханд, то ба фитнаю ошӯб дар ҷаҳон
Оранд сад ҷафову бало бар сари башар.

Номи накӯ кучою чунин нокасон кучо!
Ин зумра душманони ҳаётанд, бегумон!
Нафъи Ватан кучою ғами одамон кучо!
Хуллас, ки дар ҷаҳон худӣ марганд ин касон.

Хонандаи азиз, фақат аз барои ту
Ин панду ибратест, бигӯям, ба ёд дор.
Мову ту ҳам кунем чунин бахт орзу,
Шояд, ки номи нек бимонад ба рӯзгор.

Аз назди як мазор яке буда даргузар,
Се қабр дидаасту бар онҳо навиштаанд:
Шаш сол – умри як ва дуҷум – ҳашт, даҳ – дигар,
Гуфт: ин чӣ умр бошад, к-ин сон гузаштаанд?

Не! Ин тилисми ҳайрату ё сирри дигар аст,
Тифлона синну солу вале қабрҳо калон,
Дар кашфи ин тилисми аҷоиб ниҳода даст,
Коре кунам, ки сеҳр бигардад ба ман аён.

Дар фикру дар ҳаёл фуру рафт раҳгузар,
Аз як тараф баланд шуд овоз ногаҳон:
«Донам, ки аз чӣ гашта ту дар фикр ғутовар,
Ҳуш дор, то кунам ба ту ин розро баён!»

Инҳо, ки хуфтаанд таҳи хоки ин мазор,
Умри дароз дидаву бигашта аз ҷаҳон.
Лек аз ҳисоби умр гирифтанд дар шумор
Он солҳо, ки гашта ба мардум мададрасон».

Он марди раҳгузар чу шуд аз роз боҳабар,
Як бор аз замир баровард ин садо:
«Бар рӯи қабри ман бинависанд мухтасар:
Эй вой аз ин, ки ҳеҷ надид умру шуд фано!»

Ин нақл ибратест ба ҳар фарди некном,
Маънош ҳаст қимату афзун зи як китоб.
Хонандаи азиз, ба ёд ор бардавом,
Умри азизи ҳеш макун сарф беҳисоб.

Умре, ки сарфи хизмати мардум намешавад,
Бе нафъ мисли дуди хазон меравад ба бод.
Чони азиз, кӯш ту, то чон ба тан бувад,
То некном бошию монӣ абад ба ёд!

Шояд ниҳоли мақсади ман дар баҳори умр
Дар боғи халқ гул кунаду бору бар диҳад.
Бинам ба рӯзгор аз ин ифтихори умр,
Дар зиндагӣ ба халқ самар бештар диҳад!

ЧӢ ГӢЯМ?

Пурсад агар касе
Дар бораи сухан,
ГӢям ба ӯ чунин, –
Ӯ ҳаст қони ман.

ГӢям, ки духтаре
Чун сими беғаш аст,
Аз шуълаи рухаш
Дилҳо дар оташ аст.

ГӢям ба рӯйи ӯ
Н-афкандаам назар,
Парвонасо варо
Кай гашта гирди сар?

Ман дӯст дорамаш
Монанди қон ба қон,
Не чашми ӯ хумор,
Не ҳоли ӯ аён.

Гар рухсатам диҳад,
ГӢям чунин сухан:
Гардидаам ман ӯ,
Ӯ гаштааст ман.

З-он дам, ки ишқи ту
Дар сина парварам,
Меҳостам шавӣ
Келин ба модарам.

Ойӣ ба хонаам
Бо шодию сурур,
Пошӣ ба манзилам
Аз чашмҳот нур.

Пурсанд, дилбаро,
ГӢям чӣ дар ҷавоб?
Ё ин ки ишқи мо
Афсонаасту хоб?

СУРУДИ МАН

Сурудам – шоҳиди меҳру вафову аҳду паймонам,
Хушоҳангу фараҳбахш аст, – мегӯянд ёронам.
На ҳар як сатри ашъорам фурузон з-оташи илҳом,
На ҳар як шеъри ман гашта суруд аз баҳри хосу ом!
Вале начме, ки булбул месарояд зери нури он,
Дилу табъи маро ҳам гоҳ-гоҳе мекунад рахшон.
Ҳар он чизе ки андар роҳи мақсудам дучор ояд,
Кунам васфаш, аз он шеърам равон чун чашмасор ояд.
Садои аҳли меҳнат дар сурудам мешавад такрор,
Садои кӯдакони даври фирӯзу навозишкор.
Ба оҳанги сурудам мешавад пайваста ҳамовоз
Садои дастгоҳи коргар бо мардуми колхоз.
Саёҳат мекунам чун мулки худро бо дили пурчӯш,
Зи ҳар сӯ сӯзу овози сурудам мерасад бар гӯш.
Баробар бо ҳаёти халқи пуршонам қадам монам,
Чу фарзанди садоқатманди ӯ бо аҳду паймонам.
Бувад то ҷон ба тан, бо аҳли меҳнат ҳамсафар ҳастам,
Ситода дар сафи аввал, қалам бигрифта дар дастам...
Баногоҳе шунидам як суруди дилкашу фораи,
Ки меомад зи байни кӯҳсору водии хураи.
Суҳанҳои суруди хешро бишнохтам дарҳол,
Кабӯтарворашон сар дода будам баҳри истиқбол.
Бигӯ бар ман, аё хонандаи саҳрои колхозӣ,
Писандат шуд магар, меҳонӣ онро бо хушовозӣ?
Ҷавобам дод: «Ҳар як сатри ту бо маънии мавзун
Қарору сабр бурду қард дилро ин қадар афсун!
Бихондам аз сурудат васфи қори қаҳрамонро,
Бихондам аз сурудат васфи ишқи навҷавонро.
Сурудатро ба саҳроҳо бихондему хунаи қардем,
Зи пахта ҳосили аъло гирифта, мо зафар қардем!»
Баногоҳе чу бишнидам суруди хеш, шуд пайдо
Ба ман фикре, ки ҷойи шоир аст албатта, дар ин ҷо.
Равонам бо ҳаёт, аммо сурудам пештар гардад,
Умедам ин ки бо халқам ҳамеша ҳамсафар гардад.

БАҲОРИЯ

Дило, таронаҳо саро ба васфи мавсими баҳор,
Биёр сокиё қадах, навоз мутрибо дутор.

Нигар ба чашми ошиқӣ ба тарфи боғу бўстон,
Зи як тараф чамоли ёру як тараф хурӯши кор.

Нигар, табиаи мутеъ ба зери ҳукми коргар
Кашида лавҳа-лавҳа зар ба кӯҳу дашти ин диёр.

Гирифта лола чомро зи сархушӣ ба тори сар,
Бунафша рақс кардаву сабо гирифтааст тор.

Дарахту сабзаи даман зи гул намуда пирахан,
Ба сад намуд дар чаман кашида қад зи ҳар канор.

Зи чашмаоби нукрагин, зи рӯйи баҳру бар камин
Равад ба хизмати замин чу ошиқе ба назди ёр.

Суруди булбулон саҳар диҳад ба ҳар маҳал хабар,
Ба халқи шоди боҳунар, ки: хон, расид вақти кор!

Кашида саф зи марду зан барои равнақи Ватан,
Зи пахта мекунад чаман, равон ба сӯйи киштзор.

Яке ба дасти оҳанин каланд мекунад замин,
Дигар ба қувваи машин дарида қалби кӯҳсор.

Гурӯҳ-гурӯҳ гулрухон ба чехраҳои арғувон,
Равон ба сӯйи бўстон чу товусон ба сабззор.

Дило, саро чу ошиқон суруди мулки ҷовидон,
Ки гулшанест беҳазон, муаттар асту мушқбор!

БА ТУ

Ту медонӣ, ки умри одамӣ ҳам фаслҳо дорад,
Ки ҳар як рангу бўе аз пайи нашъунамо дорад,
Чавонӣ чун баҳорон асту субҳи дилкушо дорад,
Гулу булбул, насиму займарон, барку зиё дорад.

Агар огоҳ аз асрори эъҷози баҳоронӣ,
Яқин дар частухези навҷавонӣ дар намомонӣ.

Ба ҳар як нақши барги сабз маъное ниҳон бошад,
Сабақомӯз аз кайфияти фасли хазон бошад,
Чунин бошад мароми зиндагонӣ, то ҷаҳон бошад,
Чавонӣ бо хунар оғози умри ҷовидон бошад.

Ба ҳар шай боз бинмо чашми ибрат, розаш ифшо кун,
Далери ҷустуҷӯ мебошу ҳалли ҳар муаммо кун!

Ба тобистони умри хеш хуршеди мунаввар шав,
Ғае сӯзу ғае созу ба ҳастӣ файзгустар шав,
Зи авҷи безаволӣ аз саховат заррапарвар шав,
Ҳароратбахши дилҳо бошу бо дилҳо баробар шав.

Фурӯғи шамс дар айёми тобистон фаровон аст,
Аз ин рӯ обутоби зиндагӣ дар умри инсон аст.

Ба дастурхони пур аз нозу неъмат тирамоҳ ояд,
Сарафрозии ҳар нахл аз ҳамии шоҳи ӯ бояд,
Ба ҳар як мева рангу лаззати хуршед мешояд,
Табиат дар бисоташ ҳар чӣ дорад, ҷилва бинмояд.

Ту дар даври камолат ҳар қадар афзун самар бахшӣ,
Фараҳ бар толибони роҳи фардои башар бахшӣ.

Зимистон мазҳари сарсабзии фасли баҳорон аст,
Заминро роҳате аз гирудори рӯзгорон аст.
Ба ҳам пайваста дар бому дари ӯ барфу борон аст,
Қарори рубъи маскун дар ниҳоди беқаророн аст.

Сафедию сиёҳӣ боҳабар аз ранги якдигар
Ту медонӣ, зананд аз якдигар гармову сармо сар.

Азизам, умр агар бо фаслҳо андоза бинмӯй,
Дари ҳар як ба рӯйи худ зи илму фазл бикшӯй,
Ҷаҳонро ба ҳулки нек афрӯзию ороӣ,
Бубинӣ умри боҳосияту рӯҳу тавоноӣ.

Агар хоҳӣ, ки фарзанди сазовори замон бошӣ,
Ба неруи хирад мушқилкушоӣ одамон бошӣ!

ШЕЪР

Эй нури чароғи махфилам, шеър,
Созандаи ҳалли мушкилам, шеър.

Ҳамрози қалам туй ҳамеша,
Воқиф туй аз ғами дилам, шеър.

Бар дидани ҳусни дилрабоят
Ҳар рӯзу шабона мойилам, шеър.

Наззораи гулшани латофат
Созам, ки ту будай дилам, шеър.

Дар олами орзую уммед
Ҳаст аз ту муроду ҳосилам, шеър.

ЛАФЗ

Маънист бурун зи қолаби лафз,
Резад шакару май аз лаби лафз.

Фаҳму сухану рамузи маънӣ
Чун рӯз намояд аз шаби лафз.

Чуз маънии дил намудам изҳор,
Бар халқ набуда матлаби лафз.

Аз баҳри шунидани суханҳо
Гардида дилам мухотаби лафз.

Хоҳам ҳама дам бувад дурахшон
Дар чархи назора кавкаби лафз.

Эй Боқии толиби маонӣ,
Чун тифл бихон зи мактаби лафз.

ДАР БАҒАЛ ДОРАМ

Амиқандешаам, з-он гавҳару кон дар бағал дорам,
Муҳаббатпешаам, лаъли Бадахшон дар бағал дорам.

Зи қайди ғайр озодам, зи ёди дӯст дилшодам,
Дили ошуфтае аз ишқу чонон дар бағал дорам.

Ситоиш мекунам дилҳои ноорому беғашро,
Аз ин рӯ чашмаҳои меҳри ёрон дар бағал дорам.

Муҳити ишқро аз синасофиҳо садаф гаштам,
Дури рахшандаи завқи дилу чон дар бағал дорам.

Машоми дӯст то бошад муаттар чун сахаргоҳон,
Гулистонам, насими навбахорон дар бағал дорам.

Дури макнуни асрор аст андар синаам маҳзан,
Дили ганҷинаи ашъору ирфон дар бағал дорам.

Баҳорон чилварези ранг мебошад хаёли ман,
Ки аз ҳар сӯ навои андалебон дар бағал дорам.

Нигористони шеърарам, гулшани эҷоди маънияш,
Баҳористони шавқам, сад дабистон дар бағал дорам.

Фурӯғи анчуманорони ёрон будаам умре,
Агар донанд, ман шамъи шабистон дар бағал дорам.

ПАЙМОН КАРДААМ

Баҳри ҳифзат, дилбаро, ман аҳду паймон кардаам,
Истилогарро аз ин кишвар гурезон кардаам.

Аз ҳамон рӯзе, ки фармонат гирифтам, то кунун
Даста-даста хасмро мачрӯху бечон кардаам.

Дар дабистони муҳаббат хондаам дарси вафо,
Ишқи покатро чу дил дар сина пинҳон кардаам.

Кай диҳам бар душманонат фурсат андар корзор,
Хуни онҳоро, ки ман ҷорӣ ба майдон кардаам.

Содикам дар ваъда, то ҷон дар бадан бошад маро,
Ҷону танро ман фидои роҳи ҷонон кардаам.

Гар шавам қурбон бароят, ин шараф бошад маро,
То бидонад ҳар касе иҷрои паймон кардаам.

ДУШАНБЕ

Чӣ хушо, ки гулшани мо на хазон, на хор дорад,
Чаманест сабзу хуррам, ҳама дам баҳор дорад.

Зи насими форамаш дил ба даруни сина рақсон,
Ба канори шаҳру саҳро гулу гулӯзор дорад.

Зи чамоли гулрухонаш маҳи нав кашад хичолат,
Зи камоли офаринаш Ватан ифтихор дорад.

Дами субҳ муждаи нав ба ту ҳар нафас расонад,
Ғаҳ аз зафар бихонад, ғаҳ машқи тор дорад.

Чӣ ачаб дарахтҳояш, гули нури байни баргон,
Ба сари бутони тоҷик чу гуҳар нисор дорад.

На садои сӯзу булбул зи фироқи орази гул,
Бирасонад ӯ ба шодӣ, ки зи ғусса ор дорад.

СУЛҲ

Хонаи уммеди дунё кишварам,
Кишвари паҳновару бахтоварам,
З-ин саодат сар ба гардунҳо барам,
Ҳофизи озодии баҳру барам.

Месароям сулҳро дар сози сулҳ,
То шавад дунё пур аз овози сулҳ.

Сулҳ чун хуршеди тобон ҳар сахар,
Мешавад аз кишвари ман чилвагар,
Ҷумла оламро диҳад ӯ зебу фар,
Нур пошад бар сари навъи башар.

Месароям сулҳро дар сози сулҳ,
То шавад дунё пур аз овози сулҳ.

Баҳри олам сулҳ даркор аст, сулҳ,
Насли одамро ниғаҳдор аст сулҳ.
Чун шифои ҷони бемор аст сулҳ,
Модаронро баҳти бедор аст сулҳ.

Месароям сулҳро дар сози сулҳ,
То шавад дунё пур аз овози сулҳ.

ГУЛБАҲОР

Чун ба тарфи гулшани кӯят гузар дорад баҳор,
Ҳамчу шабнам дар ҳавоят дур (р) ба сар дорад баҳор.

Ҳар баҳореро гулистон, ҳар гулеро булбуле,
Аз ҷамолат дам ба дам ранги дигар дорад баҳор.

Гар баҳор аз соғари ҳуснат нанӯшидаст май,
Аз ҷӣ рӯ паймонаи пур аз шакар дорад баҳор!

Дар баҳорон оварад аз бӯйи гулзорат сабо,
З-он ҳавои шавқу гулҳоят ба сар дорад баҳор.

Лутфат аз ҷони назокат рехта дар коми ӯ,
Сад ҷаманзори латофат ҷилвагар дорад баҳор.

Гар гирифтори ҷамолат нест, ҳикмат ҷист, бас
Зардии рухсори гул чун оби зар дорад баҳор.

Ончунон аз ғайзи ин даврон тароват ёфтӣ,
К-аз тамошои ҷамолат баҳра бардорад баҳор.

ГУЛШАНИ БАХТ

Омад ба гулшани бахт фасли баҳор, бишнав!
Овози кабкҳоро аз кӯҳсор бишнав!
Ҳар дам садои мурғон аз шохсор бишнав!
Аз боғу роғу саҳро савти ҳазор бишнав!
Қўшу хурӯши меҳнат аз ҳар канор бишнав!

Гулҳо кашида қомат дар саҳни боғу бўстон,
Аз шӯҳии сабо, бин, гулгунча гашта хандон,
Шабнам ба чашми наргис чун кавкаби дурахшон,
Сархуш ба боғ сунбул, булбул шуда ғазалхон,
Яксар суруди шодӣ бо авҷи кор бишнав!

Ҳар субҳ лавҳаи нав дар зиндагӣ кушояд,
Файзу таровати нав бар чашми кас намояд,
Сад нашъаву латофат дар ҳар чаман фазояд,
Шоир ба меҳрубонӣ оҳанги нав сарояд,
Овози мутрибонро бо ҷангу тор бишнав!

Ҳар лаҳза боди фораи аз рӯйи майса бўяд,
Оби зулол нозук рухсори сабза шӯяд,
Бо ранги тозаву тар гул дар чаман бирӯяд,
Дил баҳри ишқи дилбар тавсифи тоза ҷӯяд,
Оҳанги шавқу шодӣ аз рӯзгор бишнав!

Бингар, табиат имрӯз аз баҳри халқи озод
Фарҳатфизову зебо бинмуда мулки обод,
Идона зиндагонӣ дорем бо дили шод,
Мо шоирем баҳрат, халқи азизу устод,
Ҳарфе ту аз дили мо бо ифтихор бишнав!

Дар кишвари адолат набвад баҳори фанӣ,
Сарсабзу гулфишон аст гулбоғи зиндагонӣ,
Эй навбаҳори баҳтам, нозам, ки беҳазонӣ,
Боқӣ кунад тараннум бо шавқу меҳрубонӣ,
Ин шеърӣ шоиратро, эй бахтёр, бишнав!

ҲОСИЛИ УМР

Баҳори шӯҳшанги ман,
Арӯси нозпарварам,
Маранҷ, гар ба мӯйи ту
Дубора даст мебарам,
Чаро ки дер омадӣ,
Парӣ ту зуд аз барам?
Хумои орзуи ман,
Ниҳам ба сояат сарам.

Нишин каме, ғаниматӣ,
Ба мисли умр қиматӣ.

Ба роҳи ту ҳамеша ман
Ба чашми чор мешавам.
Чу рамзи ошиқӣ туро
Ман интизор мешавам.
Фидои беқарорият,
Ки беқарор мешавам,
Канор нокушодаву
Зи ту канор мешавам.

Зи ман рамида меравӣ,
Кучо дамида меравӣ?

Замин ба пешвози ту
Зи шавқ чома медарад,
Садои омад-омадат
Чу барқ раъд мебарад.
Зи партгоҳи теппахо
Шалола тунд мепарад,
Барои пойбӯси ту
Ғизола сабза мечарад.

Баҳори ҳусну рангу бӯ,
Баҳори шавқу орзӯ.

Надида сер рӯи ту,
Кучо шитоб мекунӣ?
Ва ё пайи висоли худ
Маро хитоб мекунӣ?
Магар ба умри бурдаат
Ягон ҳисоб мекунӣ?
Ва ё чу зиндагӣ ба ман
Ато шубоб мекунӣ?

Дубораам ҷавонӣ деҳ,
Суботи зиндагонӣ деҳ!

Чунон ба макру ҳилаҳо
Ба ҷашми ман намудай.
Назар фиреб додаву
Ҷавониям рабудай.
Даре зи сеҳру соҳирӣ
Ба рӯи ман кушудай.
Ту аз ҳисоби умри ман
Ҷавон ҳамеша будай.

Ҷавониро ту мазҳарӣ,
Зи шавқ баҳра мебарӣ.

Магар ниҳон зи худ шудӣ,
Кучост нақши пойи ту?
Кучо шудӣ? Кучо равам
Ба ҷустуҷӯи ҷойи ту?
Ки то дубора бинаму
Бипурсам аз вафои ту,
Вафо бубин, ки додаам
Ҷавониям барои ту.

Ту ҳам ба ман вафо бикун,
Дили маро ризо бикун.

Цавонӣ додаам, ки ту
Цавони ҷовидон шудӣ.
Миёни гулпарастҳо
Ба шӯҳра достон шудӣ.
Ту ҳусни зебу зиннатӣ,
Замину осмон шудӣ.
Ҷаҳони пири хастаро,
Ба ман ту рӯҳу чон шудӣ.

Шудӣ чунин зи дасти ман,
Зи рӯҳи бешикасти ман.

Нагуфта кӯҳу зову чар
Равон шудам ба роҳи ту,
Ҷудо нагашта як нафас
Нигоҳам аз нигоҳи ту.
Шудам ҳамеша ҳамрахат
Ба базми боргоҳи ту.
Сурудаам таронаҳо
Ба васфи меҳру моҳи ту.

Ки ҳусни ту расо шавад,
Ба умр муттақо шавад.

Ҳасад намебарам дигар
Ба дашту марғзорҳо,
Ба боғу роғу барзану
Ба ҷӯши чашмасорҳо,
Ба частухези ҷӯйҳо,
Ба мавҷи обшорҳо,
Ба афту хези гулрухон,
Миёни лолазорҳо.

Чу умр беҳаял гузашт,
Дареғ, бебадал гузашт.

Ҳасад намебарам дигар
Ки мисли ту ҷавон шавам,
Дурӯза умр дидаву
Ба панҷаи хазон шавам,
Тамоми сол бедарак
Миёни дӯстон шавам.
На ҳамқадам ба зиндагӣ,
На ҳамдами замон шавам.

Ман аз ту бовафотарам,
Ман аз ту бобақотарам.

Умедам ин ки омадӣ,
Бикун ба кулбаам гузар.
Ба чашмаҳои пурфанат
Ба рӯйи ман даме нигар,
Баҳори зиндагониям
Бидеҳ ту ҷилва дар назар,
Ки дода ё намодааст
Дарахти умри ман самар?

Маро зи ёди худ мабар!
Набошадам талаб дигар...

ИН САҲАР

Рехт бар сар дурру гавҳар абри найсон ин саҳар,
Шаҳрро дар ханда дидам баъди борон ин саҳар.
Аз дару девору боғу кӯчаҳои сабзпӯш
Чилвагар шуд дар назар рӯи баҳорон ин саҳар.
Кӯхсори тоҷикон дорад намуди дилкаше,
Абр бар сар, ганҷ дар бар, гул ба домон ин саҳар.
Аз насими кӯхсорон шаҳр мегирад нафас,
Медамад рӯҳи наве дар ҷисми инсон ин саҳар.
Баски маҳ шабзиндадорӣ дошт мисли ошиқон,
Дар уфуқ мегашт гаҳ пайдову пинҳон ин саҳар.
Об чун симоб бо сад печутоб аз тарфи кӯҳ
Ҷониби саҳро равон бар пахтазорон ин саҳар.
Рамзи сулҳу дӯстӣ – ғавҷи кабӯтарҳо нигар,
Дар симои лочувардӣ болафшон ин саҳар.
Модари мушфиқ руҳи фарзанди навзодаш бидид,
Бо навозиш бӯсаҳо бигрифт чандон ин саҳар.
Дилбару дилдодаро дидам, ки бо фармони ишқ
Ҷовидон бастанд бо ҳам аҳду паймон ин саҳар.
Мерасад аз дарраи Варзоб ҳар соат ба ғӯш
Шӯху форам қаҳ-қаҳи кабки хиромон ин саҳар.
– «Муждаовар турнаҳо аз ҳосили аъло мудом» –
Гуфт инро шод гашта марди деҳқон ин саҳар.
Аз пайи иҷрои кори нақшаҳои соли нав
Одамон бар коргоҳи худ шитобон ин саҳар.
Баҳри касби илму асбоби ҳунар омӯхтан
Сӯйи донишгаҳ равон хайли ҷавонон ин саҳар.
Духтари тоҷик сарафроз дар оғӯши бахт,
Бо дили пур аз фараҳ бошад ғазалхон ин саҳар.
Нав ба нав зебо биноҳо, кӯчаҳо, саҳни чаман
Зебу зинат ёфта чун наварӯсон ин саҳар.
Бар сари шаҳри азизам аз ҳавои беғубор
Пуртароват ғайз меборад фаровон ин саҳар.
Боқӣ андар васфи ин субҳи дилоро шеър гуфт,
Дод онро бар ҳавои бастакорон ин саҳар.

САЙҚАЛИ ЗИНДАГОНИ

Бахти дунёст сулҳу амонӣ,
Кори халқ аст сулҳи ҷаҳонӣ.
Сулҳ чун сайқали зиндагонӣ,
Файз бахшад ба умри ҷавонӣ.

Сулҳ хушбахтии ҳар наҷод аст,
Сулҳ сарпанҷаи иттиҳод аст.

Сулҳи пуриктидору дилафрӯз,
Ҳамчу хуршеди зулматсаросӯз,
Оламеро фаро гирад имрӯз,
То шавад рӯзи ҳар халқ фирӯз.

Сулҳ хушбахтии ҳар наҷод аст,
Сулҳ сарпанҷаи иттиҳод аст.

Сулҳ ободии хонадон аст,
Сулҳ озодии одамон аст,
Сулҳ шодобии бӯстон аст,
Сулҳ сарсабзии ҷовидон аст.

Сулҳ хушбахтии ҳар наҷод аст,
Сулҳ сарпанҷаи иттиҳод аст.

РАФИҚ

Насими субҳи баҳор аз дили бузурги Ватан,
Расонд мужда ба ман ҳамчу қосиди мумтоз.
Зи шавқ нағмасаро шуд чу булбулон дили ман,
Ба тори мутриби моҳир бигашт ҳамовоз.

Хушо, ки табъи чавонӣ аз ин хабар шуд шод,
Қалам гирифта намудам суруру меҳр баён:
Рафиқи мӯхтарамам, ин шараф муборак бод,
Кушодӣ аз асарат боби нав ба Ҳиндустон!

ИСТИҚБОЛ

Мо, ки дар пешинзамон рӯзи сиёҳе доштем,
Сар ба сар дар зиндагӣ ҳоли табоҳе доштем.

Ҳастии одам ба меҳри поки мо пайваста буд,
Лек пеши кас гуноҳ аз бегуноҳӣ доштем.

Баҳри мо умре миёни рӯзу шаб фарқе набуд,
Дар ҳарими сояи матлаб паноҳе доштем.

Шояд аз авчи таманно наҷми иқболе дамид,
Асрҳо бар чониби гардун нигоҳе доштем.

Наслҳо мепарваридем аз раҳи сидку вафо,
Баҳри истиқболи фардо азми роҳе доштем.

ИСТЕЪДОДИ ХАЛҚ

Чун баҳорон гулфишон шуд боғи истеъдоди халқ,
Сад чаман болид аз ин санъати озои халқ.
Бишнавед, эй дӯстон, савту суруди халқро,
Аз дилу ҷон офарин хонем бар эҷоди халқ.

ЭЪҶОЗ

Оташ забона мезанад аз баҳри сӯхтор,
То ки ба ҳар кучо бирасад, сӯзаду равад,
Хокистар аст ҳосили он шишта чун ғубор,
Дар лаҳзае зи мадди назар дур мешавад.

Эъҷозро бубин, ки шарарҳои озарӣ
Афрӯхтанд дар дили мо шӯълаҳо зиёд.
Шуд ҳосилаш рафоқату меҳру бародарӣ,
Дар лавҳи дил чу нақш бимонад, абад ба ёд!

ХЕШОВАНДОН

Фарқи ҳама мардумони дигар осон,
Лекин шуда мо ба ҳам чунон ҳам наздик,
Бинанда чунин савол орад ба миён:
– Эй чӯра, бигӯ, ту ўзбакӣ ё тоҷик?

ОФТОБПАРАСТ

Ҳаргиз аз сел офтобпараст
Дар ягон ҷо намешавад пинҳон:
Лойи часпак ду пойи ўро баст,
Об байни қаторҳо тозон.

Каллазард асту доғи кунчиддор,
Саллазард асту гул ба сар дорад.
Наравад ҳеҷ ҷо зи рӯйи қатор,
Ки ба вай раъду барқ мефорад.

ФАСЛИ ИБРАТ

Камоли фаслҳои сол фасли тирамоҳон аст,
Замин зарҳезу шаҳдомез аз бозуи деҳқон аст.
Ба ҳар як хонадон пурнозу неъмат хони алвон аст,
Танинандоз ҳар ҷо тӯю сури наварӯсон аст.

Агарчи боғ ҳангоми баҳорон муғча бикшояд,
Вале дар обутоби тирамаҳ сархам ба бор ояд.

Азизам, тирамоҳ аз мазраи деҳқон гузар бинмо,
Баҳурмат ҳосили сарпанҷаи ўро назар бинмо.
Ҳамеша аз гузашти умри беҳосил ҳазар бинмо,
Баҳиммат хокро аз баҳри ёрон дурчи зар бинмо.

Магар ин фасл Қорун аст, мӯъҷиз раҳнамун дорад?
Ба ин як умри кӯтаҳ сарвати аз ҳад фузун дорад?

Дило, аз ҳар гиёҳи тирамоҳон дарси ибрат гир,
Ҳазонаш ҳам муаммоест, дорад як ҷаҳон таъбир,
Надорад умри бемаҳсул ҳаргиз аввалу охир,
Бичидӣ аз баҳори пурсаховат чораву тадбир.

Ки ҳатто дар ҷавонӣ чун ниҳоли босамар бошӣ,
Ҳамеша чун дарахти зиндагӣ пуршоҳу бар бошӣ.

Ҳамон фасле, ки деҳқон мешавад аз ранҷи худ розӣ,
Фаровонии ганҷаш дида месозад сарафрозӣ,
На танҳо шӯҳрати шеърӣ баланд аз нуктапардозӣ,
Ба ҳар як қору ҳар як касб лозим ишқу ҷонбозӣ.

Тамоми ранҷу ганҷи марди деҳқон поси хотир кун,
Саховатмандии ин фаслро бар хеш зоҳир кун.

ТАРАННУМ КУН, ДИЛО!

Тараннум кун, дило, аз шавқ васфи Тоҷикистонро,
Зафарҳои ба олам гулгулафкан пахтакоронро.
Ба ҷо оварда дар назди Ватан ҳар аҳду паймонро,
Шукӯҳи меҳнати шоистаи ҳар марди майдонро.

Сарафрозона гӯям: Тоҷикистонам, ҳалолат бод,
Ки дар рӯёндани ҳосил шудӣ соҳибхунаро устод!

Зи меҳнат сарбаландӣ байни ёрон зебу фар бошад,
Ба ғайратҳо гузаштан дар сафи аввал хунаро бошад,
Вафо бар аҳд кардан ҳосаи ҳар номвар бошад,
Ба дасти фотеҳон байроқи нусрат чилвагар бошад.

Сарафрозона гӯям: Тоҷикистонам, ҳалолат бод,
Ки дар рӯёндани ҳосил шудӣ соҳибхунаро устод!

Диёрам, месароям васфи халқи номдоратро,
Зи меҳнат гашта кони пахта ҳоки зарнисоратро,
Чавонмардони Вахшу Ленинободу Ҳисоратро,
Ба дунё карда боло обрӯю эътиборатро.

Сарафрозона гӯям: Тоҷикистонам, ҳалолат бод,
Ки дар рӯёндани ҳосил шудӣ соҳибхунаро устод!

Бинозад ҳар касе, гӯяд плони пахта иҷро шуд,
Ба ҳар як хонадон 3-ин хушхабар шодӣ дуболо шуд,
Суруди ҳофизон имрӯз ҳам хурсандиафзо шуд,
Шунав, эй марди майдон, навбати Қумрию Барно шуд.

Сарафрозона гӯям: Тоҷикистонам, ҳалолат бод,
Ки дар рӯёндани ҳосил шудӣ соҳибхунаро устод!

ОРЗУ

Бахт монанд аст бар он оташе аз кӯҳсор,
К-ӯ намояд дар назар наздик дар шабҳои тор.
Лек, сад афсӯс, роҳи он бувад дуру дароз,
Ҳар кӣ соил шуд ба он, сад мушкилаш ояд дучор.

Гоҳ он оташ фиребат медиҳад, шав боҳабар,
Чун ба наздаш рафта бинӣ, он чароғи шуълавар.
Оташи хиргоҳи ҷонон нест, сад афсӯс нест,
Рӯйи як танҳо бубинӣ дар ҷило акси қамар.

Баҳри ман ишқи ту он сон оташ аст, эй дилрабо,
Боварам н-ояд, ки бифребад маро ишқи шумо.
Дорам истикболи неку пурҳарорат орзӯ,
Баҳри ин мақсуди оӣ ман бикӯшам доимо.

ИДИ САНЪАТ

Шеърӯ санъат рӯхро нури зиё меоварад,
Дар баҳори дӯстӣ нашъунамо меоварад.

Чун парасту дар ҳавои дӯстӣ пар мезанад,
Дар дили мо шодии беинтиҳо меоварад.

Хезад аз дилҳову дар дилҳо нишинад ҳамчу нур,
Дар замиранш оламе меҳру вафо меоварад.

Дар гулистони муҳаббат рангу бӯ меофарад,
Дилхушӣ аз нашъа чун боди сабо меоварад.

Шамси истиқболро авчи саодат медиҳад,
Партави иқболро ҷӯши сафо меоварад.

Ҳамчу ҳусни навбаҳорон гулгулафкан мешавад,
Як ҷаҳон эҷоз аз созу наво меоварад.

Ҷашни шеърӯ иди санъат боз барпо кардаем,
Эътибори тоза бар мову шумо меоварад.

ДАР ЛАБИ ОБЕ

Дй шабе буд, ки ранчида нигорам омад,
Дар лаби обе,
Шаби маҳтобе.

Бахт хандида хиромон ба канорам омад,
Дар лаби обе,
Шаби маҳтобе.

Хуб санчид, ки ман ошиқи як дилдорам,
Соф як дил дорам.

Ду нашуд ҳарфашу бар дидаи чорам омад,
Дар лаби обе,
Шаби маҳтобе.

Аз лаби обу рухи моҳу дилу дидаи шаб
Ҳама шаб бўсидам.

Бо насими саҳарӣ авчи хуморам омад,
Дар лаби обе,
Шаби маҳтобе.

Мӯй – рашки шабу рух – таъназани моҳи мунир,
Ниғаҳи оламгир.

Пайки хуршеди фалак дар шаби торам омад,
Дар лаби обе,
Шаби маҳтобе.

Рафта буд аз бари ман сабру шикебоии дил –
Ҳама дороии дил.

Ҳамраҳаш боз ба дил сабру қарорам омад.
Дар лаби обе,
Шаби маҳтобе.

Рӯйи санг омаду оҳиста бигуфто: – Боқӣ,
Дар садоқат тоқӣ.

Чӯш зад ишқи чавонию мадорам омад.
Дар лаби обе,
Шаби маҳтобе.

НИГОҲЕ

Ҳар субҳ шитобон биравам бар сари роҳе,
Пеш аз руҳи хуршед бубинам руҳи моҳе,
Чун чамбари гул гирди сараш мӯйи сиёҳе,
Дуздида ба сӯям бикунад гоҳ нигоҳе.

Эй дил, ту гувоҳӣ,
Эй дида, панохе!

Аз қомати ӯ сарву санавбар шуда ҳайрон,
Сарсабз шуда аз қадамаш нахли хиёбон,
Рашк аз лаби зебош барад лаъли Бадахшон,
Гул дар назарам пеши руҳаш ҳамчу гиёҳе.

Эй дил, ту гувоҳӣ,
Эй дида, панохе!

Аз баҳри ман ин хонаву ин роҳ азиз аст,
Аз баҳри ман ин боғу гузаргоҳ азиз аст,
Аз баҳри ман ин ҳусни саҳаргоҳ азиз аст,
Дил бурда зи ман моҳи дилоро ба нигоҳе.

Эй дил, ту гувоҳӣ,
Эй дида, панохе!

ШИРИН АСТ

Меҳрат, эй кишвари маҳбуб, чу чон ширин аст,
Номи неки ту гирифтан ба забон ширин аст,
Ишқи покат ба дили пиру чавон ширин аст,
Ҳар нафас бо ту кашидан ба чаҳон ширин аст.

Ту баҳти ҷовидонӣ,
Азизу меҳрубонӣ,
Баҳори беҳазонӣ,
Ба ҷони мо ту ҷонӣ,
Ба ҷони мо ту ҷонӣ.

Бо ту пайваста шуда ҷону тану ҳастии мо,
Ҳаст бо меҳру вафоят ҳама пайвастии мо,
Шуда дар баҳру бар овоза забардастии мо,
Кӯр шуд дидаи бадхоҳ зи ҳамдастии мо.

Ту баҳти ҷовидонӣ,
Азизу меҳрубонӣ,
Баҳори беҳазонӣ,
Ба ҷони мо ту ҷонӣ,
Ба ҷони мо ту ҷонӣ.

ТАБРИКИ ЁРОН

Дар ҷашни мо аз ҳар тараф имрӯз ёрон омада,
Чун нури ҷашму тоҷи сар дар рӯзгорон омада.

Шуд аз кудуми дӯстон пурзебу фар ҳар хонадон,
Хурсандиву тобу тавон бар пахтакорон омада.

Ёрони боаҳду вафо, ҳуш аз шумо дилҳои мо,
Аз шавқатон савту садо бар кӯҳсорон омада.

Дар ҷашни истиклоли мо, иқболу истикболи мо,
Бар халқи фаррухфоли мо табрики ёрон омада.

Дар водии гулпӯши мо, саҳрои зароғӯши мо,
Ҳар дам ба гӯши ҳуши мо сози ҳазорон омада.

Бо ҳам сарафрозӣ кунем, он гаҳ ҳушовозӣ кунем,
Ҳам шодию бозӣ кунем, овозадорон омада.

БАХТИЁРАМ КАРДАӢ

Духтари точик, ба сӯзи ишқ ёрам кардаӢ,
Пурхарорат офтоби рӯзгорам кардаӢ.

Хусни ту бо кори ту пайваст, зеботар шудӢ,
Мисли мавчи рӯйи дарё беқарорам кардаӢ.

Зиндагӣ аз қору ҳуснат ёфта ин обубод,
Пур зи сарват, нозанин, чоно, диёрам кардаӢ.

Бахт шуд аз меҳнатат монанди тиллоӣ сафед,
Дар сари тасвири корат номдорам кардаӢ.

Мечакад аз ҳар варақ зебоии рӯят арақ,
Гӯиё дурр аз сари шафқат нисорам кардаӢ.

Пеш рафт овозаи кори ту гар аз шеърӣ ман,
Лек, чонам, дар ҳаҳон овозадорам кардаӢ.

Резад аз даҳ панҷаат дар арсаи меҳнат ҳунар,
Бо ҳунар дар роҳи меҳнат раҳсипорам кардаӢ.

Кӯҳҳои саркаши моро назебад сарҳамӣ,
З-ин сабаб ҳам сарфарозу бовиқорам кардаӢ.

Даъватам кардӣ, биё ҳамроҳи ман дар пахтазор,
Байни ёрон ин қадар бозътиборам кардаӢ.

Кош, ҳамроҳи ту Боқӣ пахта чинад умрбод,
Умрҳо гӯяд, ки дилбар, бахтиёрам кардаӢ!

ГУЛ

Гуле, ки дар сари минбар ба дасти ман додӣ,
Сарои анҷуман аз бӯйи ӯ муаттар шуд,
Ниҳода реша ба дил то абад ту дар ёдӣ,
Гуле, ки ошиқи печони ҳар ду кишвар шуд.

Гуле, ки дар назарам ҳар сахар чу ғунчаи тар,
Ба рангу бӯйи тару тоза чехра бикшояд,
Ба умри хеш надидам гуле аз он хуштар,
Чаро, ки з-ӯ ба табассум рухи ту бинмояд.

Гуле, ки аз ниғаҳаш хонаам мунаввар шуд,
Ба завқи хандаву лабханди кӯдакон печид,
Ба чилва дар ниғаҳам чун рухи Санавбар шуд,
Чу меҳри беғаму софе ба рӯҳу ҷон печид.

Гуле, ки ранг зи гулзори анҷуман чида,
Ба мавҷи оташи меҳрат шудааст дар табу тоб,
Гуле, ки маҷмари илҳами банда гардида,
Ба ёди субҳ зи чашмам рабуда нашъаи хоб.

Гуле, ки ҳар варақаш нонавишта як шеър аст,
Ба сеҳри табъ дар он бастаи зи нақшу нигор,
Ба лутфу ҷӯши назокат бурун зи таҳрир аст,
Надида чашми касе то кунун гули беҳор.

Гулест, олиҳаи назм карда тақдирам,
Ҳамеша сархати шеъру сари сабад бошад,
Зи хоки ман бидамад, бишкуфад пас аз маргам,
Ба рӯйи турбати ман меҳри дӯстӣ пошад.

ВАРЗОБИ МАН

Варзоби ман, шавшӯ макун,
Ин кадр ҳою ҳӯ макун,
Як-ду сухан мепурсамат,
Ҳушат ба дигар сӯ макун.

Қанду асал, Варзоби ман,
Доим ба печутоби ман,
Шаб нола кардӣ то сахар,
Аз дида бурдӣ хоби ман.

Аз чӣ ба сар раҳ меравӣ,
Ночову бе чо медавӣ,
Бозингарӣ феъли худат,
Баҳри чӣ нолон мешавӣ?

Гаҳ мавҷро фориш диҳӣ,
Гаҳ бар асаб хориш диҳӣ,
Гаҳ мезанӣ сар бар камар,
Гаҳ мавҷро бориш диҳӣ.

Омӯхтӣ варзишгарӣ,
Гоҳе ба по, гаҳ бар сарӣ,
Мастона мемонӣ қадам,
На ғор гуфта, не чарӣ.

Аз чар паридӣ дӣ ба шаст,
Кардам гумон поят шикаст,
Часпидӣ бар санги калон,
Ғелиду бар рӯят нишаст.

Эй пираки кӯдакнамо,
Ақлат канӣ, ҳушат кучо?
Умри дарозе дидай,
Сад бор ҳӯрда пешипо.

Бечо диламро ғаш макун,
Бисёр ҳам фаш-фаш макун.
Болову поён мечаҳӣ,
Пирӣ магар, ҳаш-ҳаш макун.

Борон шавад фасли баҳор,
Бар сел гардида савор,
Ғавғо кунӣ, ғорат кунӣ,
На хеш гуфта не табор.

Нон мебарӣ, нон медиҳӣ,
Чон мебарӣ, чон медиҳӣ,
Гоҳе ту оташ мекушӣ,
Гоҳе чарогон медиҳӣ.

Пирӣ, чавонмардӣ кунӣ,
Ҳам гармию сардӣ кунӣ.
Ғаҳ меравӣ қаъри замин,
Гоҳе чаҳонгардӣ кунӣ.

Вақте ба сар дидӣ лачом,
Мисли паланги гашта ром.
Бо амри ман раҳ меравӣ,
Бефезлу ғавғо субҳу шом.

Ин хулқу ин атворро,
Ин роҳу ин рафторро,
Ту аз кучо омӯхтӣ,
Бар ман кушо асрорро?

Хоҳам дар оғӯшат шавам,
Дар роҳи мақсадҳо давам,
Аз ту сабақ омӯхта,
Ҳамроҳи ту ҳар ҷо равам.

Варзоби ман, шавшӯ макун,
Ин қадр ҳоюҳӯ макун,
Бар гуфтаҳоям деҳ ҷавоб,
Хушат ба дигар сӯ макун.

ЁРИ ХУЧАНДӢ

Бо толеи хуш, ёри хучандӢ,
Ту сарфарозӢ, қоматбаландӢ,
Бо ҳусну меҳрат ту сарбаландӢ,
Бар мардуми мо ту дилписандӢ.

Зеби замонӢ,
Ёри хучандӢ!
Қони ҷаҳонӢ,
Ёри хучандӢ!

Дар атласи ту ҳусни баҳор аст,
Дар ҳар нигоҳат нақши диёр аст,
Эъҷози дастат овозадор аст,
Шамси муродат партавнисор аст.

Зеби замонӢ,
Ёри хучандӢ!
Қони ҷаҳонӢ,
Ёри хучандӢ!

Пур оламе шуд аз гуфтугӯят,
Аз кори хубат, аз меҳри рӯят,
Бошад фурузон баҳти нақӯят,
Бошад муяссар ҳар орзӯят!

Зеби замонӢ,
Ёри хучандӢ!
Қони ҷаҳонӢ,
Ёри хучандӢ!

ЭЙ ЧАРОҒ

Байни кӯҳу камар,
Байни хавфу хатар
Баҳри ман доимо,
Будӣ имдодгар.

Эй чароғ, эй чароғ!
Бар раҳам нур бор,
Шӯъла зан, шӯъла зан,
То шавам бахтиёр!

Дурӣ аз ман, вале
Мисли ту шӯълавар,
Рӯйи ях менамуд
Нур ҳам дар назар!

Эй чароғ, эй чароғ!
Бар раҳам нур бор,
Шӯъла зан, шӯъла зан,
То шавам бахтиёр!

Шуд чароғон зи ту
Хонаи ёри ман,
Шавқ бахшад ба дил,
Чашми дилдори ман.

Эй чароғ, эй чароғ!
Бар раҳам нур бор,
Шӯъла зан, шӯъла зан,
То шавам бахтиёр!

Доимо инчунин
Бар раҳам нур пош,
Мӯниси ин дили
Шоду масрур бош!

Эй чароғ, эй чароғ!
Бар раҳам нур бор,
Шӯъла зан, шӯъла зан,
То шавам бахтиёр!

АРҶСИ БАҲОР

Насими фораи аз Варзоб хезад,
Ба рӯи шаҳр мушку атр безад,
Саҳар аз домани худ файз резад,
Зи авчи равшаноӣ шаб гурезад.

Душанбе дар канори кӯҳсор аст,
Арҷси нозанини навбаҳор аст!

Дилоро пойтахти тоҷикон аст,
Ба даври безаволи мо ҷавон аст,
Бад-ин фархундагӣ зеби ҷаҳон аст,
Тароватбахши шеърӯ дӯстон аст.

Душанбе дар канори кӯҳсор аст,
Арҷси нозанини навбаҳор аст!

Дар оғӯшаш саноатҳо фаровон,
Занад ҷаввора нури илму ирфон,
Бувад сарчашмаи эҷодкорон,
Зи номи ӯ бинозад Тоҷикистон.

Душанбе дар канори кӯҳсор аст,
Арҷси нозанини навбаҳор аст!

Ҷанористон шуда ҳар кӯчабоғаш,
Зи байни шохаҳо тобон ҷароғаш,
Расад то кулла маъвои фароғаш,
Зи даври илғичӣ равшан димоғаш.

Душанбе дар канори кӯҳсор аст,
Арҷси нозанини навбаҳор аст!

ОМАД

Ногаҳ бақои умрам аз пушти бом омад,
Бахти сафед бингар, ғангоми шом омад.

Гум карда дасту поям, дил метапид аз шавк,
Дидам, ки дар бари дар моҳи тамои омад.

Шарму ҳаё дамида гирди лабаш чу шабнам,
Аз ғунчаи муроам бўйи калом омад.

Зулфони ӯ мушавваш аз оташи ҷамолаш,
Лаълу ақиқ ғансон бо сими хом омад.

Истода рӯ ба рӯям мисли рамида оху,
Пай бурдам аз нигоҳаш, бошад, ки ром омад.

Дилро гирифта гуфтам: ин аст тухфаи васл,
Хандида гуфт бедил, ин дил чу дом омад.

Чун сими барқ меҳраш печонд ҷисми Боқӣ,
К-аз оташи муҳаббат сӯзи мудом омад.

ДАНДОН

Нигаҳ кардиву хандидиву рафтӣ,
Ягон айбам магар дидиву рафтӣ?
Ғазаболуда дидам хандаатро,
Гумон кардам, ки ранчидиву рафтӣ.

Тамоми шаб хаёлу фикр будам,
Гуноҳам чист, гӯён ғусса хӯрдм!

Ба ёдат ҳаст, гуфтӣ, рав ба духтур,
Бирафтам назди духтур бо дили пур.
Сараш ҷунбонд духтур, гуфт: – «Биншин»...
Кашид ӯ зуд дандонам ба анбур.

Дигар айбе, азизам, ман надорам,
Туйй дар дил, ба дандон нест корам.

Зи баски меҳри ту дар дил ниҳон аст,
Дили ман аз ҷавонӣ ҳам ҷавон аст.
Агар як дона дандонам намонад,
Ҷудо гардиданат аз ман гумон аст

.

Ба ёдат ин гапи манро нигаҳ дор,
Наорад бўсаи пирона озор!

Барои мо муҳайё карда даврон
Ба ҳар як дард чандин гуна дармон.
Биё, ҳамроҳи ман, бо чашми худ бин,
Ба ҳар як кӯча даҳ устои дандон.

Ба наздат меравам, албатта, фардо,
Ҷавонтар гашта, бо дандони тилло,

Ки шояд хандаҳои дилнишинат,
Табассумҳои гарму нозанинат
Бубинам бегазаб, пурлутфу эҳсон,
Набошад ҳеч чине дар чабинат,

Қасам бо чони ту, эй меҳрубонам,
Чавон ҳастам, чавон ҳастам, чавонам!

ТАКАМОЙ!

Поёни Кафтаргузар –
Дар қишлоқи Лаби Чар
Буд такаи шохчанбар,
Аз они хола Дилбар.

Хола Дилбар як вақто
Гум карда такаашро,
Гумон бурда аз мулло
Карда чунин вовайло:

Такамой, такамой!
Такаи бозингарам,
Такаи шохчанбарам,
Доғакат дар чигарам!

Така набуду гав буд,
Чашмаш мисли алав буд,
Хӯроқаш орди ҷав буд,
Зоташ аз зоти нав буд.

Ало мисли акка буд,
Ришаш риши макка буд,
Ў дар қишлоқ якка буд,
Ҷони ширин такка буд.

Бачекам кардаш сара,
Бишуд чудо чангара,
Ниғаҳ мекард якпара,
Дами шохаш чун ара.

Як қилиқаш нобоб буд,
Аз салладор қимоб буд,
Дар саҳни масҷид хоб буд,
Мулло ҳам дар меҳроб буд.

Такамой, такамой,
Такаи бозингарам,
Такаи шохчанбарам,
Доғакат дар чигарам!

Дид хаму хези мулло,
Баъ-баъкунон хест аз чо,
Фукашро карда боло,
Дар назди ӯ шуд пайдо.

Гашта рӯйи чонамоз,
Дид фаши мулло дароз,
Ришашро дода пардоз,
Така дид гӯё гуроз.

Аввал омад дар бараш,
Бӯй кашид аз камараш,
Боло, ки шуд пайкараш,
Чунон бизад бар сараш.

Хуши мулло бечо шуд,
Така гӯё бало шуд.
Дар қавмҳо ғавғо шуд,
Чанги калон барпо шуд.

Такамой, такамой,
Такаи бозингарам,
Такаи шохчанбарам,
Доғакат дар чигарам!

Ҳар касро, ки зад як бор,
Ғелида мешуд хуншор.
Як сафи пеш аз қатор
Гӯё баромад аз кор.

Ходиса ногаҳон шуд,
Мулло дар ғами ҷон шуд,
Фарзу сунат вайрон шуд,
Мардум ҳама ҳайрон шуд.

Баъди ин ҳодиса зуд
Така ҳам бишуд нобуд,
Ҳар кучо, ки лозим буд,
Кофтаму надидам суд.

Такаҷонам, такамо!
Хонаат сӯзад мулло,
Такама бурдӣ кучо?
Биёбедаш, мӯъмино!

Охир, ту дар кучой?
Баъ-баъкунон наоӣ,
Ё дар чанги балой?
Ё луқмаи муллоӣ?

Такаи пурҳунарам,
Такаи бозингарам,
Такаҷонам, такамой,
Такаи шохчанбарам!

Шохи ту пурчин гуфтанд,
Дили ту пуркин гуфтанд.
Туро ғайри дин гуфтанд,
Берун аз оин гуфтанд.

Дод, аз дасти мулло дод,
Бар сарам чӣ рӯз афтод!
Мекунам ҳар дам фарёд:
Кош аз модар намезод!

Такаҷонам, такаё,
Такаи бозингарам,
Такаи шохчанбарам,
Доғакат дар чигарам!

БАРФНОМА

Шабонгаҳ бар сари мо барф борид,
Зимистон гӯиё дурдона корид,
Зи тоби чашму рӯят барф шуд об,
Ба рӯи ғабғабат чун шамъ шорид.

Зимистон буд, бикшодам даратро,
Бибӯсидам баногаҳ ман саратро.
Зи шодӣ дасту по гум карда будам,
Бихӯрдам зарби дасти модаратро.

Ба ёдат, ҳаст пушти дар фитодам,
Каме гум карда будам хушу ёдам.
Ба рӯям барф молидӣ, азизам,
Яке ай гуфта чашмавро кушодам.

Зимистон буд, мо якҷо нишаста,
Ба сумми кафшҳо яхро шикаста,
Яке рафтем ногаҳ зери қулзум,
Бурун гаштем ларзон ҷаста-ҷаста.

Зимистон барфбозӣ карда ҳарду,
Ба сахро ғутатозӣ карда ҳарду,
Бизад сар ишқи мо аз барфбозӣ,
Зимистон дилнавозӣ карда ҳарду.

Зимистон омаду дил гармтар шуд,
Кафи пойи нигорам нармтар шуд,
Маро диду арақ гирди лабонаш
Чу шабнам бардамиду шарм тар шуд.

Зимистон ҳарду рафта бо дили пур,
Барои якта телпак, якта жимпур,
Мудири як дӯконе гуфт бар мо,
Иқозатнома лозим аз министур.

Зимистон буд, ҳарду сайр кардем,
Ба ногаҳ рӯ ба сӯи дайр кардем.
Ба арвоҳи Умар Хайёми марҳум
Ҳама гулҳои худро хайр кардем.

Зимистон буд, ёрам пива нӯшид,
Хунук шуд, чомаи манро бипӯшид.
Маро медид дар оғӯши сармо,
Ба рӯям мисли шӯриш меҳурӯшид.

Зимистон буд, шаб маҳтоб будаст,
Нигорам дар барам нотоб будаст.
Чунон тангаш гирифтаи ман дар оғӯш,
Бихезам, гурбаам дар хоб будаст.

Зимистон буд, рафтаи назди сардор,
Бигуфтаи: «Патпати сечарха даркор».
Бигуфто: «Марҳамат фардо биёед».
Дусад фардо гузашту буд нашуд кор.

Зимистон омаду шуд хона яхдон,
Бишуд дар хонаи мо ракси «Ларзон».
Ғазал гуфтем: «Хуршедам кучой?»
Ба бахти мо бишав боре намоён.

Зимистон буд, беимзо хат омад,
Кушодемаш чунин даъво баромад:
Магар з-ин ҳаст болотар чиноят,
Раиси мо зи мошин қач фууромад?

Зимистон зери Каврак кӯра дорад,
Ки обаш гарм, сангаш шӯра дорад.
Раиси мо чӣ парво дорад аз ин,
Ки ҳатто чӯраи ӯ чӯра дорад?!

Зимистон буду бе имзо шикоят
Биёмад аз деҳи Поче ниҳоят,
Ки бурда бар фалонӣ гови колхоз,
Раис инро намедонад ҷинойт.

Зимистон асту ошам бепиёз аст,
Чаро ин қозро гардан дароз аст?
Нависам боз бе имзо шикоят,
Ки як ҳамсоиям меҳмоннавоз аст.

Ба ман лозим садои шишаву мул,
Намехоҳам дигар овози булбул.
Ба ҷуз тухмат бидонам боз се чиз –
Яке охурчаву сартубаву пул.

Зимистон буду он тухматгар омад,
Зи пушти нафс дар қапкун даромад.
Бидида рӯйи наҳсаширо бигуфтам,
Ба даст ин лаънатӣ охир фаромад.

Канӣ бинед инро, арзаи кист?
Ҳама доду фиғонаш аз пайи чист?
Дар ин хат тухмату игвост бисёр,
Вале имзо ки набвад, одамам нест.

ТАРОНА ДОРАД

Ҷононаи ман тарона дорад,
Меҳраш зи дилам забона дорад.

Аз санъати созу мавҷи овоз
Дар олами дил фасона дорад.

Дар сафҳаи оразаш чу нуқта
Ӯ ҳоли сиёҳдона дорад.

Дар гулшани ҳусни дилфиребаш
Мурғи дилам ошёна дорад.

Дар сахна чу моҳи нав барояд,
Ҳосияти шодиёна дорад.

Аз савту садои рӯҳпарвар
Шаъну шарафи замона дорад.

Гоҳо пайи ваъдаи висолаш
Аз нозу адо баҳона дорад.

Мафтуни карашмаҳои ӯям,
Дар шӯъбадаҳои хона дорад.

Боқӣ ба ҳавои лутфи ҷонон
Дар шеърӣ ғазал нишона дорад.

ЧАРО ГИРЯ МЕКУНӢ?

Оҳ аз чигар кашида, чаро гиря мекунӣ?
Ҳар дам гулӯ дарида, чаро гиря мекунӣ?

Гуфтам, ки роҳи ишқ раҳи сангфарш нест,
Бечо дар он давида, чаро гиря мекунӣ?

Санчида чой, баъд бимон пойи хешро,
Ин пандро шунида, чаро гиря мекунӣ?

Дар баҳри ишқ шеваи тӯфон надидаӣ,
Дар соҳиле хазида, чаро гиря мекунӣ?

Якрӯза зеби умр, ҳазафпора кофтӣ,
Аз қаър дур начида, чаро гиря мекунӣ?

Дил гар зи роҳи ақл бурун шуд чу фохта,
Бахт аз кафат парида чаро гиря мекунӣ?

Шаъни ҷавониро, ки кунун пешпо задӣ,
Бо қомати хазида чаро гиря мекунӣ?

Ахлоқи нек сайқали ишқу муҳаббат аст,
Дораш чу нури дида, чаро гиря мекунӣ?

ТАҚСИМИ ҚОР

Ҳармоҳа музди кори ту танҳо азони ман,
Очеш, тамоми пахтаи саҳро азони ту.

Дар хона интизор ништастан азони ман,
Хуш баъди қор пухтани шӯрбо азони ту.

Он сояҳои ҳам салу ҳам қин азони ман,
Кайфу сафои чидани «тилло» азони ту.

Шаб то ба рӯз хӯрдану хуфтан азони ман,
Дар пахтазор роҳати фардо азони ту.

Харчи пулу давидани бозор азони ман,
Пул ёфтан барои мудово азони ту.

Таърифи пахта, ваъдаву шавқун азони ман,
Иҷрои қору қавлу планҳо азони ту.

НОРАК, МУБОРАК!

Назар кардӣ ба сӯи ман ту боре,
Табассум карда гуфтӣ: – Аз Ҳисорӣ?
Дигар ҳарфе нагуфта монда рафтӣ,
Вале донам кучой, дар чӣ корӣ.

Аё, эй духтари зебои Норак,
Шудӣ овозаи дунё, муборак!

Агар хоҳӣ ба чону дил биёям,
Ба кори ГЭС дар наздат дароям.
Чунон меҳнат кунам ҳар рӯз, чоно,
Ки то бар тахтаи фахрӣ бароям!

Аё, эй духтари барнои Норак,
Чунин бахту саодатҳо муборак!

Гирифта ҳарду ҷо дар соҳили Вахш,
Зи симҳо бофта мо кокули Вахш,
Ситора чида аз сар то ба домон,
Шавад аз барқ нурафзо дили Вахш.

Аё, эй духтари раънои Норак,
Туро ин фатҳу нусратҳо муборак!

Барояд Вахш ҳам то қуллаи кӯҳ,
Шавад дар кӯҳсорон об анбӯҳ,
Фарояд ҷониби ҷӯлу биёбон,
Ба ҷисми дашти бечон медамад рӯҳ.

Аё, эй духтари зебои Норак,
Туро нав боғу бўстонҳо муборак!

Зи Норак Тоҷикистон нур гирад,
Фаровон пахтаву ангур гирад.
Бубинам Данғара ё ин ки Ёвон,
Кадомаш ҳосилоти зӯр гирад.

Аё, эй духтари донои Норак,
Чароғи шаҳрҳои нав муборак!

Аё, эй духтари маҳрӯи тоҷик,
Аё, эй дилбари хушрӯи тоҷик,
Ба васфат Боқии дилдода, бингар,
Нависад шеъри нав дар тӯи тоҷик.

Аё, эй духтари барнои Норак,
Шудӣ овозаи дунё, муборак!

МАН ИНТИЗОРАМ

Рӯзи муборак фасли баҳорон,
Рафтам ба колхоз назди ту меҳмон,
Дорам ба хотир, гуфтӣ, ки: «созем
Қасру биноҳо, бастем паймон».

Ширин нигорам,
Бар шуҳрати ту
Ман интизорам,
Ҷонакам,
ман интизорам!

Бо илтифоту ширинзабонӣ
Кардӣ ҳикоят бо меҳрубонӣ.
Аз орзуҳои навҷавонӣ,
Аз кори колхоз,
аз зиндагонӣ.

Ширин нигорам,
Бар шуҳрати ту
Ман интизорам,
Ҷонакам,
ман интизорам!

Дар ёд дорам он рӯзи некӯ,
Кардӣ иморат бо шаъну обрӯ,
Кори ту донӣ беҳад зиёд аст,
Дониستم инро ҳам аз гапи ту.

Ширин нигорам,
Бар шуҳрати ту
Ман интизорам,
Ҷонакам,
ман интизорам!

АЛЛА

Хоб кун, эй нури чашмам, роҳати чонам писар,
Нахли умрамро дар ин гулшан ту мебошӣ самар.

Боиси бахту умеду орзухоям туйй,
Қаҳрамон шав, кордон шав, илм омӯзу ҳунар.

Хобу роҳат нест шабҳо дар ҳаёлам баҳри ту,
Ҳамчу парвин менишинам рӯ ба рӯят то сахар.

Гир дар гӯшат ҳамеша пандҳои модарат,
Бош дар ҳифзи Ватан машҳур монанди падар.

Гар кунӣ иҷро васиятҳои манро бардавом,
Ахтари бахтат дурахшон бод монанди қамар.

Гар бихоӣ шири поки модарӣ сози ҳалол,
Пеши ҳалқу кишвари худ бош доим мӯътабар!

ТҶҲ МҶБОРАК!

Водиву кӯху даман, барзану боғу чаман,
Растаи сарву суман карда зи гул пирахан.

Бар ҳамаи марду зан,
Бар ҳама аҳли Ватан
Тӯй муборак шавад,
Тӯй муборак шавад!

Шаҳру деҳи дилкушо ёфта нашъунамо,
Гашт аҷаб дилрабо, гашт аҷаб ҷонфизо!

Бар ҳамаи марду зан,
Бар ҳама аҳли Ватан
Тӯй муборак шавад,
Тӯй муборак шавад!

Дӯст, ба ҳар сӯ нигар, қудрати дасти ҳунар
Карда замонро дигар, дода ҳунарро зафар!

Бар ҳамаи марду зан,
Бар ҳама аҳли Ватан
Тӯй муборак шавад,
Тӯй муборак шавад!

Зеби назарҳост ин, зеби асарҳост ин,
Тӯйи ҳунарҳост ин, тӯйи зафарҳост ин.

Бар ҳамаи марду зан,
Бар ҳама аҳли Ватан
Тӯй муборак шавад,
Тӯй муборак шавад!

КАЙ МЕОӢ?

Нигоро, чаро ин қадар камнамоӣ,
Ки бар пурсиши ҳол наздам наоӣ,
Магар ин бувад хислати ошноӣ,
Ки мондӣ маро дар азоби ҷудоӣ!
Надонам, кучоӣ! Надонам, кучоӣ!

Магар фурсатат тангу кори ту бисёр,
Зи ман ё дили нозукат дида озор?
Намефаҳмам, эй меҳрубонам, чӣ асрор,
Туро ман надидам дар ин маҳ ягон бор.
Надонам, кучоӣ! Надонам, кучоӣ!

Дар ин рӯзҳо ҳар тараф мешитобам,
Ки шояд ба баҳтам хабар аз ту ёбам,
Ба ҷонат, ки ҷонона, дар изтиробам,
Ба ёди рухат рафта аз дида хобам.
Надонам, кучоӣ! Надонам, кучоӣ!

Ки аз дарсҳо имтиҳон дода аъло,
Магар рафтаӣ аз барои тамошо,
Ба Маскав ту, эй Нинаи зулфтилло?
Надонам, кучоӣ! Надонам, кучоӣ!

Гаҳи рафтани худ, нигоро, чӣ мешуд,
Хате менавишти ту, ёро, чӣ мешуд?
Хабар менамудӣ ту моро, чӣ мешуд?
Сафар менамудем якҷо, чӣ мешуд?
Надонам, кучоӣ! Надонам, кучоӣ!

Ту медонӣ, Маскав бағоят калон аст,
Умеди ҳама халқи рӯйи ҷаҳон аст,
Ба ман адресат, дӯстам, ноаён аст,
Агар хат нависам, ту гирӣ, гумон аст.
Надонам, кучой! Надонам, кучой!

Агар рафтаву ин хатамро бихонӣ,
Саломи самимӣ ба Маскав расонӣ!
Ташаккур бигӯ баҳри баҳти ҷавонӣ,
Ки дорӣ чунин сайру хуш зиндагонӣ.
Фиристон бароям хате армуғонӣ!

ИШҚ ҲАМ МЕВАҲОИ НАВ ДОРАД

Буд фасли ҷавонии олам,
Дили пирӣ тӣҳӣ будӣ аз ғам.
Ҳар кучо базми навҷавонӣ буд,
Ишқ болои ишқ мешуд зам.

Рӯзи наврӯзи рӯзгорон буд,
Сайқали умр навбаҳорон буд.

Растухези гулу гиёҳ ба гӯш
Мерасид аз замини махмалпӯш,
Нафаси тозаи насими сахар
Ғунчаро мекашид дар оғӯш.

Абр гӯё шукуфа меборид,
Шохсорон бубаста марворид.

Дар чунин фасл ишқ варзидам,
Аввалин бор рӯи ӯ дидам.
Бохтам дил ба тори як нигаҳаш,
Рафтам аз худ, вале нафаҳмидам.

Беҳабар будам аз шамидани гул,
Ҳамрадифию шевани булбул.

Тоби мижгону чашмҳои кабуд
Ҳусн болои ҳусн меафзуд.
Гӯиё меҳр шуста мӯяшро,
Шона бинмуда дояи мақсуд.

Зулфи заррину абруи мушкин
Аз дили санг ҳам барад тамкин.

Рӯй мисли булӯр софу сафед,
Мӯй агар мерасид, мелағжид,
Ҳоли бозигар аз табассуми ӯ
Гоҳ мешуд ниҳону гоҳ падид.

Тарҳи ҳусну ҷамоли хеш магар
Баста буд аз баҳори хушманзар?

Дидамаш: рух ба сони лолаи тар,
Бар сари худ ниҳода гулчанбар,
Шохи олучаи пур аз гулро
Бо ду дасташ гирифта пеши назар.

Карда аз байни он нигоҳ ба ман,
Бо табассум бигуфт як-ду сухан.

Даст болои чашм бинҳодам,
Ҳушу ёдам ба сӯйи ӯ додам.
Ҳарчӣ ӯ гуфт ман нафаҳмидам,
Мисли ҳайкал ҳамӯш истодам.

Ин дили содаам ба шӯр афтод,
Пеши чашмам ҷаҳони тоза кушод.

Ишқ бо ранги нав, ба тарзи дигар,
Шуд бароям аз он баҳорон сар,
Бурд аз сар ҳавои мачнунӣ,
Дар бари дил хурӯши барку шарар.

Будам аз ҳар назорае хурсанд,
Меҳри ман гашт бар ҳаёт дучанд.

Лахзаҳои аҷиб дар ёдам,
Рози дилро чӣ гуна бикшодам,
Ишқбозии маҳрамонаи ман
Монда з-он рӯзҳо, ки дил додам.

Боҳаё шарм садди роҳам буд,
Ёди ӯ ҳамнишини оҳам буд.

Гар ба рӯяш ниғаҳ кунам боре,
Ба гумонам, ки чашми бисёре
Бо тамасхур ба рӯйи ман нигаранд,
Хешро дида чун гунаҳгоре.

Зуд карда баҳонаи як чиз,
Мегирифтам зи шарм роҳи гурез.

Ба ҳаёлам, ки ӯ маро ҷӯяд,
Бо навозиш ба гӯши ман гӯяд:
– Ҷонакам, хез ҳарду боғ равам,
Баъд аз он бўса кардаву бўяд.

Муддате ин ҳаёли хом ба сар,
Мешудам бо умеди рӯзи дигар.

Соли нав буд, монда дар хотир,
Ҷӯраи меҳрубони ман Носир.
Як ду-се ҷумла русиям омӯхт,
Гуфт: – Наздаш раву бигӯ ҳозир.

Дӯстам чун зи ишқ дод сабақ,
Рафтаму тар шудам дар обу арақ.

Бо каломи мулоиму зебо,
Карда ислоҳ гуфтаҳои маро,
Гуфт: – Ин ҷумларо мағӯ дигар,
Буда хело муаллимат усто.

Омадам ҳамчу хаставу ранҷур,
Лек дил пур буд аз умеду сурур.

Муддате розу матлаби дилҳо
Бо имову ишора шуд ифшо.
Безабонӣ агарчи мушкил буд,
Тарчимонист пеши ишқ хато.

Шӯълаи меҳр ҳар кучо тобад,
Дил ба дил роҳи хешро ёбад.

Ишқ ҳам меваҳои нав дорад,
Кӯҳнапардозияш намефорад.
Дидаи рӯз меравад пайи шаб,
То саҳар файзи тозае орад.

Бо суҳанҳои фораму намакин
Менамуд ӯ дили маро таскин.

Баҳри кас чуръату ҳаёт зарур,
Лек на бенамак, на чандон шӯр,
Ҳарду дар ҳадди худ амал бикунанд,
Гардад осон ҳамеша мушките зӯр.

Дар ҳама корҳо ҳунар бояд,
Бе ҳунар матлабат ба каф н-ояд.

Во чу хӯрдем мо ба ҳамдигар,
Суҳанам мешуд аз Есенин сар.
Хонда ҳар дафъа шеъри бисёре,
Ҳар яке аз дигар муассиртар.

Ман зи ҳайрат ҳамӯш мегаштам,
Ҳама тан чашму гӯш мегаштам.

Аз сари шавқ дил ба печу тоб
Буд монанди моҳии дар об,
Роҳ мечуст, то бурун ояд,
Ҳамраҳи мо кунад саволу ҷавоб.

Ӯ чу оҳанрабо дили манро
Сӯйи худ мекашид аз маъво.

Хотирамро чу шод мекардам,
Бештар шеър ёд мекардам.
Бохабар мешудам зи олами ишқ,
Кӯшише бар мурод мекардам.

Шева омӯхт, тезболам кард,
Сохиби ишқи баркамолам кард.

Ҳар қадар бештар амал кардам,
Шармро бо амал бадал кардам.
Баҳравар гаштам аз шарофати ишқ,
Дар раҳи зиндагӣ чадал кардам.

Ёфтам шеър, ёфтам тadbир,
Ёфтам ишқи поки оламгир.

То ки ишқ аст дар ҷаҳон подор,
То ки хуршедро бувад анвор,
Накунам ҳеҷ гаҳ фаромӯшат,
Бинамат дар нигоҳи чашми баҳор.

Бахт меоварад муҳаббати пок,
Рӯҳ меофарад муҳаббати пок.

ДИЛБАРИ ФАРЗОНА

Азизам, ҳаст дар дил орзӯям,
Пайи ин орзӯ дар чустучӯям,
Ки то дар соли нав як шеъри хубе
Ба васфат аз фараҳмандӣ бигӯям.

Ба ин мақсад саҳар кардам шабонро,
Накарда хоб, коҳиш дода ҷонро,
Суханро хостам гулчин намоям,
Ки то хурсанд созам дӯстонро.

Намедонам, ки эй фарзона дилбар,
Нахустин аз кучо гапро кунам сар?
Кадомин имтиёзу хислататро
Нависам пурратар, хушрӯю хуштар?

Сухан ронам ман аз ҳусну ҷамолат,
Ва ё аз шуҳрати фазлу камолат,
Ва ё аз корҳои дилпазират,
Ва ё аз умру бахти бемисолат?

Чунон имрӯз, ҷонон, арҷмандӣ,
Ба назди халқу кишвар сарбаландӣ,
Қалам очиз шавад ҳангоми тасвир,
Нишотеро, ки аз он судмандӣ.

Агар гӯям, ки моҳи осмонӣ,
Агар гӯям, ки донои замонӣ,
Агар гӯям, ки якто қаҳрамонӣ,
Чӣ суд, ин гуфтаҳоро нағз донӣ.

Сурудеро, ки кардам ҳадяи ту,
Набошад он қадар инъоми дилчӯ,
Вале чун барги сабзи арчааш дон,
Ҳар он чӣ мерасад аз дӯст, некӯ.

ДУХТАРАКИ НОМДОР

Духтараки номдор,
Ёракашро интизор,
Дар танаши куртаи шол,
Рухсорааш чун анор.

Аммо наёмад ёраш,
Он бевафо дилдорааш.
Зоҳир бишуд хичолат
Дар рӯи чун анорааш.

Наёмадӣ ёракаш,
Бевафо дилдоракаш.

Мӯҳояшро бо гулҳо
Гирди сар дода оро,
Наёмадӣ ёракаш,
Бевафо дилдоракаш.

Пажмурда гашта гулҳо,
Бӯ ҳам рафта аз онҳо.
Дарро кушода монда,
Чашмаш ба раҳ доимо.

Бо умеде меоӣ,
Меорӣ куртай шоҳӣ,
Аммо наёмадӣ ту,
Шуд ҷойи хобаш холӣ.

Наёмадӣ, ту ёраш,
Эй бевафо дилдорааш.

Нигаҳ дошта вақти хоб,
Як бўсаи чудо боб,
Наёмадӣ ёракаш,
Он бўса ҳам бишуд об.

ФАҲМИДАМАТ

Сармашқи шеърӯ зиннати ашъори ман будӣ,
Шабҳо ба пеши дидаи бедори ман будӣ.
Бо гуфти худ, ҳамеша вафодори ман будӣ,
Охир чӣ шуд, ки аз пайи озори ман шудӣ?

Бар он ҳаёву шарми ту бовар намекунам,
Бар гуфтаҳои нарми ту бовар намекунам,
Ҳам бар нигоҳи гарми ту бовар намекунам,
Бовар намекунам, ки ҷафокори ман шудӣ!

Нақши нишаста гирди лабат аз лабони кист?
Дар он нигоҳи сарди ту акси ниҳони кист?
Дар ҳарфҳои нарми ту неши забони кист?
Фаҳмидамат, ки маҳрами ағёри ман шудӣ!

Рав, рав, ки ёди васли ту аз ёд меравад,
Чун оҳуи рамида зи сайёд меравад,
Сӯзу гудоз яксара бар бод меравад,
Бо макри хеш дилбару дилдори ман шудӣ!

ГУЛИ САДБАРГ

Ту ҳусни рӯйи гулҳой, гули садбарг,
Ба хушрӯйи ту яктой, гули садбарг,
Гулистонро ту орой, гули садбарг,
Ачаб хушбӯю зебой, гули садбарг,
Ба дилбар ҳуснафзой, гули садбарг!

Бигӯ охир: чаро ин кадр дилбозӣ,
Ҳамеша гулрухонро маҳрами розӣ,
Ба рӯю мӯйи онҳо даст андозӣ,
Туро кай шуд муяссар ин сарафрозӣ?
Ту рамзи ишқи дилҳой, гули садбарг!

Даме байни ҷавонон ишқ шуд пайдо,
Нахустин рӯз эҳсоси муҳаббатро
Ту пайвандӣ миёни дидаю дилҳо,
Аз ин рӯ шуд мақомат аз ҳама боло,
Ба хубӣ зеби дунёӣ, гули садбарг!

ТАСВИР

Чу байни мову ту шуд ишқ пайдо,
Ду дил бо ҳамдигар пайваст як чо.
Гумон дорам, ки акнун шуд муяссар
Тамоми орзуҳоям ба дунё.

Нигоро, орзуҳоям ба дунё,
Тамоми орзуҳоям ба дунё!

Чу меҳрат дар дилам маъво гирифтаст,
Чу тасвират ба чашмам чо гирифтаст,
Ба ҳар сӯ бингарам, рӯйи ту бинам,
Магар тасвири ту дунё гирифтаст?

Ба ҳар чо бингарам, акси ту бинам,
Нигоро, акси ту дунё гирифтаст!

Нигоро, ҷониби ман як назар кун,
Шарори синаамро бештар кун.
Агар ҳар чо ки бинӣ акси худро,
Биё, бо чашми ман дар он назар кун.

Ба ҳар чое, ки бинӣ акси худро,
Биё, бо чашми ман дар он назар кун.

ВОХҶҶРӢ

(Ба тариқи ҳазл)

Лабро бикушодиву давидам,
Бо чашм нидои бахт дидам.
Аз шавқ чу мурғ пар кашидам,
З-он гул, ки ту гуфтӣ, даста чидам.

Гуфтӣ, ба таги чанор рафтам,
Осуда на, беқарор рафтам,
Чун соя ба ҳар канор рафтам,
Нодидаву интизор рафтам.

Аз пеши дарат гузар намудам,
Чойи қадамат назар намудам,
Аз тақ-тақи дар ҳазар намудам,
Шабро ба дарат саҳар намудам.

Дидам сари куллаҳои Варзоб,
Дар байни шафақ шинои маҳтоб,
Бо ранги парида чашм пурхоб,
Гӯйӣ ана шуд фуру ба гирдоб.

Шаб навбати худ ба рӯз медод,
Шабнам ба канори сабза афтод,
Гулдастаи дастам аз дами бод
Дар баста ханӯзу ғунча бикшод.

Сад гуна хаёли хом бар сар,
Чашмон пури хобу ҳол музтар,
Оҳиста қадам ниҳода шалпар,
Рафтам ба умеди шом дигар.

Ё бахт, биё, бигир дастам,
Гӯён зи ҳисори боғ частам,
Гул чидаву боз даста бастам,
Баски ба умеди ваъда ҳастам.

Рафтам ба таги дигар чаноре,
Дидам, ки чу ман ба чашми чоре,
Гулдаста ба даст як нигоре,
Раҳпویی ҷавони бахтиёре.

Гар бахт ба рӯи ту битобад,
Дилдодаи ту туро бикобад,
Булбул, ки ба васли гул шитобад,
Нодида шукуфтанаи, бикобад.

Пайваста назар ба роҳ кардам,
То нимаи шаб нигоҳ кардам,
З-ин кори худ иштибоҳ кардам,
Бошад, ки ягон гуноҳ кардам?

Он ваъда чӣ шуд? Чаро наомад?
Санҷид магар маро, наомад?
Ё сар шуда мочаро, наомад?
Дил бурдаву дилрабо наомад.

Гуфтам, ки чи ҳоли зор бошад,
Ин шаҳр пур аз чанор бошад,
Бегоҳии бешумор бошад?
Бар ваъда на устувор бошад?

Рафтам ба дараш, ки моҳтоб аст,
Кайфида ба зери себ хоб аст,
Дил гуфт, ки фурсати шитоб аст,
Бобаш бинамо, ки ҷойи боб аст.

Рафтам ба сараш каме ситодам,
Гулдаста ба дасти хоб додам.
Баргаштаму кулфи дар кушодам,
Рӯ ҷониби хонаам ниҳодам.

Рӯзи дигар аз сари ғазаб гуфт,
Охир, ту чӣ кардӣ беадаб гуфт,
Гулдаста чаро, ба зери лаб гуфт,
Мондӣ бари онаам ба шаб, гуфт.

Рав, гуфт, ҳанӯз ҳам ҷавонӣ,
Ҳар гаҳ, ки рамузи ишқ хонӣ.
Фарқи ману онаам бидонӣ,
Он гаҳ ту биё, рафиқӣ чонӣ!

Он шаб, ки шудам ба хонааш ман,
Рафтам паси сар чу шонааш ман.
Бӯсида зи мӯи онааш ман,
Пиндоштам он ягонааш ман.

Эй дил, бишунав, чӣ кор кардӣ?
Манро чу худат низор кардӣ?
Овора таги чанор кардӣ?
Шармандаву шармсор кардӣ!

ЯК ИЛТИМОС

Ин чӣ бераҳмие ту сар кардӣ?
Банд пеши раҳи назар кардӣ.
Айнаки сабз монданат чӣ зарур?
Ё ки аз чашми ман ҳазар кардӣ?
Гарчи дил мешавад дубора асир,
Илтимос ин, ки айнакатро гир!

Шаҳри мо сабзу бар ҳама манзур,
Ҳар тараф пур зи файзу пур зи сурур.
Чашмҳо интизори чашмонат,
Айнаки сабз монданат чӣ зарур?
Гарчи дил мешавад дубора асир,
Илтимос ин, ки айнакатро гир!

Сояпӯшанд кӯчаҳои мо,
Чашмро кай зарар диҳад гармо,
Айнаки сабз монданат чӣ зарур,
Нозанинам, кушода чашм биё.
Гарчи дил мешавад дубора асир,
Илтимос ин, ки айнакатро гир!

Аз чунин чашмҳои сеҳрандоз
Беҳабар буда марди айнаксоз,
Айнаки сабз монданат чӣ зарур?
Хуб мешуд кушода бошад роз.
Гарчи дил мешавад дубора асир,
Илтимос ин, ки айнакатро гир!

Гар бихоҳӣ асар кунам эҷод,
Дили хонандаро намоям шод,
Сабзайнак дигар ба чашм магир,
Лутф бинмо, бақои умри ту бод!
Гарчи дил мешавад дубора асир,
Илтимос ин, ки айнакатро гир!

ЯК ТАБАССУМ КУН

Хамеша дар вафоят пайдорам, як табассум кун,
Ба аҳди хеш доим устуворам, як табассум кун.

Дили шоир талотумгоҳи эҳсос аст, медонӣ,
Агар хоҳӣ, ки хомӯшаш надорам, як табассум кун.

Гаҳе чун қатраи шабнам ба чавфи ғунча мегунчад,
Намегунчад ба дунёе нигорам, як табассум кун.

Умедам ин ки эъҷози диламро хубтар донӣ,
Бигир, онро ба дастат месупорам, як табассум кун.

Ба ҳифзи он табассум хасмро аз пой андозам,
Замон додаст ин сон иқтидорам, як табассум кун.

Фалакро баҳри лабханди ту таъмири дигар кардам,
Қамарро зери поят мегузорам, як табассум кун.

Табассум то ки дар гирди лабат маъво кунад умре,
Димор аз рӯзгори ғам барорам, як табассум кун.

Муҳаббат бо чунун ҳамранг гардад, рашк мемирад,
Дар ин раҳ Боқии овозадорам, як табассум кун!

ШОДИИ ДИЛ

Ин шодии дил аз рухи зебои ту, ёро!
Шуд роҳати ҷон нозу таманнои ту моро.

Аз шавқи хаёли ту сурурест ба сина,
Кай бе ту равам сайри Самарқанду Бухоро?!

Бе гулшани рӯят накунам ёди рухи гул,
Аз софии ҳусни ту ҷаман гашт дилоро.

Бо ҳусни ту ҳамранг шуда фазлу камолат,
Омехта чун ширу шакар гашт гуворо.

Қурбони замон гардаму устои муаззам,
Додаст туро бахту шараф, ақли расоро.

Дар дафтари Боқӣ наравад ҳарфи хатое,
Умрест сарояд ғазали сидқу вафоро.

НАВБАТИ ГУЛЪУЗОР ШУД

Даст ба тору чанг зан, навбати гулӯзор шуд,
Саҳна зи печUTOби ӯ чилвагаҳи баҳор шуд.

Гардиши чархи доманаш ҳуш чу гирдбод бурд,
Чилваи сеҳри қоматаш нолаи мусиқор шуд.

Ларзиши пайкараш, нигар,
ларза ба қону дил диҳад,
Мутриби нағмасанҷро нағма қачу дутор шуд.

Сар бирасад ба пойи ӯ, ҳалқа ки зад чу моҳи нав,
Мӯй чу шоми зиндагӣ дар қадамаш нисор шуд.

Даст зи остин бурун мисли кабӯтари сафед,
Бол фишонда гирди сар, замзамаи ҳазор шуд.

Завқи чунин ба ҳар саре аз сари ғамзааш фитад,
Мавҷи садои ҳоюҳу паҳн ба ҳар канор шуд.

Боқӣ, ба чашми ақл бин, зодаи санъат аст ин!
Шеърӣ ту то шавад чунин, дидаӣ, номдор шуд!

ДИГАР МАРАВ

Баҳри аёдат омадӣ, зуд биё, дигар марав,
Хонаи туст бурчи дил, чун каси раҳгузар марав.

Рафта мадору тоқатам, бо ту ҳамеша роҳатам,
Шоми фироқ баҳри ман додаву чун сахар марав.

Хам шуда рӯйи бистарам, ранг бубину ҳол пурс,
Пуртабу тоб пайкарам, сӯхта чун шарар, марав.

Дард дигар, даво дигар, чора дигар, шифо дигар,
3-ин ҳама бош боҳабар, гуфта ту, алҳазар марав.

Омадаӣ ба пойи худ, олиҳаи шифои ман,
Гар биравӣ, маро бибар, бе мани ҳамсафар марав.

НАМЕХОҲАМ

Тамошои чаманро бе гули рӯят намехоҳам,
Насиму анбару кофур бе бӯят намехоҳам.

Ба сӯйи боғ рафта, дида сӯйи сарв накшоям,
Ки дар боғи талаб чуз сарви дилчӯят намехоҳам.

Зи гулзори муҳаббат чуз гули шавқат намечинам,
Ба сунбулзори хушбӯе ба чуз мӯят намехоҳам.

Ҳилол абрӯ намояд, аз нигоҳаш дида мепӯшам,
Ки дар авҷи талаб чуз авҷи абрӯят намехоҳам.

Агарчанде баҳорон сайри гулшан мекашад дилро,
Вале ман чуз тамошои сари кӯят намехоҳам.

РАФТАМ

Баҳор омад тамошои гулистону чаман рафтам,
Димоғамро насими хуш вазид, аз хештан рафтам.

Диламро чилваи ҳусни гулистон ҳайратиншо кард,
Чу булбул аз пайи наззораи сарву суман рафтам.

Ба ҷӯёҷӯи он гулгунча гаштам бо парешонӣ,
Намудам ёди ҷонону ба фикри он даҳан рафтам.

Хаёли васли кӯи дӯст шуд хотирнишони ман,
Ки фикри ғурбат аз дил рафт, бо меҳри Ватан рафтам.

Насими хуш зи боғистони кӯи ёр меояд,
Барои ҷустуҷӯи он бути гулпираҳан рафтам.

Ба уммеде, ки бинам навбаҳори кӯи ҷононро,
Саҳобосо зи барқи оҳи дил оташфикан рафтам.

ДОРАД ҲАВАС

Дил сари кӯйи туро дорад ҳавас,
Атри гесӯйи туро дорад ҳавас.

Дида бикшояд агар наззораро,
Дидани рӯйи туро дорад ҳавас.

Ҷониби гулбоғ ҳам ояд агар,
Ҳусни дилҷӯйи туро дорад ҳавас.

Гар зи боғу сунбулистон бигзарад,
Сунбули мӯйи туро дорад ҳавас.

Гарчи аз ту борҳо озор дид,
Теги абрӯйи туро дорад ҳавас.

Кай ба гулҳои дигар созад нигоҳ,
Чун гули рӯйи туро дорад ҳавас?

КАЧ

Хами зулфи туро дидаам кач,
Чу абруйи хамат нашнидаам кач.

Зи гулзори хаёлат ҳар гулуро
Ман аз шохи таманно чидеам кач.

Қалам дар саҳфаи ёди висолат
Кашидам, боз аз нав дидаам кач.

Ба ишқат ростӣ бо сад качиҳо
Бувад пайдо, аз он бигзидаам кач.

Гиреҳи зулфи печони ту дар дил,
Ба печутоб, андешидаам кач.

Майи Боқӣ, ки бигрифтам бароят,
Ба чашмат, ҷонакам, нӯшидаам кач.

АҶАБ ИШҚЕ, КИ МАН ДОРАМ

Ту медонӣ, ки омад ончунон ноомади корам,
Ки рухсатнома мепурсанд баҳри дидани ёрам.

Биронад посбон аз остона беиҷозатхат,
Намедонам чӣ сон ишқ аст он ишқе, ки ман дорам?

Бигӯяд посбон, ин чой чойи ишқварзӣ не!
Бирав 3-ин чо дигар охир макун ин қадр безорам.

Дар ин чо корҳои давлатӣ ҳал мешавад охир,
На кори ошиқон, рав, арз кун аз ман ба сардорам.

Бигуфтам: ишқ ҳам ин кори давлат, кори мову туст,
Агар ошиқ будӣ, ҳаргиз намедодӣ ту озорам.

Ду пояшро ба ҳам зад, даст пеши сар бибурду гуфт:
Бубаҳо, аскарӣ ишқам, ба ҳифзаш низ тайёрам!

ВАЪДАИ ДИДОР

Ваъдаи дидор ёрам баъди корам мекунад,
Бо умеди васл шабҳо интизорам мекунад.

Ў ба хоби роҳат, афташ, ман чу Парвин то сахар,
Бо умеди бўсае шабзиндадорам мекунад.

Гар хилофи ваъда пурсам, аз сари қаҳру ғазаб
Байни мардум гоҳ-гоҳе шармсорам мекунад.

Рӯзҳои истироҳат бўса меҳоҷӣ, биё,
Ваъда аз фардо ба фардое нигорам мекунад.

Аз барои бўсае анкета мекурсат, аҷаб,
Шеваҳои ишқи навро ёр борам мекунад.

Нестам монанди Маҷнун дар ба дар, Лайлои ман
Дар раҳи ишқаш яқин, мошинсаворам мекунад.

Оҳу афғон, дарди ҳичрон, мӯд не дар ишқи нав,
Балки дар меҳру муҳаббат номдорам мекунад.

ИШҚИ ПОК

Ўз ишқи туам ҳунар набояд,
Ўз васли туам назар набояд.

Бе ишқи ту зиндагӣ нахоҳам,
Ўз сӯи туам сафар набояд.

Ўз доғи муҳаббатат диламро
Аз доғи дигар асар набояд.

Бе ёди туам ба зиндагонӣ
Андешаи хайру шар набояд.

Ман зодаи дилфигори ишқам,
Беҳ з-ин ҳунарам ҳунар набояд.

Аз шавқи висол синаамро
Ўз кӯраи пуршарар набояд.

Дар хилвати унс ёди рӯят,
Ҳамсуҳбатии дигар набояд.

БАХТРО БИНГАР

Бахтро бингар, ки дилбар масту рӯпӯш омада,
Лабгазон, пинҳон зи мардум меҳроғӯш омада.

Нимашаб дар кулбаи ин толиби масти ғамаш,
То нагардад ҳеҷ кас огоҳ, хомӯш омада.

Партаве афтода дар деворҳо аз чилвааш,
Хона сар то сар зи тоби чилва манқуш омада.

Воситон як бўса аз лаълаш, макун андешае
З-он ки лутфи моҳи мо имшаб хатопӯш омада.

То ниҳода пой дар мулки назокат ин санам,
Боданӯшон аз нигоҳам масту мадхуш омада.

Сархуши базми висолу сокини майхонаро
То саҳаргоҳон садои нағма бар гӯш омада.

Ёди он шабҳои лаззатбахши ин умри азиз,
Боқии дилдода мисли чашма дар ҷӯш омада.

НАВОИ ИШҚ

Биё, эй андалеби гулшани ишқ,
Бурун овар навою шевани ишқ.

Насими хуш вазон гардида акнун,
Ба бустони дил аз пирохани ишқ.

Ба навъе мекунад ҳар дам такаллум
Забони хома аз болидани ишқ.

Шиои офтоби субҳ имрӯз
Шуда дар қалби ман аз равзани ишқ.

Чароғи ишқ нури офтоб аст,
Кучо мумкин бувад пӯшидани ишқ!

Дар ин раҳ то ҳаёту умр боқист,
Мадеҳ аз даст, Боқӣ, домани ишқ!

БА ЁДИ ДИДОР

Эй дил, ба ёди дидани дидор меравам,
Дар чустучӯйи лаъли шакарбор меравам.

Ранчидааст бесабаб аз ман нигори ман,
Наздаш чу бегуноҳи гунаҳгор меравам.

Шояд, ки бинам орази ўро ба ранги гул,
Дил пур зи шавқ чониби гулзор меравам.

Дар роҳи ишқ то ба сари қуллаи мурод
Собитқадам чу марди вафодор меравам.

Дорам умед рӯзи тамошо ба сайргоҳ,
Ҳамроҳи халқу ҳамқадами ёр меравам!

ИШҚ

Ишқ бар ҳастии кас нашъунамо мебахшад,
Ишқи покиза ба дил сидку сафо мебахшад.

Ишқ чун гавҳари чашм аст, азизаш доред,
Ба дилу чону тану рӯҳ зиё мебахшад.

Зиндагиро бидиҳад ишқи чавонӣ оро,
Орзуву ҳавасу завқи расо мебахшад.

Ишқ варзидану чон бохтан осон набувад,
Бе ҷадал меҳнати кас файз кучо мебахшад?

Ишқи Фарҳоду бузургиву чавонмардии ӯ
Достонест, ки як умр вафо мебахшад.

Санг бе меҳнату заҳмат нашавад лаъл, бидон,
Ишқ бар булҳавасон хоки сиёҳ мебахшад.

Ту кучо, ишқ кучо, сурати бесирату зишт,
Занг бар оина кай тобу чило мебахшад?

Даст бар шишаву ханҷаркашию даъвии ишқ
Кайф бар чоҳили бешарму ҳаё мебахшад.

ХАЁЛИ ДҶУСТ

Хаёли дӯст ба дил ҳамчу меҳр ҷо карда,
Ҳавои ишқ бубин, ки ба ман чиҳо карда.

Тавофи гулшану кӯйи висоли ёр кунам,
Ки ҳочати ҳамаро ошиқӣ раво карда.

Таваҷҷӯҳи дили мискин ба сӯйи манзили васл
Хаёли рӯйи варо арзи муддао карда.

Бунафша дар талабаш сар ба пеш афканда,
Гул аз паяш бадани ҷомаро қабо карда.

Ба пои сарви қадаш андалеб афтода,
Барои васфи руҳаш шевану наво карда.

Ҳар он касе, ки зи ҳаҷри висол шуд бемор,
Ба марҳами ғами ишқ ӯ варо даво карда.

Хуш аст шавқи дилу дарди ишқ, эй Боқӣ,
Чӣ неъмате, ки аҷаб баҳри кас ато карда!

A highly detailed, symmetrical decorative border in black ink on a white background. It features intricate scrollwork, floral motifs, and repeating patterns that form a rectangular frame around the central text.

САРГУЗАШТИ СОҚЇ

ПАРИВАРА

Пагоҳии иди Наврӯз Маҳҷон бо дугонаҳояш дар таги чанор сурудхонон арғунчак мерафт. Гулҳои шаробӣ, ки ба гирди сараш монанди тоҷи лаълу ёкут марассаъ шуда буданд, дар шуъои офтоб медурахшиданд: ӯ арғунчакро ба пасу пеш такон дода, торафт баландтар ҳаво мегирифт ва ин сатрхоро месуруд:

*Ресмонаки сандалвор,
Сандал зан боло барор,
Як даста рача,
Як даста парча
Дар остин намегунча
Дар доман намегунча,
Хеле-хеле камёбӣ,
Эй гунҷаи шаробӣ.
Ту аз он Соқичон,
Ман кавимони Соқичон.*

– Хӯ, балочае, – меғуфтанд дугонаҳояш, – Сабзпарию Зардпарии пушти кӯҳи Қоф барин муаллақ мезанӣ – я?!

– Гули шаробӣ насиб кунад, Соқӣ ҳам насиб кунад, – пичинг мепарронданд дугонаҳо.

Садои хандаву шӯҳии духтарон дар фазо мепечид.

Маҳҷон духтари бебок, лабонаш чун ғунҷаи навшукуфта доим моили табассум.

Одатан дар рӯзҳои таътил духтарҳои қадрасидаи деҳа дар таки чаноре чамъ шуда, кашкина (ҳариса) пухта ҳамроҳи шарикдарсонашон арғунчакбозӣ мекарданд. Дар ин рӯз ҳамон духтар худро хушбахт мешуморид, ки чавоне ба ӯ аз гулҳои шаробии Кӯли Наврӯз дастагуле тақдим кунад. Духтарак он гулҳоро дар гирди кокулҳояш чида, бодравон байт мехонд ва номи он чавонро дар сурудаш тақрор мекард.

Соқӣ ҳамин хел як рӯзро интизорӣ мекашид. Ӯ илоҷи чи тавр пеш аз дигарон овардани гули шаробии Кӯли Наврӯзро мечуст, то ки дар байни чавонони деҳа аввалин шуда, дастагули шаробиро ба Маҳҷон тухфа кунад.

Дар таки чанор пайдо шудани Муллозикриё духтараконро дар айни чӯши хурсандӣ ба ҳар тараф парешон кард, ба монанди он ки селайи кабӯтарон дар фазои кушоди беғубор болупар мезаданду аз ҳамла кардани лочине ба ҳар тараф парешон шуданд. Муллозикриё бо ғазаб аз банди дасти Маҳчон дошта, ба тарафи хонаашон равон шуд.

Соқӣ, ки дуртар аз чанор дар байни олуҷазор пинҳон шуда, рақсу суруди духтараконро тамошо мекард, ин манзараро дида, аввал дар ҳайрат монд.

Соқӣ, ки бо маслиҳати амакаш барзаговҳоро барои хунук кардан ба замини ҷуфт бурда буд, корро тамома карда, ба хона баргашт. Вай аз воқеаи рӯйдода дар ташвиш буд ва ба сараш ҳар гуна ҳаёлҳо роҳ меёфт. Чорае ҷуста зудтар Маҳчонро дидан хост. Аммо мактуби Маҳчон пештар ба дасти Соқӣ расид.

«Ассалому алайкум. Он Маҳчоне, ки дина монанди кабӯтар парвоз мекард, имрӯз дар қафас аст. Падари меҳрубонам, ки ҳаргиз дар пайи озори ман набуд ва ҳамеша шодии маро меҳост, имрӯз бо игвои мактабдор ва он кампири алошақшаққа маро хонабанд кард. Дар рӯзҳои наздик ба деҳаи Хилмонӣ, ба назди холаам мефиристонад, то ки дигар бор дидори ғуро набиам.

Чӣ илоҷ, ба ҳар ҳол ту мард ҳастӣ, борҳо модарат мегуфт, ки танҳо шайтон ноумед, банда боумед аст.

*Як села кабӯтарем дар тори ҳаво,
Дирӯз қатӣ будему имрӯз ҷудо.*

Ба модарат салом гӯй. Хайр то дидан!»

Соқӣ мактубро хонда охи сард аз дили пурдард кашиду фарқи дарёи андеша гардид. Ҳар қадар фикр мекард, ҳамон қадар кушодани гиреҳи ин муаммо барои ӯ чигилтар мешуд. Гоҳо меҳост, ки ба Маҷнун пайравӣ карда, дар ёди Маҳчон тарки деҳа гӯяду ба кӯҳу камар рафта бо ҳайвонҳои ваҳшӣ унс гирад.

Ҳамин тавр ҳам шуд. Дар ҳамон рӯзе, ки Маҳчонро ба деҳаи Хилмонӣ, ба хонаи холааш бурданд, Соқӣ дасти ман не, дасти Маҷнун гуфт, ба кӯҳи Уштургардан, ки тақрибан ним санг дуртар аз деҳа воқеъ аст, рафт ва камари харсангеро

кулбаи худ интиҳоб кард. Аз шоҳу шаппа хоначае сохт. Гумон дошт ризку рӯзии ўро оҳую мешҳои кӯҳӣ таъмин мекунанд. Аммо бо шиками гурусна то бегоҳӣ интизорӣ кашида бошад ҳам, оҳую меш он тараф истад, ҳатто парандае дар болои сараш пар назад. Чун дид, ки аз ин кори ў муроде ҳосил намешавад ва торафт сояи кӯҳу камар ғафстар шуда, аз омад – омади шаб хабар медиҳад, дили ўро воҳима гирифт. Ў оҳиста сарашро аз хонача бароварда, ба атроф нигарист. Чизе ба назараш нанамуд. Дар ҳамин дам овози ҷонгудоze, ки ба фарёд монандӣ дошт, шунида шуд. Хуш аз сараш парид. Дигар ҳаёл ҳам накарда, аз ҷо бархост ва ба ақибаш нигоҳ нанамуда, роҳи деҳаро пеш гирифт ва надонист, ки ин қадар масофаро чи тавр тай кард.

Соқӣ қариб як ҳафта чашм накушода, дар оташи таб сӯхт. Ҳарчанд баъди чашм кушода ба хуш омаданааш пурсида бошанд, чизе нагуфт. Апахонаш Саидахонум, ки аз рафтори Соқӣ андаке огоҳӣ дошт, Соқиро танҳо ёфта сабаб пурсид. Дар аввал Соқӣ нахост, ки сирашро ба касе гӯяд.

Аммо устои Саидахонум боло гирифт. Соқӣ ноилоҷ ин саргузашти худро муфассал нақл кард.

– Илтимос, байни ҳардуямон монад, апаҷон, – гуфт ў, – дилам ба шумо об ҳӯрду гуфтам, набошад...

– Соқичони апаш, апаат садқаи чашмони сиёҳат шавад, ҳалли муаммо осон аст. Ин қадар сарсонӣ саргардон шудан чӣ лозим? Дар вақташ ба ту гуфта будам, ки дар ҳар қор бо ман маслиҳат кун.

Аз ин гапҳои Саидахонум Соқӣ рӯҳ гирифт. Аммо чизе намегуфт, лабханд мекарду ба зер менигарист.

– Додарам Соқӣ, – илова кард Саидахонум, – минбаъд бо маслиҳати ман амал мекуни, умедворам, ки ҳамаи қорҳои баҷо мешавад. Ҳамин ки Маҳҷон аз хонаи ҳолааш баргашт, ҷунон ҳилаҳо нишонат диҳам, ки ҳеҷ кас шуморо аз ҳамдигар ҷудо карда натавонад. Ҳар қадар дар ҷаҳон муаммо бошад, ҳамон қадар роҳи ҳаллаш ҳаст. Ман ҳам Маҳҷон барин ақай Сафаратро нағз медидам, ақат маро. Моро ҳам бо иғвои мардум аз якдигар ҷудо карданд. Худо ҳолаи Ҳалимаатро раҳмат кунад, ки бо мадади ў ба мурод расидем.

Тамоми ҳастии Соқӣ гӯш шуда буд. Саидахонум инро дида давом намуд:

– Дар деҳоти атроф чанд духтари паривара (парӣ ёршуда) ҳаст. Гуёе парихои паси кӯҳи Қоф ба ин духтарҳо ошиқ шудаанд. Ҳамин ки шаб расид, парихо бо тахтҳои сабз омада духтарҳоро ҳамроҳи худ ба паси кӯҳи Қоф мебаранду то субҳ базм меороянд. Ҳамин ки субҳ дамид, боз ба деҳа бармегардонанд. Нишонаи духтари парӣ ёршуда он аст, ки аз тарафи чапи сараш як қадар мӯяшро бурида, ё мӯяшро якта карда ба пушташ мепартофтаанд. Ба духтари паривара касе, ҳатто падару модараш гапи пасту баланд гуфта наметавонад.

– Сабаби масҳараи мардум мешавам! – андеша кард Соқӣ, ки маҳву моти суҳанони апаи донояш шуда буд.

– Ана, ҷонаки апеш, мо бо ҳамин роҳ ишқбозӣ мекардем.

– Хайр, ин ба ман чӣ дахл дорад?

– Додаракам, ба ту дахл дорад. Парво накун, ҳамаи ин роҳҳоро ба Маҳҷон худам ёд медиҳам. Баъд он тарафашро ту медонию ҳунарат. Ба шарте, ки ин сирро ба касе намегӯӣ. Ту бояд болу пари каргасеро ёбӣ, ки бароят ниқоби парӣ созам.

Чашмони Соқӣ мош барин кушода шуданд; аз олами макру тадбир даре ба рӯяш боз гардид.

Ҳамон бегоҳ амакаш ба Соқӣ фармуд, ки субҳдам ҳамроҳи Собир ба сари кӯҳи Қалъача рафта, аз ҷав хабар гирад. Соқӣ пайи ризо сар чунбонд ва чашми рӯз равшан нашуда, ба роҳ баромад. Дар китф анбони пур аз нон дошт. Собир, ки ҷавони тануманде буд, дар китф милтиқ пеш-пешӣ ӯ қадам мезад. Баъди каме роҳ рафтан Собир ба гап даромад.

– Агар, ҷӯра, пайи қадамат нағз бошад, бо як тир ду нишон зада, ҳам аз ҷав хабар мегирему ҳам кабк шикор мекунем.

Ҳарду ғарқи суҳбат ба сари девлох расиданашонро надониста монданд. Чун девлохро дид, Собир нафас рост карда, милтикро ба даст гирифт.

– Додарам, ту рафта ҷавро хабар гирифта биё, то омаданат ман як гирду пешро бином, шояд ҷонзоде интизор бошад. Дар сари чашма вомехӯрем.

Вақте ки Соқӣ кишти ҷавро дида баргашт, офтоб ба қиём расида буд. Собирро дар ҷойи муқарраршуда ёфт.

– Шери акеш, ҳама дар ҷояш? Хук- пук надидӣ?

– Як ҷав, ки кас аз тамошояш сер намешавад. Ана, ҳамту. Хайр, шикори шумо барор кард?

– Дар ҳақиқат пайи қадами нек доштӣ, ана бин, – Собир ба ишора кабкҳои баста партофтаре нишон дод.

Ҳарду завқ карда, аз пайи ноништа шуданд. Офтоби оламтоб дар баҳри беканори уфуқ шино дошт. Гоҳо дар байни абрпораҳо ғўта мезад, гоҳо синаи абрхоро бурида мерафт. Селаи парандагон дар рӯи буттаҳо нишаста бол меафшонданд. Насими форам бо бўи гулу гиёҳ омехта, машомро муаттар мекард. Соқӣ пораи охирини нонро ба оби сарди чашма тар карда, ба даҳон бурду ба мисли он ки чизе ба ёдаш расида бошад, парида аз ҷо хест. Ба сӯи деҳа, ки хонахояш чун қуттиҳои занбӯри асал қатор гузошта шуда буданд, нигарист. Вай дар байни хонаҳои бисёре номаълум хонаи Маҳчонро меҷуст. Якбора чашмони Соқӣ дар роҳи сари кӯтал ба аспаворе афтод, ки сӯи деҳа мерафт. Ҳаяҷони ноаёне вучудашро фаро гирифт ва дилаш ба тапиш даромад.

– Омад, омад, худи ҳудаш. Маҳчон, Маҳчон, – гӯён сару рӯи Собирро бўсидан гирифт.

– Соқӣ, ба ту чӣ шуд? Магар шамоли ачина расид, – Собири аз олам беҳабар чизеро нафаҳмида, Соқиро аз ҳудаш дур кард. Соқӣ аз хурсандӣ чи кор карданаширо надонист, ду кабки сайдкардаи Собирро ба ҳаво сар дод.

– Равед, ба назди маъшуқаҳоятон...

Соқӣ кабкҳои дигарро ҳам сар доданӣ буд, ки Собири ба ғазаб омада кабкҳоро аз дасти ӯ гирифт Соқиро тела дод.

– Девонагӣ ҳам ҷо дорад, Мулласоқӣ, – пичинг зад ӯ, – медонӣ, ки то ба дастгир кардани онҳо ман чи қадар азоб кашидам.

Соқӣ чизе нагуфта, ба сӯи кӯтал менигарист, аз роҳ чашм намеканд.

Собир, ки аз қаҳр меларзид, дигар лом нагуфта кабкҳоро гирифт дар байни буттаҳо ғайб зад.

Соқӣ хуб нигоҳ карда, ба ҳулосае омад, ки ҳамон савора Маҳчон асту аз хонаи холааш меояд. Аз шодӣ чи гуна ба деҳа расиданаширо надониста монд.

* * *

Дар рӯзи сеюми ба деҳа баргаштани Маҳҷон мардум ба миш – миш даромаданд.

– Чӣ мегӯед, ки ҳамин шаб Маҳҷони Муллозикириё паривара шудааст.

– Худи шоҳи париён бурдааст.

– Маҳҷон масти беёд будааст, на дуою на бахшӣ таъсир накардааст.

– Шоҳи париён бо тилисми худ ҳама даворо радди бадал карда, Маҳҷонро дар пардаи чоду гирифтааст.

Ҳамин тавр, мардум як гапро ду гап мекарданд. Дар ҳар кучои деҳа ба арвоҳи Сулаймони пайғамбар, ки гӯё мутеъкунандаи деуи парихост, хайру худой сар шуд.

* * *

Сокию Маҳҷон бошанд, баробари гузаштани посе аз шаб дар ҷойи муқарраршуда ба ҳам вохӯрда, то дер рози дил гуфтанд ва аз андешаҳои олам фориғ буданд. Ҳарчанд пешомадҳои ноҳинҷори ин рафтори худро донанд, парвое надоштанд, тамоми шаб дар ҳавои муҳаббат чун парастуи озод пар мезаданд. Маҳҷон аз парихонию аласти бисёре ҳаста шуда бошад ҳам, хушҳол буд. Абрувони сиёҳи думғозадораш то ҳамгашти качақҳои зулфаш мерасид. Чашмони сиёҳаш бо нигоҳе дил мерабуданд.

Шаби ҷаҳоруми мулоқот, ки ширмаҳтоб буду шаббодани серун мевазид, ҳарду суҳбатро ба сари мактаби нав оварданд, ки дар деҳаи ҳамсоя кушода шудааст. Таърифу тавсифи муаллимони нав, тартибу интизом, партаву тахта, ки ҷӯраи Соқӣ Давлатёр навишта буд, ба Маҳҷон хеле хуш омад.

– Биё, ҳамроҳ меравему дар мактаби нав мехонем, – таклиф кард Маҳҷон.

Ҳарду нақшаи сафар ва бо кадом роҳ аз деҳа берун рафтано кашиданд.

Шаб ба пеши назар пардаи симобиранге кашида буд. Соқӣ дасти Маҳҷонро гирифта, аз сари чет ба даруни боғ баровардан хост. Баногоҳ дасти пурқуввате бо чизи сиёҳе сару рӯйи Сокиро маҳкам печонида, ба замин хобонд ва дасту пояшро баст.

Ду нафар «шоҳпариро» пуштора карда, ба меҳмонхонаи амаки Соқӣ, ки дар даромадгоҳи қишлоқ буд, партофтанд. Вақте ки ҷароғ даргирифт, Соқӣ дар байни одамон Собирро шинохт, ки теғ кашида ба рӯи ӯ назар мекард.

Амаки Мирзо Соқиро дар ин шаклу шамоил дида, аз зӯри ғазаб ларзид. Аз шарм замин накафид, ки дарояд.

Амаки Соқӣ қаҳру ғазаби худро базӯр фуру бурда, ба ҳозирон зорӣ кард, ки ин сирро пӯшида доранд, то зинда аст, хизматашонро мекунад.

– Майлаш, – гуфт маккорона Собир, – ба ҳурмати мӯйи сафеди шумо аз гуноҳаш мегузарем. Вале як шарт ҳаст, бояд аз деҳа баромада равад.

Ҳарчанд иҷрои ин қарор душвор буд, аз шармсор шудан беҳтар аст, гӯён амаки Мирзо розӣ шуд.

Соқӣ дар ҳамин лаҳза бори дигар ба содагии худ тан дод.

Пагоҳии рӯзи дигар, дар соате, ки чашми субҳ кафида, ситораи рӯз аз қади ресмон баландтар аз теғи кӯҳ пайваста, ба сӯйи деҳа чашмакӣ мезад, Соқӣ бо деҳаи ҳанӯз ҳоболуд хайрбодӣ карда, рӯ ба сӯйи деҳаи ҳамсоя, ба сӯйи мактаби нав ниҳод.

ЎМОЧИ ПЕШИ МАЗОР

Дар қишлоқҳои кӯҳистон, хангоме ки майсаҳо обталаб шуданду борон наборид, мардуми деҳқон ба умеди борон маросиме мегузаронанд, ки онро ўмочи пеши мазор мегӯянд. Ин маросим дар сари чашма ё дар лаби обе гузаронида мешавад. Зану марди қишлоқ гурӯҳ-гурӯҳ, ҳар ҷо-ҳар ҷо ҷамъ шуда дар деҳқои калон ўмочи башири сернаҳўд мепазанд. Барои пухтани ўмоч ҳезуми арчагӣ шарт аст. Хурду калон ўмочро хӯрда, то ғуруби офтоб дар бораи абру борон сурудҳо мехонанд.

Чанд нафар ҷавонони порсо дар шаклҳои аҷибу ғариб бо кадуҳои пуроб ба болои дарахтон баромада оби кадуҳоро ба сари мардум мепошанд. Онҳо гӯё «фариштаҳои раҳмат», борон ато мекунанд. Баъд аз ато шудани борони раҳмат, дигарон бо зарфҳои пури об ба ҳар тараф даву тоз карда, ба сару рӯи ҳамдигар об мепошанд, якдигарро ба об мепартоянд. Агар мабодо дар ин лаҳза дар осмон абре пайдо шавад, ҳама бо сарҳои луч:

*Борон бор, аз нав шор,
Ҳоҷати деҳқон барор. –*

гӯён ба зери абри пайдошуда метозанд.

Соқӣ, ки дар ин маросим яке аз иштирокчиёни фаъол буд, хангоми давутоз дар пастхамие ногоҳ ба Маҳчон рӯ ба рӯ омад. Маҳчон бошад, ҷолокона зарфи пур аз обро ба рӯи Соқӣ пош дод. Соқӣ бо остини куртаи шиб – шилтааш чашму рӯяшро пок карда дид, ки дар рӯ ба рӯяш Маҳчон мисли гули шаробии навакак аз таги тарма баромада, бо лабони пур аз табассум, сечор қадам дуртар рост истодааст. Куртаи ҳарири ӯ тар шуда дар баданаш часпида буд. Дар ин лаҳза ӯ парии обии навакак ба хушкӣ баромадаро ба хотир меовард. Шоир гӯё ин сатрҳоро дар васфи ӯ гуфтааст:

*Зи пой то ба сараи ҳар кучо, ки менигарӣ,
Караима домани дил мекашад, ки ҷо ин ҷост.*

Соқӣ, вақте ки Маҳчонро бо ин ҳусну латофат дид, бо дасташ гаштаю баргашта чашмонашро пок мекард, бо як ақидаи кӯдаконае аз дил мегузаронд, ки ин ҳамон фариштаи борон атокунанда аст, ки дар чашми ӯ дар шакли Маҳчон

чилвагар мешавад. Баъд аз фурсате магар Соқичон аз «фаришта» зӯри кард, ки бо як ҳаяҷони ҳайратомез дод зад:

– Маҳчон, ин туй? – гуфту ба дарахти олуҷа таъя кард. Маҳчон лаби рӯмолашро ба даҳонаш гирифт бо овози ларзон охистакак гуфт:

– Ҳа, ман. Ба шумо чӣ шуд? Магар тобатон нест?

Ин ду ҷавони содаи кишлоқӣ ҳанӯз пай намебурданд, ки оташи ишқу муҳаббат монанди барқ ҷисму ҷонашонро раҳна кардааст. Муддате ҳарду дар рӯ ба рӯи якдигар хомӯш меистоданд ва бо панҷаи пойи худ ба замин хат мекашиданд. Ногаҳон пайдо шудани Бегимхола, ки аз рӯи хабаркашию ғайбатчигиаш мардуми кишлоқ ўро «Алошақшаққа» меномиданд, онҳоро аз ким-чӣ хел олами орзуҳои ширини афсонавӣ ба олами пур аз кашмакашу ҳодисот баргардонид. Маҳчон, ки хело духтари зирак ва ҳушёр буд, дарҳол ҳудашро ба даст гирифт бо овози баланд, то ки дар дили Бегимхола шубҳае намонад, ба Соқӣ муроҷиат карда гуфт:

– Соқичон, аз рӯи шунидам ҳамроҳи амакат барои намак овардан мерафтаӣ, падарам бисёр хоҳиш карданд, ки моро фаромӯш накарда, аз сарбориатон камтар барои мо ҳам биёред.

Бегимхола ба тарафи онҳо се-чор бор гаштаю баргашта нигоҳ карду дар байни дарахтон ғайб зада рафт.

Соқӣ сарашро бардошта меҳост дар ҷавоби Маҳчон чизе гӯяд, аммо фарёди амакаш, ки Соқиро ҷеғ мезад, гапи ўро бурид. Соқӣ ночор бо дили кашол ба Маҳчон хайрухуш карду давида рафт. Вақто ки Соқӣ ба назди амакаш омад, дид, ки одами бисёре дар зери чанори сари ҷашма ҷамъ шуда, ба сару рӯи каси дар замин дарозхобида об мерезанду касе дасту пояшро ҷунбонида набзашро бодикқат гӯш мекунад. Ин бечораи сарсаҳт яке аз ҳамон «фариштаҳои борон атоқунанда» буд, ки дар вақти обпошӣ аз сарнавдаи чанор ба замин афтада, дар ҳолати марг хобида буд. Бори аввал Соқӣ ин «фаришта» – ро дар шакли аҷибу ғариб ва беёду мадҳуш медид. Баъзе ҷавонҳо кӯшиш мекарданд, ки хандашонро маҷбуран фуру баранд. Ирӯза маросими ўмочи пеши мазор ба як маросими мотам табдил ёфта буд.

Соқӣ табақу косаҳоро ҷамъ карда, дар зери шӯълаҳои охиринаи офтоб ғарқи фикру ҳаёлҳои худ ба хонашон баргашт.

«ДУЗД» ВА «ОШИҚ»

Соқӣ ва амакаш Мирзо, пас аз гузаронидани маросими ўмочи пеши мазор, харро пешандоз карда, барои овардани намак ба сафар баромаданд. Аз пулҳои ларзонаку оврингҳои қачу қилеб гузашта, баъд аз ду рӯз дохили қишлоқи Юси Яҳак гардиданд. Тӯшаи роҳашон тамои шуда буд. Ташвиши минбаъда, тӯшаи роҳ Мирзоро азоб меод. Ногоҳ дар сари роҳашон осиебе намудор шуд. Пайдо шудани осиеб хавотирии Мирзоро баргараф намуд. Мирзо зуд ба тарафи осиеб равона шуд. Бозёфташ аз осиебон се – чор кило орди ҷав шуд. Онҳо боз роҳашонро давом доданд. Мирзо гаштаю баргашта ба Соқӣ нигоҳ карда мегуфт:

– Мулло Соқӣ, хайрият, ки тӯшаи роҳам ёфт шуд. Донишмандон хуб гуфтаанд: «Пул бошад, дар ҷангал ҳам шӯрбо ёфта мешавад». Ману ту беҳуда ғам хӯрда гаштаем. Ана акнун он тарафаш ба ихтиёри ту. Дар аввалин қишлоқ, ки аз пеш мебарояд, ин ордро бурда, ба ягон қаси ҳудучӯй диҳӣ, барои савоб ҳамир карда се-чорта нон пухта медиҳад. Дуои ҷонашро карда, баҳузур хӯрда рафтан мегирем. Ҳамин тавр не-мӣ, мулло Соқӣ?

Соқӣ, ки аз риёзати роҳҳои қачу қилеб хеле монда шуда буд, базӯр дар ҷавоби амакаш «ҳа» гуфта монд. Баъд аз тай намудани ду-се фарсах роҳ дар баландии ҷаптар аз роҳи гузар деҳае намудор гашт, ки хонаҳояш аз дур ба монанди лонаи фароштурук метобид.

Мирзо ба Соқӣ гуфт:

– Қанӣ, Соқичон, ордро гиру қабқ барин парида ба деҳа рав. Дар хонаи ягон бандаи нек нон пухта биё, то омаданат ман дар ҳамин ҷо харро ҷаронда меистам.

Соқии бечора, ки илоҷи дигаре надошт, ҷизе нагуфта ҳалтачаи ордро сари қитф карду қаси қишлоқро пеш гирифт.

Пас аз дар ба дар гардию илтиҷову зории бисёре Соқии қариб ноумедшуда дар охири қишлоқ дари хонаеро кӯфт.

Аз даруни ҳавлӣ зани қоматбаланди ҳудро орову торо додае баромад. Дид, ки бачаи ҳалтабадӯше дар паси дар рост истодааст. Занақ Соқиро гадобача пиндошт.

– Ҳа, писар, дар хона нон нест, ҳамирам акнун расидааст, қамтар исто, нон ки пухт, савоби сарам, ризку рӯзиатро

медихам.

Соқӣ дар ҷавоб:

– Раҳмат, апа, ман аз шумо чизи дигар мепурсам. Ана дар хамин халтача камтар орди ҷав дорам, агар се - чор нон пухта медодед, савоб мегирифтед. Амакам дар ҳаққатон дуои хайр мекард.

Занак қоҳ-қоҳ зада хандиду баъд аз пурсупоси бисёр Соқиро ба ҳавлӣ даъват кард ва гуфт:

– Канӣ сӯлама (мучаррад), ин чӯбхоро шикаста ба танӯр алов мон, ҳам нонҳои худам, ҳам нонҳои туро пухта медихам, хуб?

– Соқӣ чолокона чӯбхоро шикаста ба танӯр ҷо кард ва алов гиронд. Зан аввал фатирҳои рағганини худро пухта гирифт баъд орди Соқиро ҳамин карда, ба танӯр часпонда, ба Соқӣ гуфт:

– Ту камтар нигоҳ карда ист, ман ҳозир гашта меоям.

Вақто ки занак аз дари ҳавлӣ берун шуд, Соқӣ гаштаву баргашта фатирҳои рағганиро нигоҳ кард, оби даҳонаш рехт. Дигар тобу тоқаташ намонд. Кулчаҳои рағганиро дар миёнбандаш печонду аз дари хона баромаданӣ шуд. Ногаҳон дид, ки аз берун занак ду барраро дар ду таги бағалаш бардошта омада истодааст. Соқӣ дар паси молхона руст шуд. Занак дохили дарвоза шуда, баррахоро сар доду дарвозаро аз нав занчир карда, ба сӯйи танӯр рафт.

Минбаъда воқеахоро Соқӣ аз мӯричаи молхона, ки аз он токи айвонро ба хубӣ дидан мумкин буд, бо тарсу ларз мушоҳида мекард.

Занак чун дид, ки на дараки писар ҳасту на дараки фатирҳои рағганин, ғазаболуд, чор тарафро кофтуков кард, аммо на пайро дид ва на Ҳайдарро. Баъд аз он, эҳтимол аз қару ғазаб бошад, ки қоҳ-қоҳзанон дастонашро ба якдигар зада, нонҳои ҷавинро аз танӯр канда ба ҳар тарафи айвон мепартофт. Соқӣ дар даруни ҳел ҳамроҳи се-чор гӯсфанд тағу боло мерафт ва роҳи наҷот ҷустуҷӯ мекард, вале барои наҷоташ имконият набуд. Ғайр аз мӯричаи пеши айвон дар қафои ҳел як мӯрии дигар низ воқеъ буд, вале аз он одам баромада наметавонист.

Соқӣ ба тақдираш тан дода, аз мӯрии рӯ ба рӯи айвон ҳаракатҳои занакро мушоҳида мекард. Аз афти кор, занак

машғули оши палав пухтан шуд, сабзию пиёзро реза карда дегро ба рӯйи ошдони шафати танӯр гузошта, ба доғ кардани равғани загир сар кард. Бӯйи равған ба димоғи Соқӣ ҳам мерасид. Ногоҳ дарвозаи хавлӣ тақ-тақ шуд, баъд аз фурсате ҳамроҳи занак чавони тануманди чорпахлӯе дар таги айвон пайдо шуд. Аз баъзе рафтору кирдорашон маълум мешуд, ки онҳо зану шавҳар нестанд. Дар сари деги ош гоҳ-гоҳ якдигарро оғӯш мекарданд, гоҳ якдигарро мебӯсиданд.

Занак аз чор тарафи айвон нонҳои чавинро гирифта, ба мардак нишон меод. Гоҳ гӯштҳои зирбакро ба якдигар меҳӯрониданд. Хуллас, ки машғули кайфу сафо буданд. Танҳо Соқӣ сарсафт дар ғамаи ҷон буд ва гӯсфандони бӯйи нон гирифта аз қафои ӯ сарсон. Даре нагузашта, боз дарвозаи хавлӣ тақ-тақ шуд, Соқӣ дид, ки зану марди дар таги айвон буда бесаранҷом шуданд. Баъд аз дақиқае дари хел кушода шуду ҳамон марди ҳамроҳи занак дар айвон буда охишта дохили хел шуд. Қариб буд, ки Соқӣ аз тарс заҳракаф шавад. Илоҷе карда худаширо дар гӯшаи хел, дар қафои гӯсфандон гирифт ва мунтазири сарнавишти худ шуд. Аз байн тахминан ним соат гузашта буд, ки аз мӯрии қафои девори хел охистекак овозе омаду чизе дароз шуд. Мард, ки аз мӯричаи рӯ ба рӯйи айвон нигоҳ карда меистод, зуд ба таги мӯрии қафои хел омаду чизи дарозшударо гирифта ду-се қадам аз гӯсфандон дуртар чорзону нишаста хӯрдан гирифт. Вақто ки бӯйи палов ба димоғи Соқӣ расид, тоқаташ тоқ шуд. Чунон ки гуфтаанд: гурусна ба шер мезанад. Соқӣ тамоми тарсу харосро фаромӯш кард: гардани гӯсфандро дошта ба мард наздик бурду аз зери манаҳи гӯсфанд дасташро дароз карда, ду-се лукма ош гирифт. Мард ҳар бор «арзана гунҷишк хӯраду калтака бедона» гуфтагӣ барин гӯсфанди бечораро муштакӯб мекард. Нафси сабил зӯрӣ карду бо се-чор лукма қаноат накарда, Соқӣ хост, ки лукмаи дигаре гирад, аммо ногоҳ дасташ ба дасти мард бархӯрд. Мард дасти Соқиро маҳкам дошт.

Ҳарду баробар дод мегуфтанд, гӯсфандҳо харосида ба ҳар тараф мерафтанд. Дар хелчаи хурд як шӯру ғавғое бархост. Дар як дам ҳақу ҳамсояхо гирди хелро печонда, бо машғалу чароғ дохили хел гардида, ҳардуяшонро даст ба пушт баста, кашон-кашон ба назди вакили қишлоқ бурданд...

Соқӣ ва амаки сарсафти ӯро боз сарсонӣ ва оворагардиҳои бисёре пеш омад...

СИЯХСУВОР

Дар бозгашт аз кони намаки Роғун ба деҳаи Юс расидему шаб шуд. Амакам гуфт, ки дар ин ҷо як ошнои дерина дорам. Баъд ба суроғи ӯ чанд дарро кӯфт. Гуфтаанд, ки раҳматӣ одами хуб буду кайҳо аз олам даргузаштааст. Амакам «мардumi ин деҳа шӯх, ҳазлҳои бемаврид доранд» гуфта, боз дарвозаи дигарро так-так кард. Як марди хамидақомат баромад. Амакам боз ошнояшро пурсид.

– Аз олам даргузашт, – ҷавоб дод соҳиби хона.

– Бародар, мо мусофирем, раҳгузар, – гуфт амакам, – чӣ мешавад, ки ҳамин шабро дар ягон ҷо рӯз кунем?

Мард каме канор истода роҳ кушод ва ба ишораи даст роҳравро нишон дод:

– Марҳамат!

Амакам ба ман нигарист. Ман харро халачӯб задам.

Соҳиби хона як оғили танг доштааст. Амакам хӯрчини намакро аз болои хар гирифта, ба замин гузошт ва ба хона барои маслиҳат рафтани он мардро дида, оҳиста ба ман гуфт: «Меҳмон атои Худо, хараш балои худо». Маънии гапи ӯро нафаҳмида, хандида мондам.

Мард моро ба хона даъват кард. Амакам либосҳояшро даст зада афшонд, ман ҳам ончунон кардам, ки аз ҷангу гарди роҳ пок шавем. Ба хона даромадем. Писараке қариб ҳамсоли ман ҷилобӣ (дастшӯ), обдаста ва сачоқ овард. Ман ба ӯ нигаристам.

– Писарча? – пурсид амакам.

– Не, набера.

Ман ба сӯйи ӯ нигариста, худро ошнои дерина вонамуд кардам, вале қиёфаи ӯ ҷиддӣ буд. Баъд ман ҳам қиёфаамро дигар карда нишастам.

– Дастархон биёр, – баъд аз дастхоро шустан ба писарак фармуд соҳиби хона ва бар зонухояш вазн андохта нишаст.

Дар паси сари амакам дар девор як корди калон сари меҳ буд ва дар паҳлӯяш соате аз занҷира овезон. Дастаи корд аз шуълаи хираи ҷароғи тоқча ҷило меод. Ман ҳаму рост мешудам, сарамро ҷапу рост мебудам, ки ҷилои дастаи корд гум мешавад ё не. Дастаи корд нури ҷароғро акс гардонда,

хонаро равшантар мекард. Ман ба амакам зеҳн монда ба тарафи корд ишора кардам, ки ӯ ҳам бинад. Дилам ваҳм кард. Амакам чашми соҳибхонаро хато карда, номаълум ба девор чашм дӯхт. Баъд якпахлу нишаста, бо диққат нигарист. Сонӣ, ба соҳиби хона зеҳн монд.

Писарак дастархон овард. Худаш ҳам нишаст. Ман ба ӯ наздик шуда, ба корд ишора карда, пурсидам:

– Вай чияй?

Писарак дар ҷавоб чизе нагуфту ба бобояш нигарист. Соҳиби хона чой рехта, ба амакам дароз кард. Хушу ёди амакам тарафи корд. Мард таваҷҷуҳи амакамро пай бурда, пурсид:

– Меҳмон, кордро тамошо кардан меҳоҳед?

– Ман не-ку, ҳамин бача, завқ карда истодааст, – ба ман ишора кард ӯ.

Соҳиби хона бархоста кордро гирифт ва ба дасти амакам дод. Ман ба амакам наздиктар нишастам. Дастаи корд тиллоӣ буд. Амакам онро аз ғилоф кашида «Шамшери хуб будаст» гуфт. Мард сар чунбонд. (Ман аввалин бор фаҳмидам, ки номи ин корди дароз «шамшер» будааст). Амакам сар ҳам карда хатҳои арабии ба дастаи шамшер сабт шударо ҳиҷча мекард, вале саводи казоие надошт, ки онро бихонад.

– Шамшери бародарам, – хонда натавониستاني амакамро пай бурда гуфт соҳиби хона ва ба наберааш рӯ овард, – бачам, ту ба пеши очат баро.

Писарак рафт. Соҳиби хона лаб ба достон кушод:

– Бача, дилаш ганда нашавад, меғӯям... Хонда натавонистед? Шамшери бародарам. Аз шӯрои ҳарбии инқилобии Туркистон тақдим шудааст. Шумо бояд бародарамро шиносед. Ревком буд. Ҳама ӯро Ревком мегуфтанд. Ҳама ӯро мешинохтанд. Буду шуд як духтар дошт. Сари ҳар сухан афсӯс меҳӯрд, ки ҳамин қадар мубориза мебарем, ҳаётро нав мекунем, вале ман писар надорам, ки корҳои маро давом диҳад. Духтараш Сайрам ин гапҳои падарашро шунида, хориаш меомад. Баъд омада худро ба гардани падараш меовехту ӯро мебӯсид, вале чизе намегуфт. Рӯзи дигар мидидем, ки бо писарбачаҳо гӯштингириву аспасориву аз ғимчаҳо шамшер сохта, шамшербозӣ мекунад.

– Ҳо, Сайрам, ту бо бачаҳо бозӣ наkun, мардум меxанданд, – мегуфт модараш. Вале Сайрамро боздошта намешуд. Вай духтари одии деҳотии мо не, балки духтари афсонавӣ менамуд. Вай меxост, ба падараш нишон диxад, ки духтарон ҳам хизмати падарро адо карда метавонанд.

Бародарам тухми босмачиxоро кандан меxост. Босмачиxо ҳам ўро душмани ашаддии худ доништа, аз паяш шуданд. Қўрбошиxо Ҳочӣ Тохир ва Ҷалол мисли гургони бачахўр xар шаб фиғони як деxаро мебароварданд. Қўрбошиxо xар хел хилаву найранг мекарданд, ки Ревкомро ба дом афтонанд.

Шабе дар деҳаи Яxак кундаалов афрўxтанд. Оташ аланга дошт, ба назар алангаи ў осмони сиёхпардаро шикофта xама чоро равшан кардан меxост. Бар болои оташ сар-сар кунчора мегузоштанд. Аланга баландтар мешуд, вале як доираи тангро равшан мекард. Қадаме аз давра берун кас касро намешинохт. Базме доштанд, вале касе намефахмид, ки базм аз вачҳи чист. Ревком ҳам ба тамошо рафта буд.

Ба ногоҳ шўре барxост, фиғони мардум баромад. Фурсати мулохиза нашуда Ревкомро – бародарамро даст гирифтанд. Ўро назаданд, гўшу биниашро набуриданд, забонашро берун накашиданд, балки дар кундаалов андохтанд. Халқ пароканда шуд, вале то сўхта хокистар шудани Ревком Ҳочӣ Тохиро Ҷалол қурбошӣ бо йигитxояшон тамошо карданд, баъд ғайб заданд. Xамон шаб Сайрам бе ному нишон ғайб зад. Ана, ин шамшер ҳам аз хонаамон гум шуд. Рўзи дигар ман ба чойи кундаалов рафта, як мушт хокистари бародарамро дар халтае гирифтам, то ба ёдгорӣ монад. Ба хокистар менигаристаму зор-зор мегиристам. Дар фироқи бародарам ва дар суроғи бародарзодаам қаландар шудам. Аммо аз чое ва аз касе садое ба гўш намерасид.

Дар байни ин xангомаву xодисаҳои пурушўб боз дар кўхистон овозаи Сияхсувор баромад. Овозааш мисли овозаи Рустам буд. Ин овоза саросари Бойсуну Қаротегинро фаро гирифт. Мегуфтанд, ки Сияхсувор мушкилкушои аскарони сурx ва Азроили босмачиёст. Аз дувоздах нафар иборат. Xама сияхпўшанд ва аспонашон ҳам сиёх. Сияхсувор аз пайи дастаҳои Ҳочӣ Тохир ва Ҷалол қўрбошӣ мегаштааст.

Боре дар молаи Xазор байни аскарони сурx ва дастаи

эшони Султон задухӯрди шадиде мешавад. Сияхсувор, гӯё ки мӯяшро дуд карда бошанд, мисли девҳои афсонавӣ ба ёрии аскарони сурх пайдо мешавад. Босмачиёро қир мекунанд, боз чунон ғайб мезанад, ки касе кучо рафтанашро намедонад. Агар ин матал бошад, «исми аъзам»-ро хонду нопадид гашт, мегӯянд. Ачибаш дар он аст, ки ин кори ӯро тамоми мардум дидаанд.

Меҳмони чон, ки бошед, як шаб дар хона мисли латта ғаму нам кашида шишта будам, ки садои суми асп баромад. Дар баданам гармӣ намонд. Тарсидам, ки Ҳочӣ Тохир барои дастгир кардани ман омад. Ду савора назди дари ҳавлӣ истод. Яке даромад. Ман аз дариҷаи пушти хона берун баромадам. Он ки ба ҳавлӣ даромада буд, дари хонаро кӯфт. Садои «амак, амак!» гуфтанашро шунидам. Овозаш шинос буд. Барои аз дариҷа даромадан шарм кардам. Атрофи хонаро давр гашта, аз буни девор нигоҳ кардам, ки як ҷавонписари ҷомапӯш дарро мекубад. Худро ақиб кашидам.

– Ҷанг – ана уҷада, – савораи дигар, ки аспҳоро назди дарвоза медошт, ба ҳамроҳаш гуфт ва бо дасташ ҷойи ман истодаро нишон дод. Худро ақиб кашидам. Ҷавон сӯйи ман омад.

«Амак!» – боз ҷеғ зад ӯ. Акнун шинохтамаш. Ӯ Сайрам буд. Ба пешвозаш баромадам.

– Маро нашинохтед, ман Сайрам, амак? – ба ҷойи салому алек ва пурсопурс гуфт ӯ, то зудтар шиносамаш ва донам, ки ӯ барҳаёт аст. – Маро мебахшед, ҳамин тавр шуд. Сонитар ҳамаашро мефаҳмед. Ҳоло шитоб дорем, ба очам салом гӯед. Ман боз хабар мегирам, – гуфту баромада рафт. Ман чи гуфтанамро надониста шах шуда мондам. Омаданашро дидаму рафтанашро не. Вақто ки ба худ омадам, ҳам ашк мерехтам ва ҳам худ ба худ меҳандидам. Аммо ба хулосае омада наметавонистам. Хоб буд ё ҳаёл ин.

Баъд аз чанд рӯз боз шабона омад. Панҷ нафар буданд. Маро диду баргашт. Ҳатто ба оташигирӣ ҳам ин хел тез намеоянд. Чунон меомаду мерафт, ки ҳеҷ чиз пурсида наметавонистам. Модарам дар деҳаи дигар зиндагӣ мекард, омаду рафти ӯро намедонист.

Баъди ду рӯз хабар омад, ки Сияхсувор дар деҳаи

Сайроби Бойсун ба мадади аскарони сурх расидааст. Воқеа ин хел будааст: пас аз фориғи ҷангҳои шадид аскарони сурх каме осудагӣ хоста, дар Сайроб дам мегиранд. Босмачиён фурсатро ғанимат шумурда, аспҳои онҳоро медузданд, то рӯзи дигар дар ҷанг пиёда шаванд. Ҳамин вақт Сияхсувор шабохун мезанад, дастаи босмачиёно то ғарб мекунад, аспҳоро ба соҳибонашон – аскарони сурх бармегардонад. Ба ивази ин корномааш аз командири аскарони сурх, ки Ёқубтурааш мегуфтанд, соат мукофот мегирад.

Овозаи Сияхяувор даҳчанд гашт. Ба дили Ҳоҷӣ Тоҳир ваҳм афтод. Аз пайи Сияхсувор шуд. Вале дараки ӯро намеёфт. Гӯё ӯ ҳам сайд буд ва ҳам сайёди мекард.

Ҳоҷӣ Тоҳиру Ҷалол мисли шерони захмине, ки бача-хояшонро талаф дода бошанд, чи кор карданашонро намедонистанд. Ҷо-ҷо ва гоҳо ба калтақдорони сурх забардастӣ мекарданд. Ҳамин тавр шуд, ки онҳо аскарони моро аз Файзобод таҳдид карда, то Ҷалқид оварданд. Сурхҳо, ки ба нохост дучори чунин ҳамла гашта буданд, ба ҷуз гурез ва ё сар ба паноҳ бурдан илочи дигаре надоштанд. Командирҳо ва аскарон дар хонаҳои мардуми Ҷалқид пинҳон шуданд. Ҳоҷӣ Тоҳир қишлоқи Ҷалқидро муҳосира кард ва ба йигитҳояш фармуд, ки ҳамаи хонаҳоро оташ зананд. Йигитҳо ба иҷрои фармон омода гаштанд. Аммо ногаҳон шӯре ба миён омад, ки сағ соҳибашро наменинохт. Мисли балои осмонӣ Сияхсувор пайдо шуд. Фигони босмачиҳо баромад. Аз гирду пеш, аз байни фигону шихаи аспон ва садои суму шамшерзанӣ овози «Сияхсувор, Сияхсувор» шунида мешуд.

Сияхсувор Ҳоҷӣ Тоҳир ва ҷанд нафар йигиташро даст гирифт. Гурги бачахӯр ба даст афтод. Нисфи йигитҳояш гурехт.

Ҳоҷӣ Тоҳир ва йигитҳои асири ӯро Сияхсувор дар байни мардум ба қатл расонда, аз пайи фирориён шуд. Фирориён ҷониби Файзобод мегурехтанд. Сияхсувор дунболагирӣ мекард. Баногоҳ босмачиҳо дар ду канори роҳи паси тепаҳо камин гирифтанд, чунки дар ихота монданд, аз пеш лашкаре меомад. Ин дастаи аскарони Шариф командир буд, ки Ҷалол кӯрбоширо то аз дарёи Панҷ гузаштан пеш карда, дастгир накарда бармегашт.

Босмачиён дар байни обу оташ монданд. Аз як тараф

дастаи Шариф командир ва аз тарафи дигар дастаи Сияхсувор онҳоро сар бардоштан намонд. Ҷанги сахте даргузашт ва ҳангоми фуру нишастани он Сияхсувор ногаҳон тир хӯрд. Вай аз асп ба замин афтод, шарикони ғолиби ӯ, ки дигар ғайб намезаданд, Сияхсуворро бардошта назди духтур бурданд. Ӯ ниқобпӯш буд ва сару либоси сиёҳе дошт. Духтур ниқоби рӯи ӯро гирифт ва маҳви ҳайрат шуд. Чашмони сиёҳи зебои ӯ, мижгонҳои дароз, рухсори лоларанг, лабони нафиси Сияхсувор ҷозибаро доштанд. Ду миллаи сиёҳи ӯ, ки даруни телпак пинҳон буданд, ба китфи ӯ парешон шуд. Духтур ҳайрон-ҳайрон ба Шариф командир нигарист. Шариф командир ба ӯ нигоҳ кард ва дилаш «шувӣ» таҳ нишаст.

* * *

– Сайрам чӣ шуд? Шамшер чӣ хел боз ба дасти шумо афтид?.. – содагӣ карда пурсид амакам. Дар лабони соҳиби хона табассум дамид ва боз қиёфааш ҷиддӣ гашта, лаб ба дoston кушод:

– «Сияхсувор» худӣ Сайрам будааст. Пас аз ҷароҳаташ сӯхат шудан, Сайрамро раиси шӯроӣ занон интиҳоб карданд. Шариф командир ӯро ба занӣ гирифт. Замонҳо дигар шуданд. Колхоз ташкил кардем. Шариф командир раис шуд. Раиси аввалини колхозӣ худамон. Аввалин талху ширини ҳаёти колхозро дар тарафҳои мо ӯ чашидааст. Заминдорон барои ҳамвор ва якҷоя кардани заминҳо хунхӯрӣ мекарданд. Ба сари Шариф командиру Сайрам чӣ азобу кулфате наомад.

Колхоз меҳостанд, вале колхозсозӣ илме буд, ки онро ба осонӣ кас сарфаҳм намерафт. Шариф командир котиб ҳам дошт. Ӯ одами ғалатӣ буд. Барои каму беш аз хатти арабӣ хабар доштаниш ӯро котиб таъин карда буданд. Аз моли дунё ӯ фақат як давол дошту як найқалам. Ҳар ҷо ки рост омад, зуд чорзону мезаду қаламро ба давол тар карда менавишт. Ҳар ҷизе ки ба фаҳму дониши вай рост ояд, он тарафаш кори қалам. Ӯро Мулло Садриддини Таваккалӣ меғуфтанд. Баъди котиб интиҳоб шудану дар қарори махсуснависӣ шуҳрати ҳоса пайдо карданиш ба номи ӯ лақаби Таваккалиро зам карда буданд.

Мулло Садриддин одами ниҳоят ҳамабавар ва соддафӯл буд. Неку бадро чандон фарқ намекард. Агар аз ягон ҷо ягон

гапро шунаваду ба вай маъкул афтад, ба идораи колхоз расида, доир ба ҳамон масъала таъҷили қарор менавишт.

Рӯзе Шариф командир ба идора даромада ханӯз нафаси худро рост накарда буд, ки Мулло Садриддин қарори навбатиаширо барои имзо ва муҳр назди ӯ гузошт. Дар ин қарор, ки «Қарори матоъ» ном дошт, навишта буд, ки бояд ба таври таъхирнопазир барои колхоз шашсад метри яклухт матоъ харида шавад.

Шариф командир қарорро хонда, зери лаб хуб хандид ва чизеро нафаҳмидагӣ барин шӯҳиомез пурсид:

– Шашсад метр матоъро чӣ кор мекунед, мулло Садриддин?

– Кӯрпа медӯзем, кӯрпа, командир. Дар давраи колхозӣ ҳама бояд зери як кӯрпа хоб раванд. – ҷавоб дод ӯ.

– Намуред ба ҳамин қарори навиштаатон, – гуфт раис.

– Ҳа, ё гапам нодуруст?

Мулло Садриддин, ба гумони он ки қарораш ба раис маъкул шуд, аз кисаи камзӯлаш қарори дигарро баровард, ки дар он «Тамоми оҳанҳои ҷуфтӣ ҷамъ оварда шавад» гуфта шуда буд.

– Оҳанҳоро чӣ кор мекунед, мулло Садриддин? – боз суол кард раис.

– Об карда деги калон мерезем.

– Деги калон ба чӣ лозим?

– Дар даврони колхозӣ ҳама бояд аз як дег таом хӯранд...

Раис қарорҳои навиштаи мулло Садриддинро хонда завқ мекард.

Мулло Садриддин ҳам илҳом гирифта, фаши саллаашро дар паси сар кашол мекард. Найкаламро бар ҷанбари саллааш ҳалонда мегашт. Ба замми ин ҳама Мулло Садриддин каме носолим ҳам буд, дар сӯҳбати муллою эшонҳои кишлоқ иштирок ҳам мекард. Ва онҳо, албатта, аз иштирок доштани котиби раис дар сӯҳбаташон фоида бурда, каллаи ӯро гаранг мекарданд. Масалан, ба ӯ мефаҳмониданд, ки «раис бояд масҷиду мазорро обод кунад, ба мардум бинои мусулмонӣ ва усули дин омӯзад. Вале раиси мо – Шариф командир замини одамонро яқвота карда, онҳоро ба ҳам ҷанг меандозад».

Мулло Садриддин ҳамаи ин гапҳоро ба қарор дарҷ

мекард ва хатои Шариф командирро ислоҳ карданӣ мешуд. Аммо Шариф командир гапҳои ӯро ҷиддӣ қабул намекард. Вай рӯз ба рӯз мефаҳмид, ки ин гапҳо аз ҷойи дигар сар мезананд. Бинобар ин хушёртар мешуд ва бо дӯстони ҷангиаш маслиҳат мекард.

Солҳо мегузаштанд. Гӯё биму ҳарос камтар мешуд. Дар ин байн Шариф командиру Сайрам соҳиби як духтару ду писар шуданд. Колхоз ҳам реша мегирифт. Шариф командир ва Сайрам аз рӯйи одати шарқӣ ба тӯйи фарзандони худ тайёри медиданд. Гӯё ҳама чиз тайёр шуда буд, танҳо маъракаро гузаронидан лозим.

Шариф командир ёру ҷӯраҳояшро ба маслиҳатошӣ хабар кард. Дар авҷи маслиҳат дарвоза тақ-тақ шуд. Ба Шариф командир хабар доданд, ки ҳозир бояд ба район равад. Чӣ гап? Намедонад. Ҳама ҳайрон монданд.

Шариф командир ба роҳ баромад. Хеле парешонхотир буд. Сайрам авзои шавҳарашро дида пурсид:

– Бегоҳ меоям ё не?

– Намедонам.

Ҳангоми аз дар баромадани Шариф командир пиразане ба дари ҳавлӣ омада, гардан қач кард, ки мусофири раҳгузар аст, якшаба ҷойи хобаш диҳанд.

– Ту кистӣ, занак?

Пиразан ба ҷойи ҷавоб ба лунҷаш даст бурд. Яъне дандонам дард мекунад, гуфтани шуд.

– Хайр даро. Сайрам, ана ҳамроҳ ҳам ёфт шуд, – гуфт Шариф командир ва аспро тозиёна зад.

Шариф командир рафту торафт дили Сайрам сиёҳ шудан гирифт. Барои чӣ? Намедонист.

Сайрам пиразанро ба хона даъват карда, ба зерӣ пояш кӯрпаҳои барои тӯйи писаронаш тайёркардари андохт, ба ништастан даъват кард ва гуфт, ки худро бегона ҳис накунад. Дастархон ҳам паҳн карду гирдакҷаву чаппотӣ ва кулҷаву мавиз гузошт.

– Оча, марҳамат кунед, ин чизҳои тӯйи писаронам, ман ҳозир барои шумо тарҳавло мепазам, – гуфту ба тарафи ошхона рафт.

Ошхона дар рӯйи ҳавлӣ буд ва аз он ҷо меҳмонхона ба

хубӣ менамуд. Сайрам орди барои тарҳавло ҷудо кардаашро бирён карда истода, ба тиреза нигарист ва дар ҷояш шах шуда монд. Ё дид, ки пиразан қарси сафеди ба даҳону биниаш печидаро каме паст фурувард. Ду мӯйлаби шофмонанди «кампир» изтиробӣ Сайрамро зиёд кард. Баданаш якбора оташ гирифт ва фурсате пас пешонияш ҷа барин сард гашт. Тамоми ҳаёти гузаштааш ҷа нафас пеши ҷашмонаш ҷилвагар шуд. Тассавур кард, ки ҳанӯз ӯ дар майдони мубориза аст. Худро гум накард. Нигоҳашро аз «пиразан» накард. «Пиразан» бари ҷомаи ҷандаашро ҷактарафа карда, ҳанҷарро ва аз бағал таппонҷаро гирифта, зери болишт гузошт ва болои кӯрпахои оҳарӣ дароз кашид. Интизори тарҳавло ҳам нашуда хобаи бурд. Кӯфти роҳ ва оворагардиҳо ӯро саҳт ҳаста карда буданд.

Сайрам нӯг-нӯги по ба ҳона даромада, нафаскашии пиразанро шунавид ва оҳиста даст зери болишт бурда, ҳанҷару таппонҷаро гирифт. Баъд писари ҷорсола ва дусолаашро болои бом баровард «додаратро дор, аз бом наафтад, ман хоҳарҷаатро аз гавҳора кушода меорам» гуфт ба писараш Сайрам. Вақте ки аз норбон фууромада ба дари ҳона наздик шуд, ҳамаза кашида, ҳестани «пиразан» – ро дид. Зуд баргашта болои бом баромад ва норбонро кашида гирифт. «Пиразан» ҳеле парешон аз дар ба шаст баромада, ба атрофи ҳавлӣ давутоз кард, коҳдону ошҳоноро ҳабар гирифт. Дар ин вақт ӯ пиразани ҳамидақомат не, балки марди ҳунхори никорталабе буд.

– Ҳа гурги баҷахӯр, ба даст афтодӣ? – аз болои бом садо дод Сайрам.

– Ба ҳубӣ ҳанҷару таппонҷаро парто, – роҳи фиребро пеш гирифта гуфт «пиразан»-и бурутдор.

– Акнун ҳанҷару таппонҷа не, марг мегири, маккор!

– Аз дасти ту лаънатӣ ҷакумр овора шудам, боз ҷӣ меҳаҳӣ?

– То мисли падарам ту ро оташ насӯзонам, Сияҳсувор набошам. Қавли ман ҳамин буд. Акнун ба пойи худат омадӣ, сайди аҷалрасида.

– Не, ту маро сӯзонда наметавонӣ, лекин ман ту ро монанди падарат ба коми оташ мефартоям. Имрӯз фурсати интиқом аст.

Ҳамин вақт аз ҳона садои гириаи духтарҷаи Сайрам

баромад. «Пиразан»-и бурутдор ба сӯйи овоз ишора карда, хандид. Дасту пой Сайрам ларзида, саросема шуд. Раҳми модарӣ боло гирифт, қариб буд, ки худро аз бом партояд.

Пиразани бурутдор ба хона даромада гахвораро гирифта баромад ва баробари қадаш баланд бардошт.

– Не, ҷаллодию бераҳмӣ нақун! – ба лаби бом омада фарёд зад Сайрам.

– Набошад яроқатро парто!

Сайрам ба худ омад.

«Пиразан» гавҳораро ба тори сар бардошт.

– Не, напарто!!! – фарёд зад Сайрам ва сахл монд, ки зери бом шавад.

– Акнун нигоҳ кун, интиқом ин хел...

– Не!!! Напарто! Ма!

«Пиразан»-и бурутдор гахвораро паст фуруварда, аз зери он ба Сайрам нигарист. Тифлони Сайрам аз бари домани модар дошта, ўро ба ақиб мекашанд, вале ў ҳис намекунад. Чашму дилаш андаруни гахвора.

– Парто! – чашмонашро танг карда ва рамуз гирифта гуфт «пиразан».

– Ма! – ханҷарро ба миёнаи ҳавлӣ ҳаво дод Сайрам.

– Не – е, таппончаро парто.

– Гахвораро ба замин мон...

– Аввал парто.

– Не, гахвораро ба замин мон.

Пиразан гахвораро ба замин гузошта, аз пайи ханҷар рафт.

Сайрам мили таппончаро ба сӯйи ў рост карда, фарёд зад:

– Ҷаллод, акнун аз сад ҷон як ҷонат ҳам амон намеёбад: даст бардору таслим шав! Вагарна туро ба ҷаҳаннам мефиристам.

Сайрам як қадам ба сӯйи «пиразан» пеш гузошт.

Ҷалол кӯрбошӣ хандид ва ханҷарро баланд бардошта, ба гахвора наздик шуд.

– Дасти хунолудатро нарасон! Мепарронам! – фарёд зад Сайрам.

Ҷалол кӯрбошӣ баландтар хандид:

– Хун ба хун. Ман аз дасти тую шавҳарат оворай ҳафт

чаҳон шудам, акнун хуни ҳамаатонро мерезам.

– Аблах, даст бардор, – баланд шуд садои Сайрам!

Ҳамин вақт дар кӯча чанд нафар савора пайдо шуд.

– Сайрам! – фарёд зад Шариф командир. Сайрам худро ба рӯи ҳавлӣ партофт.

Омадагон Ҷалол кӯрбоширо даст гирифтанд...

– Шамшер чӣ хел ба дасти шумо афтод? – пурсид аз соҳиби хона амакам, ки маҳву моти ин ҳикоят шуда буд.

– Шариф командиру Сайрам тақдим карданд. Дар хонаи мо дурбини Фрунзе тухфа кардагӣ ҳам ҳаст... Ана ин писарча, ки ҳозир сачоқу об овард, фарзанди калонии онҳост...

КАСОСГИРИИ СОҚӢ

Соқӣ фарзанди охирини падару модар буд. Дигар фарзандҳояшон дар синни хурдсолӣ фавтида буданд. Бинобар ҳамин падару модар ба тори мӯйи ӯ меларзиданд. Агар, мабодо сараш дард кунад, падару модари бечора шабҳои дароз мижа таҳ накарда, ӯро сари даст мегардониданд. Хулоса, Соқиро ба ҳазор нозу неъмат мепарвариданд, ӯ ниҳоят эрка калон мешуд. Агар барои ягон рафтори ношоистааш андаке коҳиш кунанд, дуру дароз гиря мекард. Дар ин маврид агар касе Соқиро меҳандонд, албатта, аз тарафи модару падар мукофот мегирифт. Ҳамин тавр Соқӣ дар оғӯши ғамхориҳои зиёде парвариш меёфт.

Ногаҳон модари нумуроде Соқӣ бо дили пур аз орзу вафот кард. Даре нагузашта падараш хонадор шуд, моиндари Соқӣ ба ӯ меҳр баст ва ҳатто аз модараш ҳам беҳтар ӯро парвариш мекард. Соқӣ ҳам ӯро чун модари ҳақиқӣ мепиндошт. Чун пештара бо нозу нуз ва эркагӣ тарбият меёфт. Азбаски падари Соқӣ обрӯманд буд ва баъзе одамони тамаллуққор медонистанд, ки Соқӣ писари ягонаи падар аст ва аз навозишҳои маккоронаи онҳо нисбат ба Соқӣ шод мешаванд, онҳо меҳрубониҳои рӯякии худро даҳчанд мекарданд. Гоҳ ӯро монанди лӯхтак даст ба даст мегардонданд, гоҳ пуштора мекарданд, гоҳ тухфаҳои қиматбаҳо бахшиш менамуданд.

Махсусан тағоиҳои ӯғайш рӯзҳои дароз Соқиро дар китфашон гирифта мегаштанд. Кас гумон мекард, ки Соқӣ чону чигари онҳост.

Синни ӯ акнун ба даҳ расида буд, ки падараш ба касали вабо гирифтор шуду вафот кард. Мероси бойи падар, ғамхориҳои модар ва «меҳрубониҳои» тағоиҳои угай чунон зиёд буд, ки сағирагӣ ба гӯшаи хотираш ҳам намеомад. Махсусан ин модари начиб ҳамеша кӯшиш мекард, ки аз ягон чихат Соқӣ сағира монданадро ҳис накунад.

Рӯзе аз рӯзҳо тағоҳо омаданду маслиҳати ба қишлоқи ҳудашон кӯчонда бурдани Соқию модарашро ба миён гузоштанд. Ҳарчанд ки модари зор (аз афташ кирдорҳои ношоистаи бародаронашро нағз медонист) ба ин маслиҳат розӣ

нашуд, бародарҳои айёр ба норозигии ӯ аҳамият надода, маҷбуран ҳама чизу чораи меросиро ба аспҳо бор карданду шабона онҳоро кӯчонда ба қишлоқи худашон бурданд.

Соқӣ аввалҳо дар манзили нав – дар хонаи тағояш монанди пештара чанд рӯзро гузаронд. Баъд аз ду-се моҳ тағои калонаш ўро ба назди худ ҷеғ заду гуфт: « – Ҷиянам, мулло Соқӣ, акнун бўзбала шудай, пагоҳ ҳамроҳи ҷўрахоят ту ҳам шер барин гўсфандҳоро ҳай карда ба Кўли сафедорон бару чаронда биёр. Аз бекорӣ кадукорӣ гуфтаанд. Бегоҳирӯз бо ҳамроҳи ҷўрахоят барои модарат камтар ҳезум гирифта мебиёри».

Соқӣ, ки ғайр аз хўрдану даву тозу бозӣ кори дигарро намедонист, аз ин супориши ногаҳонӣ ҳайрон шуда монд. Ў чизе нагуфта бо ашки резон ба назди модараш омад ва амри тағояшро арз кард. Модар Соқиро ба оғўш кашида, аз сару рўяш бўсиду дилбардории зиёде кард.

Пагоҳии ҳамон рӯз Соқиро тағояш барвақт аз хоб бедор карду аз қафои гўсфандон ба Кўли сафедорон равон кард. Имрӯз дар ҳаёти Соқӣ дигаргунии бузурге ба амал омад. Ў аз пайроҳаҳои гўсфандрав монанди дигар бачаҳои қишлоқ гузашта натавониста, ба поён ғелида мерафт. Пойҳои нозукаш обила карданд. Ба ҳоли зори ӯ баъзе бачаҳои шум меҳандиданд ва баъзеашон раҳм карда, ба ӯ ёрӣ медоданд. Хулоса Соқӣ аз санҷиши нахустини рӯзгор бо дасту пойи хуншор бегоҳирӯз ба хона, ба назди модараш баргашт. Дилдорию меҳрубонии модар алами ўро зиёд мекард. Ин бегоҳ аз гулўяш чизе нагузашт, чаро ки ғиря гулўғираш мекард. Пас аз ин воқеа Соқӣ як ҳафта касал шуд. Ғайр аз модар на тағо, на ёру дўстони падараш, хабар гирифта он тараф, ҳатто суроғ ҳам намекарданд.

Ба ҳамин тариқ Соқӣ ба тақдир тан дода, ба дари хонаи тағояш хизматгор шуда монд. Ў акнун ба ҷойи парасторию навозиш коҳишу ҳақоратҳо мешунид, ҳатто кор ба ҷое расид, ки ўро «сағира» гуён таҳқир мекарданд. Бо ҳамин аҳвол рӯзҳо пайи ҳам мегузаштанд. Ин кўфту кулўхҳои зиндагӣ рафта-рафта чашми ўро мекушоданд. Неку бади зиндагиро оҳиста-оҳиста сарфаҳм мерафт. Рӯзе яке аз дўстони бисёр наздики падараш, Муллошариф, ки як вақтҳо Соқиро лаҳзае аз китфаи ба замин намегузошт, ўро дар кўча дида рўяшро ба тарафи дигар

гардонду рафт. Соқӣ гумон кард, ки эҳтимол Муллошариф ўро надидааст. Ду-се маротиба амаки Муллошариф, гӯён ҷеғ зад, вале амаки азизаш эътибор надод. Ин ҳодиса ба Соқӣ таъсир кард, гӯё касе сатили оби хунукро ба сараш рехт.

Бегоҳӣ ин воқеаро ба модараш гуфт. Модар ашки чашмонашро пок карду «балам, ту ҳоло ҷавонӣ», гуфт. Баъдтар ана ин гуфтаи бузургонро мефаҳмӣ:

*Гирди номи падар чӣ мегардӣ,
Падари хеш шав, агар мардӣ.*

Писарам, меҳнату ғайрат карда ҳамин ки ҷойи падаратро гирифтӣ, боз ин хел косалесҳо пайдо шудан мегиранд. Афсӯс, ки дар зиндагӣ дӯстони ҷонӣ кам мешаванд, балам. Кошки ба ҷойи ин нобакорон дӯстони ҷонӣ зиёд мешуданд. Ин тағоҳоят ҳам худобехабарӣ карда истодаанд. Илоҷ карда имсол зимистонро мегузаронӣ, ҳамин ки баҳор шуд, ба хонаи падарат, ба назди амакҳоят меравем. Амакҳои бадавлати хуб дорӣ.

Баҳор буд, замини замони ғарқи гулу гиёҳ, аз нури офтоби баҳорон аз қуллаҳои кӯҳ, аз дараҳо барфҳои тармаҳо об шуда дар шуои офтоб монанди нукраи хом печутоб хӯрда ба доманаҳои кӯҳ ҷорӣ мешуданд. Аз дараву тегаҳои кӯҳ садои гӯсфандҳо ба гӯш мерасид. Соқӣ дар тегаи кӯҳи Мунданӯл дар болои тахтасанге нишаста бо ҷӯраҳояш ҷукрию торон хӯрда, ғарқи тамошои табиати ҳазорранг буд. Дид, ки дар кӯчаҳои кишлоқ торафт бесаранҷомӣ ва даву този мардум зиёд мешуд. Фурсате нагузашта се-чор савораи милтиқдор дар наздашон пайдо шуд. Дар байни ин саворон Муҳаббат командирро шинохтанд.

Муҳаббат командир ба бачаҳо хитоб карда, «бачаҳо, зуд хезед, гӯсфандҳоятонро ҳай карда ба кишлоқ фуруед» гуфту ба тарафи ағбаи Лояк баромада рафт. Вақте ки Соқӣ ба хона баргашт, дид, ки дар рӯи ҳавлӣ тағоҳояш чизу чораҳоро саросема ба аспҳо бор карда истодаанд. Ин ҳолатро дида ба воҳима афтиду даvon ба тарафи хоначаи модараш рафт. Модараш бо ранги рӯи pariда бӯғчаи дар дасташ бударо ба як тараф гузошту Соқиро ба оғӯш гирифт.

– Хайрият, ки соқу саломат омадӣ, ана писаракам, боз

шӯру ғавғою гурезогурез сар шуд. Хонаи ин аламонҳо сӯзад.

– Модарҷон, чӣ гап шуд? Тағоҳоям боз ҷанг кардаанд? Чаро гирия мекунад?

Модар ба саволҳои пайиҳами Соқӣ ҷавоб наодо, дасти ўро гирифт ба рӯи ҳавлӣ баромад. Дид, ки бародарҳояш рахти сафарро бастаанд, бародари калонӣ ба бародарони хурдӣ хитоб карда: – Эҳтиёт кунед, аз фалон роҳ равед, аз чизу чора бохабар шавед. Дар Чормағзи девлоҳ ё дар Калпи Наврӯз ҷой гиред! – мегуфт. Гашти пешин аз ҳавлӣ баромада аз қафои улаву гову мол ба ҷойи муқарраршуда раҳсипор шуданд.

Дар роҳ аз гап-гапи мардум оҳиста-оҳиста ҳодисаи ба Ғарм лашкар кашидани мири Масчоҳ, муҳосира ва қалъабанд кардани аскарони сурх ба Соқӣ маълум шуд. Дар муддати панҷ-шаш рӯзи гурезагӣ хабарҳои аҷибу ғариб дар Девлоҳ паҳн мешуд. Баъзеҳо аз кишлоқ омада мегуфтанд, ки подшоҳи Бухоро ба лашкари бегарони Фарангу Рум аз сарҳад гузашта Душанбею Дарвозро гирифта, пагоҳ не, фардо ба Ғарм мерасидааст. Баъзеҳо мегуфтанд, ки мири Масчоҳ дар сари кӯҳи Мунданӯл хайма зада даъво мекардааст, ки агар Нусратулло Махсум омада дар наздам калима арза карда, аз сари нав мусулмон нашавад ва пойандоз андохта аскар ва кӯрхонаҳояшро бо ду дасти адаб насупорад, хоки Қаротегинро дар элак бехта бо тӯрбаҳо ба Масчоҳ мебарам.

Баъд аз се рӯз хабари тозаеро оварданд, ки аз тарафи Ҷиргатол ба воситаи ағбаи Олой бо ёрии аскарони сурхи қалъабандшудаи Ғарм ба воситаи Сурҳоб бо талҳо аскарони бисёре дохили Ғарм шудааст.

Субҳидаи рӯзи дигар ноҳост ба ҳучум гузашта бо аввалин тири тӯп қӯрбошии номдори мирро ҳангоми фармон доданиш чунон задаанд, ки аз осмон парча-парча гӯшт ва либосҳои қӯрбошӣ ба рӯи мир афтадааст. Мир аз ин ҳол завқ карда гуфтааст: занед, кофирро! Валлоҳ, ки тираш тамом шуд, ба ҷойи тир ба тӯпаш гӯшту латта андохтааст.

Нақл мекунанд, ки вақти гурезогурез яке аз саркардаҳои мир саросемавор худро ба болои зин гирифта аспро қамчин мезанад, асп бошад гирди сафедор давр задан мегирад. Саркарда даст ба гиребон бурда: «Алҳамдулиллоҳ қисмати шумро бинед, ки асп аз ҷояш намерунбад» гӯён калима арза

мекунад. Ҳозирон ба ҳоли ӯ ханда карда мегӯянд: «Чаноби сипоҳ, аввал ҷилави аспро кушоед...».

Худи ҳамон рӯз лашкари мири Масчоҳ торумор карда шуд. Дар Қаротегин сулҳу осоиштагӣ аз нав барқарор гардид. Баъд аз ин воқеа Соқӣ боз муддате дар хонаи тағоҳояш ҳамроҳи модар машғули хизмат буд.

Рӯзе Соқӣ аз сари кишт барвақттар ба хона баргашту шасту тӯрро гирифта ба шикори моҳӣ рафт. Дар бозгашт ба Сари ришқа ном чой, ки зич дарахти сафедору олуҷа дошт, марди баландқомати мӯйлабноке аз байни дарахтзор як намудор шуду дар як чашмпар ғайб зад. Соқӣ бисёр кӯшиш кард, ки ӯро дубора бинад, ки буданашро донад, вале ба ӯ муяссар нашуд. Минбаъд Соқӣ ин одами ношиносро гоҳо танҳо, гоҳо ҳамроҳи тағои калониаш медид. Дар охир ҳамин марди ношинос сабабгори ронда шудани Соқӣ аз даргоҳи тағояш гардид.

Соқӣ ба таъкидҳои ҳазорбораи тағояш гӯш накарда, аз пайдо шудани ин шахси ношинос ба ҷӯрааш Ҳочӣ, ки бародарзодаи Муҳаббат командир буд, нақл карда, таъкид намуд, ки ӯ низ ба касе нагӯяд. Чунон ки гуфтаанд: забони сурх сари сабз медиҳад барбод. Баъд аз кушодани ин роз қариб, ки бечора Соқӣ аз сараш бенасиб шавад. Аз афти қор, Муҳаббат командир, аз рӯзҳои торумор шудани лашкари мири Масчоҳ ин ҷониб дар ҷустуҷӯи ҳамин шахс, дасти ростии мири Масчоҳ, Ҳомид кӯрбошӣ будааст. Вақто ки бародарзодааш Ҳочӣ дар қишлоқашон пайдо шудани марди ношиносро ба ақоаш хабар медиҳад, субҳидам ҳамон рӯз Муҳаббат командир бо отрядҳояш ҷангали Сари ришқаро печонда, Ҳомидро дастгир мекунад.

Модари Соқӣ аз нияти бади бародари калониаш дар ҳаққи Соқӣ пай бурда, як шаб бо дили бирёну ашки резон дасти Соқиро гирифта бегумон ғайб мезанад.

* * *

Соқӣ ду амак дошт, ки яке мударрис ва дигаре деҳқон буд. Амаки мударрисаш Муллоазиз сардори хочагӣ буд, ӯ фақат ба гирифтани мони майдасуйдаҳои рӯзгор машғул мешуд, гоҳ аз масъалаю масоил дарс ҳам меод.

Муллоазиз, агарчанде даҳ-понздаҳ сол дар Бухоро таҳсили илм карда буд, дар навиштани хат душворӣ мекашид, хатҳои палмаку чалмақ навиштаашро ҳичча карда, базӯр меҳонд. Ӯ ният дошт, ки Соқӣ мулло шавад. Бинобар он, Соқиро ба хондани китобҳои тасаввуф маҷбур мекард. Баъзан ҳудаш ба ӯ дарс меод. Соқӣ, ки бо ёрии модараш каму беш саводхон шуда буд (модараш асарҳои Ҳофиз, Ҷомӣ ва Бедилро босаводона ва беғалат хондаву маънидод мекард, ки Соқӣ низ беғалат хондани китобҳоро ёд гирад), баъд аз чанд сабақ дарс фаҳмид, ки амакаш асарҳои классиконро ғалату сакта хонда, ҳатто нодуруст маънидод мекунад. Бинобар ин, ба саллаи калон ва муллогии амакаш бо шубҳа менигарист. Кӯшиш мекард, ки бо баҳонае аз дарсҳои ӯ халос шавад. Аз ин сабаб борҳо дучори шаллоқҳои обдори амакаш гардида буд. Модари Соқӣ ҳис мекард, ки писараш бегуноҳ шаллоқ меҳӯрад, вале чӣ илоҷ? Бечора модар дастнигар буд. Хуб медонист, ки Соқӣ зеҳнӣ тез дорад. Ҳар чизро ки як бор мешунавад, дар лавҳи хотираш нақш мебандад. Гуноҳи Соқӣ танҳо дар шӯҳӣ ва бесарию кунҷковии ӯ буд.

Як пагоҳ амаки Соқӣ фармуд, ки ӯ шеъри Ҳилолиро аз ёд кунад ва «беғалат» ба тарзи таълими амакаш хонда диҳад.

Муллоазиз матлаи ғазалро чун намуна қироат кард:

*Агар чун хоки помолам кунӣ, хоки дарат гардам,
Агар чун гирд барбодам диҳӣ, гирди сарат гардам».*

Баъд илова кард: – Акнун то масъалаву масоилхон шуданат рафта дар назди муллои кишлоқ хон, ҳамин ки қироат карданро ёд гирифтӣ, худам аз масъалаву масоил ба ту дарс медиҳам.

Бегоҳ Соқӣ ба модараш хабар дод, ки ӯ аз пагоҳ сар карда, дигар дар пеши муллои кишлоқ меҳондааст ва шеъри Ҳилолиро, ки ду мисраашро амакаш ёд дода буд, ба модараш хонда дод. Модараш завқ карда хандиду пас аз ислоҳ кардани мисраҳо гуфт:

– Ҳайфи умри дар Бухоро барбод рафтаи амакат! Хайр, писарам, ҳарчи ояд бар сари фарзанди одам, бигзарад. – Ҳар чизе ки пеш ояд, бо ҳам мебинем, гуфтаи амакатро кун.

Пагоҳии рӯзи дигар Соқӣ, аз рӯйи одат, якта нони фатир

ва камтар ҳезум гирифту ба мактабхонаи қишлоқ ба пеши мактабдор рафт.

Хоначае, ки аз дуд сиёҳ шуда, аз шифташ дудаҳо чун тори анкабут овезон буданд, бештар ба аловхонаи куҳна шабоҳат дошт. Дар болои паҳол бачаву духтарҳо чорзону зада ғургуркунон чунбида менишастанд. Мактабдор дар ғўшае адабҷўб дар даст бо чашмони нимпўш дар сукут буд. Аз мактабдор дида, ӯ бештар ба кўкнорӣ монандӣ дошт. Вақте ки Соқӣ дар дами дар салом дода рост меистод, мактабдор сарашро боло кард.

– Ҳа, додарзодаи Муллоазиз, омадӣ? Биё, ҳезуматро ана он ҷо мону нонатро ин ҷо биёр, худат гузашта ҳо ана дар паҳлӯи Бибимаҳчон нишин.

Пас аз андак хомӯшӣ боз баробар ба такрори сураи хонда истодаашон шуруъ карданд.

Мактабдор мисли пештара боз пинак рафт.

Соқӣ ҳайрон шуду чӣ кор карданастро надониста ба ғур – ғури бачагон ҳамроҳ шуд.

Ҳамин тариқ чанд рӯз гузашт.

Боре мактабдор ба ҷойи муқаррариаш дар ҳолати ним-хобу нимбедор нишаста буд. Ногоҳ шогирде пишакашро саҳт пишт гуфт. Мактабдор якқад pariда:

– Ё хувв, пиш, ё хивв... – ғўён аз ҷояш хесту ҷойнаку пиёлаи дар болои сандуқ бударо ба замин зада шикаст, паҳолҳоро ба ҳар тараф пош дода, «пишто ё хувв пишто» – ғўён рӯ-рӯи хона давид. Ва боз «ё хув, ё ман хув» гуфта чанд бор гирди худ ҷарх заду дар пойғахи хона дароз афтид.

Шогирдҳо пиқ-пиқкунон даҳонашонро дошта паси ҳам аз болои домулло pariда аз дар берун мешуданд. Танҳо Соқӣ, ки аз ҳайрат шах шуда буд, ба рӯи мулло менигарист. Овози ҳайбатноки зани мактабдор ногоҳ ўро ба ҳуш овард.

Ҳамин ки занак дохили мактаб шуду чашмаш ба ҷойнаку пиёлаи шикаста афтод, доду фарёд бардошт:

– Вай, хонаи пири туро девона кардагӣ даргирад. Кошкӣ ҷазмат нагирифта мемурдию ин ҷойнику пиёларо намешикастӣ. Охири ҷдгории падару модарамро нобуд кардӣ.

Доду бедоди зани мактабдор Соқиро бештар ба ҳайрат мононд, Соқӣ фикр мекард:

– Наход чойнику пиёла аз мактабдор қиматтар бошад. Чаро аз ҳоли мулло хабар намегирад? Чаро ўро намебардорад?

Дар ҳамин дам чашии занак ба Соқӣ афтоду «хуб ҷойи тамошоятро ёфтӣ, дафъ шав!» – гӯён ўро аз хона пеш кард. Соқӣ давида ба рӯйи ҳавлии мактаб баромад, аз шогирдон касеро надид, аз афти кор, кайҳо ба хона рафта буданд. Соқӣ бо ҳаёли кушодани ин муаммои сарбаста аз ҳавлии мактаб баромада оҳиста-оҳиста ба сӯйи хонаашон раҳсупор шуд.

Ҳамин ки Соқӣ дохили хонаашон гардид, амаки деҳқонашро дид, ки дар рӯйи ҳавлӣ ба бузу гӯсфандҳо коҳ андохта, пушту паҳлуи барзаговҳои ҷуфтиро хору мол мекард, ба шохҳояшон аз рӯйи одат рағғани зард мемолид. Ин нишонаи наздик омадани кишту кори баҳорӣ буд.

Ҳаво софу беғубор, офтоби аввали баҳор шаъшаапошӣ мекард. Ҳарчо-ҳарчо барфтӯдаҳои аз бомҳо рӯфташуда, аз таъсири офтоб об мешуданд, дар кӯчаҳои кишлоқ ҷӯйҳо равон буданд. Фарамҳои коҳбедаи болои бомҳо, ки барои захираи зимистони чорпоён ғун карда шуда буданд, баъзан нима ва баъзан аз нима камтар менамуданд. Села-села зогчаҳо дар пушти гову гӯсфандҳо парида мегаштанд. Заминҳои гирду атрофи кишлоқ алоҷалпоқ шуда буданд. Гурӯҳи бачаҳо чиллақбозӣ мекарданд. Гоҳо якҷоя суруди наврӯзро мехонданд:

*Наврӯз шуду лолаи хушранг баромад,
Булбул ба тамошои дафу чанг баромад,
Мургони ҳаво ҷумла ба парвоз шуданд,
Мурғи дили ман аз қафаси танг баромад.*

Баъзе хоҷагиҳои камҳавсала захираи хезумро тамои карда, машғули буридани шохҳои дарахтон буданд.

Соқӣ ба амакаш салом дода, хост ки ба хонаи модараш равад. Амакаш ўро ба наздаш ҷеғ зада дуру дароз ба рӯяш синча карда нигаристу баъд пурсид:

– Ҳа, Мулласоқӣ, мондаҳо, аз мактаб омадӣ? Чаро авзоат бечо? Магар ягон ҳодиса рӯй дод? Ё муллоамакат ҷанг карданд?

Соқӣ баъд аз саволборони амакаш ҳодисаи дар мактаб рӯйдодаро ҳикоя кард. Амакаш аввало бо диққат ба суҳанони Соқӣ гӯш дода завқ карду баъд баланд-баланд хандид.

– Ана, барои ҳамин ҳам доимо ба амакмуллоят мегӯем, ки умри туро беҳуда зоеъ накунад, аз ин хонданҳои бесару нӯк ғайр аз зиён суде нест.

– Хондан чӣ, ба худо ки масҳарабозӣ асту халос. Лекин чӣ кор кунам? Амакмуллои якрави ту ба гапам гӯш намекунад. Як рӯз ба ӯ дар бораи хондани ту гапи ҳақро гуфтам, мисол овардам, ки боре гови деҳқоне дар сояи мадраса хоб кардааст. Деҳқон бошад, аз баҳри гов гузаштааст, ки гови дар сояи мадраса хобида дигар кор намеояд. Амакат бошад, ранчида, то ҳол бо ман дуруст гап намезанад. Набошад сураҳои намозатро ёд гирӣ, бас аст. Худош бист сол дар Бухоро хонда чӣ шуд.

Илми қофия, фароиз ҳикмат ва мушкилот, хонед як гапе, аммо қориёдкунӣ, масъалаву масоил хондан танҳо хонаи умрро месӯзаду халос. Ин гапамро ба раҳмати падарат ҳам гуфта будам.

Рости гап, ки ё ақли ман кам шудааст, ё баъзеҳо аз ақл бегона шудаанд. Масалан ҳамин, мактабдори қишлоқи моро гирем, ки мардум фарзандҳояшонро «устухонаш аз мову гӯшту пӯшташ азони шумо» гӯён ба ӯ месупоранд. Ҳоло он ки бечора вовро гову алифро калтак меҳонад. Вай кучою мактабдорӣ кучо. Боз он кас муриди эшони ҷаҳрия будаанд. Худо гирад ин хели одамо!

– Муллосоқӣ, ту ҳоло баъзеи ин гапҳоро намефаҳмӣ, писарам! Биё дар ин офтобрӯя камтар шинем, аз бекорӣ кадуқорӣ, баъзе воқиаҳоро ба ту ҳикоя кунам:

– Чанд сол пеш аз ин, писарам, як эшони ҷаҳрия аз тарафҳои тумани Пунбачӣ ба қишлоқи мо рафтуомад дошт, ҳатто аз ҳамин ҷо зан ҳам гирифт, баъд ҷунон қароматҳо нишон дод, ки мондан гиред. Масалан, ҳазрати эшон дар меҳробӣ масҷид дар ҳолати сукут нишаста, исми шахси ханӯз дар берун бударо бо назри овардааш муайян карда, дар ҳақи соҳиби назр дуои хайр мекардааст ва хайркунандаро ба паноҳи девонаи Баҳоваддини балоғардон месупоридааст. Ин «қароматҳо» сабаби он шуд, ки ҳазрати эшон муриди мухлиси бисёре пайдо карданд, ки аз ин назру ниёз бойтар шуданд ва мардуми қишлоқ гумроҳтар. Аз аҳли деҳа фақат ману боз ду-се каси дигар ҷун одамони шаккок мурид нашуда мондем.

Ҳар бегоҳи ҷумъа пас аз адои намози хуфтан он кас ҷаҳр

барпо мекарданд. Шаст-ҳафтод одам чорзону ҳалқа гирифта баробар бо овози баланд, «ё ҳу, ё ман ҳу» мегуфтанд. Ин аҳвол се-чор соат давом мекард. Баъзе муридҳои сулукёфта, ки чехраашон ба чазб мерасид, аз олами ҳастӣ бегона шуда масту лояъкил либосҳояшонро пора, худро зада хуншор мекарданд. Баъзе фосиқони ҳангоматалаб аз ин фурсат истифода бурда ба ҳолати мастӣ худро дар байни занҳову духтарҳои тамошобин мепартофтанд. Гӯё ба воситаи ин сафсатагӯию бемаззагиҳо ба ҳақ мерасида бошанд. Муридони ҳақиқии ин маслак бояд ҳамеша дар ҳолати чазб, масту аласт ва аз худ беҳабар бошанд. Мана аз ҳамин сабаб дар қишлоқи мо муридҳои дасту по шикаставу маъюб бисёранд. Ана вай мактабдори шумо ҳам аз муридҳои ҳазрати эшон аст.

Агар ҳукумати шӯро ин масхарабозиро манъ намекард, аксарияти одамони қишлоқ кайҳо девонаву маъюб мешуданд.

Вақте ки найранги каромоти эшон ошкор шуд, он касро халқ сангсор кард. Маълум шуд, ки эшони маккор ба муридҳои муқаррабаш лақабҳои «буз», «гӯсфанд», «гов», «чома» ва ғайраҳоро мемондааст ва ин муридҳо доим бегумон берун аз масҷид мегаштаанд. Касе чизе, ки орад, зуд омада пешаки хабар медодаанд. Эшон даррав пай мебурдааст ва даст бардошта дар ҳаққи чизоваранда, номи ӯ ва унвони чизи хайркардааш гов оварда дуо мекардааст, ки назратон қабул шуд ва мардумро бо ин «каромат» моту мабхут мегардондааст. Ба ҳамин роҳ мардумро фиреб медодааст.

Барои ҳамин ҳам, меҳоҳам, ки аз баҳри ҳама ин муллоиву эшонӣ гузашта дастаи испорро маҳкамтар дориву деҳқонӣ карда, як бурида нони ҳалол пайдо карда хӯрӣ. Дар дунё аз деҳқонӣ беҳтар кор нест, ҳамаи ин муллоҳову эшонҳо дастнигари деҳқонанд.

Пас аз шунидани ин ҳикоя Соқӣ ба фикру хаёл ғӯта хӯрда, ба нуқтае чашм дӯхт ва боварии қатъӣ ҳосил кард, ки зани мактабдор аз ин ҳикояи амаки Соқӣ огоҳ будааст.

Вақте ки Соқӣ сар бардошт, дид ки офтоби оламтоб дар паси куллаҳои сарбафалаккашида фуру мерафт. Аз шиддати аёс ва шамоли сард замин яхчабандӣ мешуд. Дуди борики бегаҳирӯзӣ аз равзанаи хонаҳо чудо шуда худро ба домани фазо мезад.

Дар дили Соқӣ нисбат ба амаки деҳқонаш муҳаббати тозае пайдо шуд.

Имрӯз Соқӣ аз зиндагӣ сабаки наве гирифт.

Амаки деҳқони Соқӣ Мирзо ном дошт. Ӯ марди миёнакади қоқина буд, риши паҳни сафед, рӯйи гирду чашмони калон дошт. Аз симояш осори меҳрубонии ба худ хосе намудор мешуд. Дастони пурқуввати шахшӯлаш дар вақти гап задан ҳамеша ба ҳаракат меомаданд, кафҳои пояш аз сабаби пойлучу пиёдагардӣ кафида танаи дарахти чормағзи пирро ба хотир меоварданд. Марди беором ва серҳаракате буд. Каму беш савод дошт. Қисса гуфтанро нағз медид.

Одатан дар қишлоқи кӯҳистон баъд аз чамъ овардани ғаллаву дон ва захира кардани коҳу ҳезум барои зимистон ҷойи чамъомади аҳли деҳ – аловхонаи назди хонақоҳ буд. Дар хонақоҳ намоз меҳонданду дар аловхона менишастанд. Ду-се қадам дуртар аз даромади аловхона ду-се мураббаъметр ҷойро чуқур кофта нағзакак андова мекарданд. Баъд дар гирду атроф обқаҳу паҳол партофта, аз болояш палос меандохтанд. Одамҳо мувофиқи синну сол қабила-қабила давра гирифта менишастанд. Ҳар кас ба навбат бегоҳу пагоҳ дар оташҷо ҳезум ғарам карда алав дармегиронд. Он шахс ғами чароғро ҳам меҳӯрд. Аловхонаҳо аз дуд сип-сиёҳ мешуданд, ҳатто риши мӯйсафедон, шояд аз таъсири дуд бошад, зардчатоб менамуд. Баъд аз он, ки ҳезум сӯхта лахча мешуд, лахчаро чошт карда дар атрофи он ҷойҷӯшу ҷойнакхоро қатор мечиданд. Агар мабодо касе дар қишлоқ меҳмон шавад, чанд рӯзе, ки истад, аспашро ба навбат ба ҳар як хоҷагӣ қӯш меандохтанду худахро дар масҷид – аловхона меҳмондорӣ мекарданд. Ҳар кас аз хона мувофиқи ҳол ба масҷид хӯрок меовард. Хуллас, ки ҳама маросимҳо дар зимистон дар ҳамин аловхона гузаронида мешуданд ва ҳама чизро мардуми қишлоқ сарчамъ бо ҳам медиданд. Баъд аз намози хуфтанро хонда ба хонаҳояшон рафтани муллову калоншавандагони қишлоқ, мардуми авом то ними шаб ашӯлахонӣ, ҳикояву қиссагӯӣ гӯрӯғлишунавӣ ва ҳар гуна хурсандиҳо мекарданд.

Амаки Соқӣ, Мирзо дар ин шабнишиниҳо аксар аз «Абӯмуслим»-у «Амирҳамза» қиссаҳо мегуфт. Рӯзона аз тақвими рӯзҳо, моҳҳо дар бораи корҳои деҳқонӣ, нек ё бад

будани сол ва ғайраҳо накл карда, маслиҳатҳо меод. Азбаски ӯ деҳқони шўҳратманд буд, мардуми қишлоқ ўро «Бобои деҳқон» меномиданд. Бинобар он, маслиҳатҳояшро бо ҷону дил қабул мекарданд. Ҳатто баъзеҳо мегуфтанд, ки Мирзо хокро ду – се маротиба бӯй карда дар он сол чӣ қадар ҳосил додани заминро муайян карда метавонад. Деҳқонҳо аз қишлоқҳои дурдаст вақти сар шудани кишту кор омада аз Мирзо илтимос мекардаанд, ки рафта як мушт донаи аввалинро ба замин пошаду кушоиши кор чўяд. Баъзан мўйсафедҳо ҳикоя мекарданд, ки дар тегаи Уштургардан ном ҷой тахтасанги ниҳоят калон будааст. Мирзо ба рўйи ин тахтасанг аз ду-се фарсанг роҳ бо пайраҳа бо ҷувол хок кашонда дар болои он гандум коштааст. Баъд аз он мардум номи онро Тахтасанги Мирзо мондаанд. Меғўянд, ки агар ҳар кас ҳамроҳи Мирзо ба кор тоб овард, дар ҳар як палла кор меояд.

Арафаи наврўз буд. Мактабдор шогирдонро пас аз адои дарс ҷамъ карда гуфт:

– Акнун ба шумо якчанд рўза ҷавоб. Лекин овардани ҳаққи маро фаромўш накунед. Аламнашраҳхонҳо албатта сару по ва дигарон мувофиқи ҳол сабақпулӣ оварда бояд маро розӣ кунанд.

Ҳамин тариқа Соқӣ ва чўраҳояш ба таътили наврўзӣ баромаданд.

Чанд рўзи аввал Соқӣ машғули бозӣ шуд. Ё меҳост, ки озодона болу пар занад, даву тоз кунад, аз эъҷозкорихои баҳори ҷавонӣ баҳравар шавад. Вале ин тавр нашуд. Аз як тараф кашидани бори зиндагӣ, яъне ҳамроҳӣ дар корҳои деҳқонии амакаш, аз тарафи дигар муҳаббати Маҳҷони ҳамсабакаш, ки бо як соддагии софу беғаш дар дили ӯ то рафт чуқуртар реша медавонд, фароғати Соқиро аз миён бурданд. Рўзҳо пайи ҳам мегузаштанд. Ҳамроҳи Мирзои девкор маҳсусан дар шароити кўҳистон ба деҳқонӣ машғул шудан барои Соқии ҷавон вазнинӣ мекард. Ҳар пагоҳ пеш аз кушодани ҷашми рўз панҷ-шаш фарсанг роҳро тай карда, аз оврингу кўталҳо саночи ҷаву гандуми тухмиро пуштора карда аз қафои барзаговҳои ҷуфтӣ рафтан кори осон набуд. Танҳо охи модараш ба азобу дардҳои ӯ марҳам мешуд.

Як бегоҳ чўрааш Асо Соқиро диду гуфт:

– Ҳа, Соқӣ, мондаҳо, аз думи деҳқонӣ тоза ҳам маҳкам доштӣ-дия. Эҳтимол, ту ҳам амакат барин деҳқони номдор шавӣ.

Соқӣ каме хомӯш истоду маҳзунона гуфт:

– Ҷӯра, дигар чӣ илоҷ, ҷонсаҳтӣ ва якравии амакамро худат медонӣ, аз ҷанголи ӯ халос шудан кори осон нест. Борҳо ҳилаю найранг карда, худро ба касалӣ андохтам, ки ягон рӯз шояд ҳамроҳи ту зоғчабозӣ, яхмолак ва хурӯсчангандозӣ кунем, вале ҳеҷ нашуд.

Асо пас аз шунидани шикоятҳои ҷӯрааш ба тариқи маслиҳат гуфт:

– Соқичон, парво накун, як ҳилаат нишон медиҳам, ки муфти курут аз дасти амакат халос мешавӣ. Ҳозир ба хонаатон лангида-лангида раву ҳамин, ки дохили ҳавлӣ шудӣ, «вой, поям, вой, поям» гӯю бо ягон рӯмол поятро маҳкам банд. Вақто пурсиданд, ки ба поят чӣ шуд, гӯӣ, ки аз болои хар афтадам, поям баромад. Маро шоҳид нишон деҳ, албатта тӯро як-ду рӯз ҷавоб медиҳад. Ҳамин ки амакат ба кор рафт, мо медонему бозӣ. Ҳамин ки соатҳои омаданааш наздик шуд, рафта хоб куну поятро бардошта нолиш кардан гир. Ба ҳамин тариқ се-чор рӯз кайф карда мегардӣ. Магар ин кори бад аст?

Ин маслиҳати Асо ба Соқӣ маъқул шуд ва ҳамон тавр ҳам кард. Субҳидам, вақте ки амакаш монанди ҳаррӯза Соқиро аз хоби ширин бедор кард, эҳтимол, нолиши ҷонгудози Соқӣ ба ӯ таъсир кард, ки дубора чизе нагуфту ба занаш таъкид карда гуфт, ки марҳам карда ба пойи Соқӣ бандад. Худаш говҳоро пешандоз карду танҳо ба кор рафт.

Соқӣ аз ин ҳилаи ҷӯрааш ниҳоят хурсанд шуда, пас аз фурсате латтаи пояшро кушода пинҳон карду монанди мурғи аз қафас озодшуда аз хона бадар рафт. Тамоми рӯз ҷӯраҳо бо ҳам сайру гашту бозӣ карданд. Соқӣ тахминан як соат пеш аз омадани амакаш ба хона омада, бо латта пояшро басту ба зани амакаш гуфт, ки апахонаш Сунбул пояшро ба оби гарм тар карда, нағзакак кашида ҷо ба ҷо монда марҳам карда бастааст. Зани амакаш бо шубҳа ба рӯйи Соқӣ нигоҳ карда:

– Инро ба амакат гӯӣ, ба ман чӣ мегӯӣ? – гуфт.

Соқӣ лангон-лангон рафта ба ҷои хобаш дароз кашида, каме доду вой карду баъд хобаш бурд. Пагоҳ вақте ки амакаш

Соқиро аз хоб бедор кард, ӯ боз доду войро сар карду пояшро маҳкам дошт. Амакаш гуфт:

– Писарам, кадом поят баромадааст?

Соқӣ пойи росташро, ки латтапеч буд, «ана ҳаминаш, амакҷон» гӯён дод зад.

Амаки Соқӣ қоҳ-қоҳ зада хандиду бо шӯҳӣ гуфт:

– Ҳа, фиребгари қаллоб, дурӯғ одамро мекафонад! Дирӯз ба ман пой чапатро нишон дода, дод гуфти-ку, чувонимарг, имшаб ман латтаро аз пойи чапат кушода ба пойи ростат бастам. Ту бошӣ, онро баромадагӣ мегӯӣ, ҳа коргурези худозада!

Соқӣ аз шарм лаблабу барин сурх шуду аз чояш хесту бо сари ҳам монанди ҳаррӯза аз қафои говҳо равон шуд.

Акнун Соқӣ кӯшиш мекард, ки тавре аз амакаш қасос гирад.

Як рӯз Соқиву амакаш аз кор баргашта шустушӯ карданду пас нишастанд. Зани амаки Соқӣ Бибихиромон як табақ оши буридаро оварда ба рӯи дастурхон гузошт. Амаки Соқӣ ҳанӯз машғули нӯшидани чой буд, ки Соқӣ пешдастӣ карда, қошукро пур аз он карду хост, ки якдам фуру барад, аммо нӯги забонаш сӯхт, ош хеле гарм буд. Соқӣ охиста ва бегумон қошукро ба лаби табақ гузошта, аз дилаш гузаронд, ки ҳарчи бодо бод, ҳуди ҳозир аз амакаш қасос мегирад. Чун амакаш пиёлаи холиро дароз кард, Соқӣ пиёларо гирифта истода ба зани амакаш нигоҳ карда гуфт:

– Очаи Хиромон, ягон бор барои мо хӯроки гарм напухтед- дия.

Амакаш бошад, ҳазлкунон «хунари очаи ту ҳамин, парво нақун, ба наздикӣ ягон қадбонуи нағзашро ёфта меёрам» гуфту қошукро пур карда ба даҳон рехт. Баъд аз фурсате бо рӯи турш ба шифт нигарист, оби чашмаш қатор ба рӯи риши сафедаш рехтан гирифт. Соқӣ сир бой надода гуфт:

– Ҳа, бобо, ин қадар ба шифти хона менигарӣ? Магар вассаҳоро мешуморӣ?

– Не, васса намешуморам, диданиам, ки кадоме аз ин чӯбҳо тобути ту чавонмарг мешуда бошад, – гӯён оби чашмонашро пок кард ва илова намуд, – чавонмарг, аз чашмонат маълум аст, ки оқибат дар сари пирӣ аз дасти ту ба

ягон балои ногаҳонӣ гирифтор мешавам.

Мирзоамак бо димоғи сӯхта ғур-ғуркунон аз сари дастурхон хесту чӯбчаи ба қадри як бурида гӯшти шашлики чарбудорро аз ковокии тут гирифта, ба лаби ошдон рафт. Чарбуро дар оташ дошта, ба чойҳои кафиди кафи пояш зер кард. Чаз-чази чарбу ва бӯи рағани сӯхта рӯи ҳавлиро пур кард. Соқӣ ҳам аз чой хесту ба назди модараш рафт ва воқеаи дар сари дастурхон рӯйдодаро гуфт. Модари Соқӣ аввал хуб хандиду баъд Соқиро барои ин кори ношоистааш коҳиши бисёре кард.

Соқӣ зоҳиран аз кори кардааш пушаймон шуда бошад ҳам, ботинан «қасосамро гирифтам» гуфта хурсандӣ мекард.

* * *

Пагоҳии рӯзи дигар пеш аз ба кор рафтан, амаки Соқӣ ба занҳо фармуд, ки пилларо аз дастаҳо нағзакак чида, дар ду сабади калон ҷо ба ҷо карда монанд. Ба Соқӣ гуфт, ки харро аз Девлох биёрад. Фардо ҳарду ба туман ба пункти пиллақабулкунӣ мераванд.

Соқӣ супоришҳои амакашро иҷро кард ва ҳатто, вақтро сарфа карда, бо ҷӯраҳояш бозӣ ҳам карда гирифт.

Рӯзи дигар амаку додарзода ду сабади калони пур аз пилларо ба хар бор карда пеш аз баромадани офтоб ба роҳ даромаданд.

Саҳари серуне буд. Боди форам мевазид. Парчаҳои абри даргузар ҷо-ҷо рӯи осмонро пӯшида буданд ва гоҳ-гоҳ рӯи офтобро аз назар пинҳон мекарданд. Сим-сим борон меборид. Соқӣ ғарқи тамошои табиати дилфиреб буд. Бо химчаи дасташ барги буттаҳои ду паҳлуи роҳи аз борон таршударо зада оҳиста-оҳиста роҳ мерафт ва ин сурудро дар зери лаб замзама мекард.

*Ҳаво, ҳаво ист, ист,
Бузи калам нест, нест
Бузи кали кабудам,
Дар раҳ мерам мегӯтам.
Ҳайфи кӯзай қурутам.*

Мирзоамак ду-се бор ба осмон нигариста пай бурд, ки омадани борони сел наздик аст. Ба ташвиш афтода, «канӣ Муллосоқӣ, харро тезтар ҳай кун» гуфт. Аммо ҷавобе нашуд. Ба ақиб нигариста дид, ки Соқӣ хеле қафо мондааст ва баҳазур дар байни буттаҳо қадам мезанад.

– Ҳой фалокат, асло аз бозӣ сер нашудӣ, канӣ тезтар чунб, набошад бо ин раҳгардии ту таги борону сел мемонем. Худи имрӯз ба хона баргаштан даркор.

Соқӣ якқад парида, аз қафои амакаш давид.

Дар даромадгоҳи туман дарёчае буд. Пулчаи ларзонаке дошт. Ҳар сол борони баҳорӣ ин пулчаро шуста мебурд. Амаки Соқӣ инро нағз медонист. Бинобар ин, кӯшиш мекард, ки ҳарчи тезтар аз дарёча гузаранд.

Вақто ки Соқию амакаш аз ин пулча гузашта дохили туман шуданд, абри тира осмонро тамоман фаро гирифт.

Онҳо пиллаҳоро супориданд. Ба хурсандии онҳо, ҳамаи пилларо ба навъи аъло қабул карданд. Дар ин муддат борони жолаомез бо шиддати тамои рехт, аз кӯчаҳо лойобаҳо ҷорӣ шуданд. Борон ҳам монд. Дар осмон тире камон пайдо шуд. Соқию амакаш хурсандона роҳи қишлоқро пеш гирифтанд.

Аммо хурсандии онҳо дер давом накард. Ҳамин ки ба лаби дарёча расиданд, диданд, ки аз пулча ному нишон ҳам намондааст. Ба умеди он ки ягон саворе пайдо шуда онҳоро аз об гузаронад, хеле интизорӣ кашиданд. Вале, ба бахти онҳо, ягон аспакӣ пайдо нашуд. Дарёча калон шуда буд. Дукаса харро савор шуда гузаштан мумкин набуд. Бинобар ин, дар лаби об ҳар ду фикр карда, чорае мечустанд.

Соқӣ ба амакаш гуфт:

– Бобо, як илоҷ аст, дигар ба касе интизор намешавем. Ҳар ду дар ду пахлуи хар ба сабадҳо менишинем, он вақт хар моро бебало аз об мегузаронад.

Амаки Соқӣ андак фикр карду «о, балочае, фикри нағз ёфтӣ» гуфт. Ҳамин тавр ҳам карданд.

Мирзоамак аввал Соқиро дар як сабад андохту хост, ки ҳудаш ба сабади дигар дарояд, ногоҳ сабади Соқӣ сабуқӣ карду хар ду чаппа шуда аз болои хар ба замин афтиданд. Амаки Соқӣ хандакунон аз сабад баромаду гуфт:

– Ана, ақлу мана ақл, ҳаминро фикр накардем, ки вазни

ману ту баробар нест, як кори осонро аз хотир баровардем. Агар дар сабади ту санг андозем, он вақт ҳар ду тараф тарозу мешавад, баъд бемалол мегузарем.

Амаки Соқӣ харро ҳай карда назди баландие оварду сангери бардошта дар сабади Соқӣ гузошт ва ҳудаш дохили сабади дигар шуд. Баъд «ихе, чонвар» гӯён харро ба об ҳай кард. Хар ба об ду-се қадам нарафта ду- се маротиба хут- хут карду хоб рафт.

Соқӣ бо амакаш моҳии дар тӯр дармонда барин роҳи наҷот мечустанд, об ба даҳону биниашон медаромад. Агар Соқӣ ҳаракат карда хезад, тарафи амакаш вазнин шуда, дар об меғӯтид. Агар амакаш кӯшиш карда хезад, Соқӣ ғарқ мешуд. Ба бахти онҳо, хар ба санги калоне така карду наҷунбида истод. набошад бо як-ду ғели дигар бо оби калон ҳамроҳ мешуданд ва дидорҳо то қиёмат мемонд. Дар ҳамин ҳол ду саворае расиданд ва овози онҳоро аз миёни об шунида, тарсида ба қафо гурехтаниш шуданд. Вале ҳамин ки аз чигунагии ҳол пай бурданд, пайи наҷоташон кӯшиданд ва бо заҳмати зиёде онҳоро ба соҳил бароварданд ва аз кори онҳо дар ғазаб омада, амаки Соқиро хуб сарзаниш карданд, ки «ин-ку бача, ба ту мӯйсафед чӣ шуд, охир, афандӣ ҳам ин тавр накардааст. Шумо худатонро бо дасти худ баста ба об андохтаед. Мабодо агар як боронаки дигар мешуд, тӯпа-тӯғри аз водии Вахш мебаромадед».

Соқию амакаш бо як ҳоли зор ва сару либосҳои обшор харро пешандоз карда, ба сӯйи кишлоқ раҳсипор шуданд. Амаки Соқӣ дар роҳ аз ғазаб меларзид ва гоҳо аз содалавҳии худ механдид, гоҳ дуоқунон гӯши Соқиро метофт ва таъкид мекард, ки дубора дигар чавонимарги шум, маҳмаддоноӣ карда ин тавр маслиҳат надиҳад ва ин воқияро ба касе нагӯяд. Агар гӯяд, пӯсташро зинда ба зинда меканад.

Соқӣ ба ҳоли амакаш нигариста завқ мекард ва аз «оббозии» имрӯза хурсанд буд.

Бо ҳамин Соқӣ бори дуюм аз амакаш қасос гирифт.

ПАҲЛАВОНИИ МИРЗО

Охирин рӯзҳои гандумдаравӣ буд. Дар ин мавсим кӯхистон манзараи дилкаше мегирад. Кӯталу кӯхҳо, гандумзорҳои теппаҳои кӯх ва ҷангалҳо – ҳама якҷоя аз дур ба ҷашми кас монанди пӯсти паланг менамоянд. Дар ҳар ҷо-ҳар ҷойи кӯхсор аз зери куллаҳо, аз байни ҷангалу буттазор раҳ-рахӣ хатҳои зардҷатоб то доманаи кӯх кашола шуда мефуроянд. Онҳо изи шохмолаҳоянд.¹

Соқӣ ба амакаш Мирзопахлавон дар замини Садбаргҳо машғули гандумдаравӣ буданд. Аз заминҳои гирду атроф ва гандумзори болои кӯх суруди «яккафарёд» шунида мешуд, ки онро деҳқонон махсусан дар вақти ҳашарҳои гандумдаравӣ мехонданд. Садои суруд Мирзоро ба вачд оварда, ғайрати ўро дучанд меафзуд. Ў чунон ғарқи қор буд, ки барои нон хӯрдан ҳам вақт надошт. Ҳар гоҳ ки гурусна мемонд, нонеро як даҳон мегазиду боқимондаашро ба дастархон печонида даҳ қадам ба пеш мепартофт, баъд дарав карда-дарав карда, ба ҷойи нон партофтааш расида як буридаи дигар мегазиду боз ба пеш мепартофт. Аз афти қор, меҳост, ки илоче карда гандуми ин заминро имрӯз даравида тамои кунад. Вай тамоми рӯз сар набардошта ҳамин зайл гандум медаравид.

Соқӣ бошад, ҳар қадар, ки ҷадал мекард, ҳатто ба дарза бастанӣ гандуми даравидаи амакаш фурсат ёфта наметавонист. Вай ҳамаи қувваашро ба якҷо ҷамъ карда, қабзаҳои охири гандуми даравидаи амакашро мебасту ғанақ² мезад. Мирзо ҳаргиз ҳастагию мондашавиро ҳис намекард, баръакс аз нек омадани сол ва серҳосил шудани гандум ниҳоят хурсанд буд. Мабодо дар ягон гӯшаи осмон абре пайдо шавад, бетоқат мешуд. Ба Соқӣ таъкид карда мегуфт:

– Абр қамчини деҳқон аст. Ҳой деҳқон, ҳуш дор, боз нагӯй, ки хабардорам накардӣ. «Як моҳ азоби тобистон – се моҳ роҳати зимистон».

Мирзо охирин дарзаҳоро ҳудаш басту ба таги чормағз

¹ Шохмола – воситаест, ки бо он аз кӯх гандуми даравшударо мефуроранд.

² Ғанақ задан – бо тартиб рӯйи ҳам ҷидани бандҳои гандум.

рафт ва Сокиро фарёд карда гуфт:

– Кадую обро биёр, ана акнун ҳамроҳ мехӯрем. Кор ки анҷом ёфт, хӯрок ба кас ош мешавад.

Соқӣ ҳам ғанаки охирино заду хӯшаҳои гандуми рехтаи гирду атрофро чид, ба болои ғанақ монд ва кадуи пуробро гирифта ба назди амакаш омад. Ҳамсоязамини онҳо Иқром низ ҳамроҳи писараш корро тамом карда, ба назди Мирзо омаданд. Ҳама дар сояи чормағз дастархон кушода, давра нишаста машғули суҳбату нонхӯрӣ шуданд.

Димоғи Мирзо чоқ буд. Ғанақхоро гаштаю баргашта ҳисоб карда завқ мебурд. Соқӣ хайёлмандона чой менӯшиду ҳар замон ба амакаш бечуръатона нигоҳҳо мекард. Вай таърихи Каркадан, Барзуи деҳқон ва Бобои деҳқон лақаб гирифтани амакашро медонисту сабаби чӣ гуна паҳлавон шудани ӯро намедонист ва борҳо аз амакаш пурсида бошад ҳам, дар ин бора ҷавоби дурусте нагирифта буд. Имрӯз аз фурсат истифода бурда, илтимос кард, ки амакаш сабаби паҳлавониашро гуфта диҳад. Иқрому писараш низ илтимоси Сокиро қувват доданд.

Мирзо дигар эътирозе накард.

– Ин қисса дароз аст – ба ҳикоят даромад ӯ. – Ба ҳаёлам солҳои 1920 буд. Ҳукумати шӯроиро бо эъзозу иқдоми тамом пешвоз гирифта сарзамини Қаротегинро бо ду дасти адаб ба вай пешкаш кардем. Дар аввалҳо аз баъзе дайдуҳою худношиносҳо дар бораи ҳукумати шӯро гапҳои ношоиста, тухматҳои ноҳақ шунида, ба тарсу ваҳм афтода бошем ҳам, баъд аз чанд моҳ маълум гардид, ки вай ҳама адолати Нӯшервони одилро дар тартиби ҳукуматдорӣ қорӣ мекунад. Ба ҳаёлам, дӯстони азиз, калонҳои ҳукумати шӯро аз китобҳои қиссаи Нӯшервони одилу Ҳотами Тойро хонда аз рӯи онҳо қор мебуданд. Дигар ғамхориву мададу ҳотамияш як тараф истад, ҳатто ғами юғу сипори деҳқонро ҳам мехӯрд. Афсӯс, ки ҳукумати нав баъд аз як сол ба кадом сабабе аз худуди Қаротегин баромада рафт. Деҳқононе, ки дар муддати як сол аз шарофати ҳукумати шӯроӣ ба зиндагии осуда ва бобаракат сар карда буданд, пас аз рафтани вай ба таҳлука афтоданд ва бо умеду орзуи зиёде аз сари нав ва ҳарчи зудтар ба Қаротегин баргаштани ҳукумати шӯроиро интизорӣ мекашиданд.

Ёрдамчиёни ҳукумати шӯроӣ бо ҳар роҳ аз ҳолу аҳволи мо хабардор шуда меистоданд. Ба тариқи махфӣ ба тарафи Ҳисору Бойсун махсус одамҳо фиристода, аз кай ва бо кадом роҳҳо омадани аскарони сурх хату хабар мегирифтанд.

Баъд аз рафтани Ҳукумат Фузайл Махсум ҳудахро ҳокими Қаротегин эълон кард. Номии кишлоқаш Метамийнро – Шеробод номида туғ бардошту «давр-даври Фузайл!» гуфт. Ў фармон баровард, ки дар вақти хондани намози ҷумъа хутбаро акнун ба номи амири гурехтарафта Олимхон не, ба номи ҳомии дини ислом Фузайл Махсум хонанд.

Ана, дӯстони азиз, барои мардумони Қаротегин рӯзи сиёҳ сар шуд. Фузайл бо лашкари бисёре дар кишлоқҳои Тангно тохтутоз овард. Вай аз дигар ҷо даромад надошт, ки лашкари беяроқу аслиҳаашро аз ҳар ҷиҳат таъмин кунад. Мӯру маҳал барин кӯху камари Қаротегинро мелесид. Бо маслиҳати баъзе мушовирони кӯкнориаши ҳамаи устоҳои оҳангари музофоти Қаротегинро ба як ҷо ҷамъ оварда, ба сохтани кӯру кӯрхона ва яроқу аслиҳа шурӯъ кард.

Дӯстони азиз, пеши шумо дурӯғ, пеши Парвардигор рост, ҳама асбобу анҷоми рӯзгори деҳқонон: офтобаҳои мисин, косаю табақи биринҷиро кашида гирифт. Даре нагузашта деҳқони бечора ҳатто барои чойнӯшиаши чойҷӯш ҳам наёфт.

Ба хоҷагиҳои миёнаҳол ва бойтар бошад, аз чил то панҷоҳ дона тилои сурх закот андохт. Бо ин пули тило аз Англия яроқу аслиҳа хариданӣ буд. Одамонеро, ки ба қонун муқобил мебаромаданд, ба гарданҳояшон ресмон баста, ба пешашон алаф мепартофтанд. Агар касе ин пулро ёфта надихад, онро душмани ислом эълон карда, хонаашро талаю тороҷ мекарданд, ҳудахро ё сар мезаданд ё ба дор мекашиданд, ки чашми мардумро тарсонанд.

Бо фармони раисони Фузайл шабҳои зимистон дар Қаротегин мӯйсафедон бинои мусулмонӣ аз ёд карда, ҷавонон ҷангномаҳои мекарданд. Аз афти қор, ҳуди Фузайл ҳам ҷангномаҳои Амир Ҳамза, «Ҳабдаҳ ғазо», «Абӯмуслим» ва ғайраҳоро меҳонд, ба таъсири паҳлавонҳои ин гуна китобҳо монда, хост, ки аз ҳар гӯшаю қанор одамони ниҳоят бузургҷуссаи салобатнокро ҷамъ карда, аз онҳо дар лашкараш

дастай паҳлавонони гурззанро низ ташкил диҳад. Бинобар он, аз тобеъҳои Кӯлобу Ҳисор ва ҳатто Фарғона яккачин карда дастай паҳлавонони гурззан ташкил дод. Ба онҳо паҳлавони машҳури Қаротегин – Қандилпаҳлавонро, ки вазнаш аз дувоздаҳ пуд зиёдтар буд, сардор таъйин кард. Баъд Қандилпаҳлавонро Қандил – понсад мегуфагӣ шуданд.

Аспҳои ҳамаи онҳо, дӯстони азизи ман, аспҳои калони сафед буданд, ҳама телпаки пӯсти гӯсфанди сафеди ҳисорӣ, чакманҳои сафед, мӯзаҳои сурхи пӯстиговӣ мепӯшиданд, ки ин сару либос онҳоро бештар ба аҷоибмахлуқот монанд мекард. Барои инҳо устоҳои кӯрхона гурзҳои сафед тайёр карда буданд, ки ҳар кадомашро ду кас базӯр ба болои асп бароварда, бо тасмаи махсус дар қоши зин устувор мекард. Ин дастай махсуси паҳлавонони гурззан ҳамеша чун пайки фатҳу зафар, пешопеши лашкари Фузайл мегашт.

Пайдо шудани паҳлавонҳо барои халқи Қаротегин болои сӯхта намақоб шуд. Агар то пайдо шудани инҳо панҷшаш беки Фузайл як гӯсфандро хӯрад, акнун ҳар як паҳлавон як гӯсфандро покиза фуру мебурд. Дар ҳар қишлоқе, ки қадами онҳо мерасид, дуд аз димоғи мардум мебаромад. На зинда ватан меёфт, на мурда қафан.

Ана, дӯстони азизи ман ки бошед, ҳамин паҳлавонони гурззан, ҳамин «ҳомӣни ислом», ҳамин меҳмонони ноҳонда дар яке аз рӯзҳои тирамоҳ ба қишлоқи мо меҳмон шуда омаданд. Расидани пою қадами номубораки онҳо ба остонаи қишлоқ аз касалии вабо камтар набуд.

Ҳамон сол дар замини Сари Чӯй каду кишт карда будам. Замин ҳосили хуб дод. Ба қудрати Худо ҳар як каду то як-яку ним пуд шуд.

Яке аз паҳлавонон ба сари замини ман омад. Вай аз қабили ҳамон гуна паҳлавонон буд, ки халқ ба сифати онҳо муносиб гуфтааст.

*Ҳамон паҳлавоне, ки меган, манам,
Дарахти каду ро зи беҳаиш канам,
Манам паҳлавони сари деги ош,
Кунам лашари паишаро пош-пош.*

Ин паҳлавони сари деги ош, баъд аз он, ки таги деги ошро лесида партофт, гурзи даҳманиро ба машаққат сари китф карда, ба сари замини каду омад. Омаду кадухоро лашкари куффор ва ҳудашро паҳлавони лашкари ислом пиндошта, дар муқобили «душман» майдони ҳарб орошт.

Чони ман ки бошед, аз ҷангномаҳо майдони ҳарби ду лашкари муқобили якдигар ҳарбу зарбкунандаро шунидаед? «Ду лашкар дар муқобили якдигар саф оростанд. Аз тарафи лашкари ислом паҳлавон Баҳмани даҳман ва аз тарафи лашкари куффор Ландахури кӯҳкан дохили майдон шуданд. Вай сипар болои сар кард. Ин гурзро дар чилва даровард ва наъраи шерона кашида, ба камари Ландахур чунон зад, ки ҳар куббаи сипар ба монанди ситораи сахар дар камараш рахшид».

Паҳлавонони худношиноси Фузайл ана ҳамин манзараи ҷангномаҳоро ба хотир оварда, худро аз он паҳлавонони лашкари ислом пиндошта, гурзро ба чилва дароварда ва ба сари ҳар каду ки мефуровард, донаҳояш дар ҳаво пош меҳӯрданд. Дигар бетамизҳо корнамоии ин бангиرو тамошо карда, қаҳ-қаҳ зада меҳандиданд.

Ин манзараро дида, пеши чашмонам торик шуд, тоқатам намонд ва аз хуну пӯстам гузашта исту бист накарда аз гиребони ин малъун гирифтам. Ҳар ду дар майдони масоф шудем. Хуб медонистам, ки ин бетавфиқ ғайр аз хӯрдану хуфтан дигар ҳунаре надорад. Аз шиддати қаҳру ғазаб «ё шоҳи мардон!» гуфтаму дар пояш ҳаллук печонда, чунон бардошта задамаш, ки сари паҳлавон ба замин як газ ғӯтида рафт. Қандил – понсад, ки масофи маро тамошо мекардааст, маро ба ҳузураш даъват намуд.

Азбаски вай паҳлавони ҳақиқӣ буду аз афтидани паҳлавонаш ба қаҳру ғазаб омада буд, маро чизе нагуфту паҳлавони ҳудашро дашноми бисёре дод, либосҳояшро кашида дар назди мардум шармандаю шармсор кард. Намедонам, ки баъдтар дар бораи ман чи гуна ҳукм баровардани буд. Хайрият, бегоҳии ҳамон рӯз хабар расид, ки аз тарафи Обигарм ва Мастҷоҳ аскарони сурх аз сари нав зер карда омаданд. Фузайлу паҳлавонҳояшро торумор карда, ҳокимияти шӯроиро дар Қаротегин барқарор карданд. Аз нав

дари адлу инсоф ба рӯйи деҳқонон боз шуд. Мардуми кишлоки мо гурзҳои паҳлавони Фузайлро шикаста партофтанд.

Ҷони ширини ман ки бошед, аз ҳамон рӯз инчониб ин ҷӯраи шумо Мирзои деҳқон Мирзопаҳлавон шуда монд. Ана, дӯстони азиз, шумо ҳам ба муроду мақсадатон расед. Мулло Соқӣ, сабаби паҳлавонии амакатро дурустакак фаҳмида мондӣ. Ту ҳам монанди ман паҳлавон шав, омин аллоҳу акбар.

Насими форами бегоҳирӯзии тобистон хурхуркунон мевазид. Деҳқонони ҳашарӣ аз кӯҳу кӯталҳо бо суруди яккафарёд ба кишлоқ бармегаштанд. Мирзою Соқӣ аз чояшон хеста, дарзаҳои хезуми тайёркардашонро пуштора карданду дос ва кадуи обро ба даст гирифта, ба сӯйи хона раҳсипор шуданд.

ХИРМАН

Амаки Соқӣ – Мирзо кӯшиш мекард, ки ғаллаи даравшударо ҳарчи зудтар ба сари хирман кашонад. Бинобар он лаҳзае ором наменишаст. Аз кӯҳҳои баланди говраҳа гоҳо бо шохмола, гоҳо ба пуштора, гоҳо бо чигина ва кашак гандуми даравидаашро ба хирманҷой меовард.

Дар мавсими тирамоҳ дар кишлоқҳои кӯҳистон хирманҷойҳо хеле ободу пурфайз мешаванд. То танги тирамоҳ, то ғундоштани ғалладона ҳама маъракаҳо, чамъомадҳо, хӯрду хӯрок дар ҳамин хирманҷо мегузаранд. Дар наздикии хирман дарзаҳои гандумро ғарам мекунанд. Баъд бо эҳтиёт бандҳои гандумро аз як тарафи ғарам гирифта мекушоянду ба рӯи хирман пош дода, чапар мебанданд. То майдаву талқон шудани гандумпояҳо як ё ду чуфт барзаговро чарх мезанонанд. Одамон дар байни говҳо истода чапар мегардонанд. Вақто ки гандумпоя дар зерӣ чапар даромад, вайро хур меноманд. Баъди ҳар чанд вақт панҷшоҳо хурҳоро мекобанду чапаву роста мекунанд. Барои майдаву бодӣ шудани як хур гандум ду- се шабонарӯз вақт лозим.

Шабҳо, маҳсусан шабҳои моҳтоб аз сари ҳар хирман: «майда-ой, ой майдае» гуфта замзама кардани чапаргардон ба гӯш мерасид. Гоҳ-гоҳ аз байни ин садоҳо овози хоболуди Соқиро ҳам шунидан мумкин буд. Барои ҳосили имсоларо беталаф ғундоштан амаки Соқӣ бисёр кӯшиш мекард.

Соқӣ то соатҳои яку-дуи шаб чапар мегардонд. Боз амакаш ўро соатҳои чору панҷи пагоҳ аз хоби ширин гоҳ ғазаболуд, гоҳ навозишкорона бедор мекард. Ҳар пагоҳ амакаш дар болои сари Соқӣ ҳангоми бедор кардани ў такрор мекард:

– Ҳозир вақти гирудори кор, дам ғанимат. Канӣ, шери бобо, говҳоятро ба чапар банд, то ҳамсояхирманҳо гов бастана ту хурашро майдаву талқон карда мепартой.

Ҳар рӯз аз пагоҳ то бегоҳ аҳвол ҳамин буд. Ин пагоҳ аввалин хури майдашударо хара карданд, димоғи амаки Соқӣ ниҳоят чоқ буд. Ў хараро дида, ҳосили фаровонро чашмдор буд.

Мирзо Сокиро ҷеғ зада, табассумкунон гуфт:

– Шери бобош, кабк барин рафта, аз кишлоқи ҳамсоя аз хирмани Солеҳино қолиби хараро гирифта биёр.

Вақто ки Соқӣ ба кишлоқи ҳамсоя омаду аз Солеҳ қолиби хараро пурсид, ӯ гуфт:

– Афсӯс, писарам, камтарак дер мондӣ, ҳозиракак қолиби хараро ба кишлоқи Навобод бурданд.

Соқии бечора ба обу арақ ғӯтида, аз ин кишлоқ ба он кишлоқ ва аз он кишлоқ ба дигараш дар кофтукови қолиби хара овора шуд. Бегоҳирӯзӣ дар кишлоқи Наскак Сулаймон ном марди деҳкон, ки Соқӣ аз ӯ қолиби хара пурсид, қоҳ-қоҳ зада гуфт:

– Эҳ бачаи сода, хара ҳам қолиб дорад? Туро масхара кардаанд.

Одатан бо деҳқонбачаҳои содаи нав ба кори деҳқонӣ камарбаста дар аввалҳои кор ҳамин гуна шӯҳӣ мекарданд.

– Додарам, – тассалиомез гуфт Сулаймон, – барои хара қолиб-молиб даркор нест, барои хара аввалаш шамолу баъд як табақ қурутобу се чор бодгари бақувват лозиму вассалом. Амаки ту Мирзопахлавон ҳамин гуна шӯҳиҳо дорад. Хайр, парво нақун. Мон, ки туро ба ин восита дар роҳи зиндагӣ пухтатар кунад.

Соқӣ мондаву хаста, бо димоғи сӯхта ба кишлоқ баргашт. Дар даромади кишлоқ чӯрааш Асоро дид, ки ғӯсфандхоро пешандоз карда, ба кишлоқ мебарад. Онҳо бо якдигар вохӯрӣ карда, ҳолу аҳвол пурсиданд. Асо гашта – баргашта ба рӯи Соқӣ нигоҳ мекард.

Чӯрачон, – гуфт Соқӣ охи сарде кашида, – агар як ҳафта як дар паҳлуи амаки ман кор мекардӣ, он вақт аҳволи маро бепурсупос мефаҳмидӣ. Аз сабаби шабу рӯз чапаргардонӣ ҳаёл мекунам, ки заминку осмон дар назарам чарх мезанад. Ин ҳама машаққат бас набуд, ки имрӯзи дароз кишлоқ ба кишлоқ қолиби хара мекофтам.

Асо хандакунон гуфт:

– Чӯрачон, ҳамааш айби худат, ба маслиҳати ман ғӯш накардӣ. Дар паҳлуи амаки ту одам он тараф истад, дев ҳам як ҳафта кор карда наметавонад.

Баъд Асо ба Соқӣ наздиктар шуда гуфт, ки як ҳилаи нав

ёд медихад. Агар Соқӣ аз уҳдаи иҷрояш барояд, ду ҳафта баҳузур бозию кайфу сафо карда мегарданд.

– Боз чӣ хел ҳила? – пурсид Соқӣ ва илова кард. – Як бор ҳила ёд додӣ, як рӯз бозӣ карда, чор рӯз шаллоқ хӯрдам. Метарсам, ки аз болои ин ҳиллат ду ҳафта бозӣ карда, се моҳ шаллоқ хӯрам.

– Не, чӯра, – гуфт Асо, – ин ҳила он қадар мушқил нест, фақат ба гапам дурустакак гӯш кун. Ту гуфтӣ, ки амакам соатҳои чору панҷи пагоҳ омада, аз хоби ширин бедор мекунаду пеш аз ҳама ба чапаргардонӣ меандозад. Ту пештар аз омадани амакат аз хоб хезу дар обмӯрии сангдевори сари роҳ худатро пинҳон кун. Ҳамин ки шарфаи пойи хари амакатро шунидӣ, тайёр шуда, оҳиста саратро аз обмӯрӣ барор. Ана баъд қудрати худоро бо чашми худат мебинӣ. Аммо хуб эҳтиёт шав, ки ба даст наафти.

Соқӣ ҳамон шаб соати сею ним аз ҷояш хесту дар обмӯрӣ пинҳон шуда, омадани амакашро интизор шуд. Ҳамин ки амакаш харсавор ба обмӯрӣ наздик шуд, Соқӣ сарашро оҳиста бароварда, ду-се маротиба пасту баланд кардан гирифт. Хар аз ногаҳон пайдо шудани сиёҳии болои роҳаш дақиқае ду гӯшашро сих карду баъд чунон ҷуфтак зада парид, ки амакаш монанди банди қаҳбеда аз болои хар канда шуда ба даруни ҷӯй сарозер афтид.

Баъд аз садои гулдурӯси афтидани Мирзо паҳлавон ҳам дергоҳе овози гурсоси сумҳои хар ба гӯш мерасид. Дар ин асно нолиши ҷонгудози Мирзо аз даруни ҷӯй баланд шуд.

Соқӣ, агарчанде аз кирдори худ ҳамон лаҳза пушаймон шуда, дар дилаш Асоро ҳақорат диҳад ҳам, овоз намебаровард, чунки саҳт тарсида буд. Ў ин гуна натиҷа додани ҳазро чашм надошт. Ў зуд аз обмӯрӣ берун шуда, роҳро чапғалат дода ба назди амакаш омада ва аз чизе хабар надоштагӣ барин «ба шумо чӣ шуд, амакҷон» гӯён ўро аз дасташ дошта, қашида ба лаби ҷӯй баровард.

Мирзои бечора ханӯз ҳам доду войомез ким-чӣ хел дуоҳо хонда ба ҳудаш ва ба гирду атрофаш куф мекарду «маиб шудам» гӯён пояшро медошт. Вақте ки Соқиро дар наздаш дид, «ту Соқӣ-мӣ, ҷони бобош, маиб шудам» гуфт.

– Дар назди ҳамин сангдевор ягон назаргоҳ ё мазор, ягон

авлиё будааст, – мегуфт амакаш. – Ҳеҷ гуноҳамро намедонам, ҳар пагоҳ аз ҳамин ҷо мегузаштам, ҳеҷ гап набуд. Ин пагоҳ ҳамин ки ҳар ба обмӯрӣ наздик шуд, аз рӯ ба рӯям як чонвар аввал ба шакли пишак, баъд ба шакли шутур гашта рост хест. Дар пешонааш як чашм дошт, хари падарлаънат онро дидан замон чунон чап парид, ки аз болояш парида рафтам. Ҳар бало ба поям расида бошад, майлашу аммо метарсам, ки ба устухонам зиён нарасида бошад.

Соқӣ амакашро кашолаю пуштора карда ба сари хирман овард ва аз ҳодисаи рӯйдода ҳамсояхирманҳоро хабар кард. Ҳама чамъ шуда, воқеаро бо муболиғаҳои зиёде аз даҳони Мирзопахлавон шунида, ба ӯ таҳсину офарин мегуфтанд.

– Хайру худой кунед, – маслиҳат меод як аз ҳамсояҳо, – чилёсин кунед, ки ба шумо сояи шери ҳазрати бузургвор расидааст. Гоҳ-гоҳ шабҳои ҷумъа шери ҳазрати бузургвор аз ҳамин роҳ ба қадамгоҳи ҳазрати Алӣ меравад.

Амаки Соқӣ ду- се ҳафта ба кор набаромада хоб кард. Дар ин муддат дар кишлок овоза паҳн шуд, ки Мирзопахлавон бо худи албасти даст ба гиребон шуда, аз мушти албасти андаке зиён дидааст. Аммо албастиро қасам додааст, ки дигар бо ақраби ӯ ҳеҷ гоҳ рӯ ба рӯ нашавад.

Бо ҳамин ҳамаи корҳо боз ба гардани Соқӣ бор шуд.

УЛАВ

Соқӣ дар қишлоки Ниширён дар хонаи тағояш зиндагӣ мекард. Ё акнун ба Соқии пештара монанд набуд. Торафт мухаббати Маҳчон дар дилаш амиқтар реша медавонд. Ҳамсояҳо ба тағояш мегуфтанд, ки худо умраша дароз кунад, қиянатон писари нағзу аммо каме ҳаёли менамояд. Гоҳ- гоҳ дар назди дарвозаи ҳавлиатон соатҳо фикр карда пешониашро молида менишинад. Ё ба ё шамоли чин асар кардааст ё ки дар сараш ягон савдое дорад.

Баъд аз шунидани гапҳои ҳамсояҳо тағои Соқӣ ба ё диққат медодагӣ шуд. Тағояш ба хулосае омад, ки Соқӣ савдой шудааст. Бинобар он, барои дафъи «савдо» аксар вақт ёро ҳамроҳаш ба шикор мебурд. Тағои Соқӣ ҳам мергани хуб, ҳам бошабоз буд. Гоҳ бо камони душоха ба кӯҳу камар ба шикори нахчир мерафтанд, гоҳ бошаро гирифта ба саҳро ба сайди кабку бедона мебаромаданд. Ба ҳамин тариқ рӯзҳо пайи ҳам мегузафтанд.

Як рӯз раиси ҷамоа, ки дӯсти деринаи тағои Соқӣ буд, меҳмон шуда омад. Дар омади гап писари кӣ будани Соқиро пурсид. Вақте ки писари кӣ будани Соқӣ ва аз саводноқ будани ё огоҳ шуд, аз тағои Соқӣ хоҳиш кард, ки ёро баъд аз ду рӯз ҳамроҳ гирифта ба идораи ҷамоат биёрад.

Баъд аз ду рӯз тағояш Соқиро ба идораи ҷамоат бурд. Раиси ҷамоат гуфт, ки Соқиро котиби ширкат таъин карданист. Ширкат хочагиҳои нав коллективонидашударо бо асбобу анҷоми деҳқонӣ, бо пул ва ғайраҳо таъмин мекард. Соқӣ розӣ шуд ва дар ин вазифа чанд моҳ кор кард.

Тирамоҳ буд. Як рӯз раиси ширкат Соқиро ба назди худ ҷеғ заду гуфт:

– Додарам, ту бояд ҳамроҳи ана ин панҷ-шаш улав ба Душанбе равию асбобу анҷоми ширкатамонро бор карда биёӣ. Ба дигар кас бовар кардан мумкин нест... Мана ин кас Насибулин, намояндаи район. Аспи дилхоҳатро гиру тараддуди сафарро бин, фардо ба роҳ мебароед. Эҳтиёт шав, ҳама ашӯи гирифтагиатро ба рӯйхат гир. Хайр, сафарат бехатар шавад.

Соқӣ як эътироз кардани шуду боз номардӣ нашавад гуфта, худдорӣ кард ва аз идора баромад. Ё ба ҷоҳои дур сафар

накарда буд. Фарки фикру хаёл ба хона омаданаширо надониста монд. Бегоҳирӯз бо тағояш маслиҳат кард. Тағояш «бисъёр нағз, сафар кардан – ҷаҳон дидан гуфтаанд», – гӯён Сокиро дилбардорӣ кард.

Рӯзи дигар савораҳо ба роҳ баромаданд. Аз агбаву кӯху тал ва оврингҳо гузашта, чанд шабонарӯз, чунон ки гуфтаанд, «манзил ва мароҳил» тай карда, рӯзи чорум бегоҳӣ дохили кишлоки Дубеда шуданд. Ему коҳи онҳо тамом шуда буд. Дар назди масҷиди кишлоқ аспҳоро баста аловхона (меҳмонхона) даромаданд. Мардуми кишлоқ меҳмононро сард пешвоз гирифтанд. Онҳо дар манқалдони масҷид (дар атрофи алов) нишаста андаке нафас рост карданду аз соҳибхонаҳо камтар ему коҳ пурсиданд. Ҳама хомӯш буданд, фақат касе аз ҳозирон гуфт:

– Ҷӯраҳои меҳмон, ба обрӯӣи Мухаммад боз камтар даматонро ҳот кунеду (дам гиреду) аз роҳатон намонед. Ин кишлоки сари роҳ аст. Шумо барин ҳар рӯз садҳо нафар аз ин ҷо мегузарад. Ему коҳ он тараф истад, хасу хошок ҳам намондааст.

Мӯйсафеди боинсофе дар ҷавоби он мард:

– Муллоҳошим, номи мардуми кишлоқро бад нақун, ему коҳ надихӣ ҳам, ба меҳмонон муомилаи дағал нақун, – гуфт бо эътироз ва ба меҳмонон рӯ овард:

– Меҳмонони муҳтарам, хафа нашавед, ман ему хошок надорам, лекин шаб дар ин ҷо монданӣ бошед, гушнаю ташна намонед. Чунон ки мегӯянд, «мушкиле нест, ки осон нашавад». Пагоҳ барвақттар хезед, иншооллоҳ ба манзил мерасед.

Якта-якта одамони таҳҷой баромада рафтанд. Мӯйсафед пас аз фурсате як чойник чой ва дар дастархон нон оварда, назди онҳо гузошта каме суҳбат карда нишаста, вай ҳам баромада рафт. Мусофирон каме қути лоямут карда чой нӯшиданд. Аммо шиками аспҳои бечора аз гуруснагӣ танбӯр менавохт.

Сардори улав, ки Сафол-саркор ном марди ғаюру кордидае буд, пиёлаи чойро гирифту гуфт:

– Дӯстон, парво нақунед, ин мардумро чунон боб кунем, ки як умр дар хотирашон монад.

Посе аз шаб гузашта буд, ки ба сахни масҷид баромаданд. Аспҳо гӯшҳояшонро сих карда, бо умеде ба тарафи онҳо нигоҳ мекарданд. Шаб хело хунук буд. Моҳ гоҳ ба зерӣ абр пинҳон шуда, гоҳ баромада олавро мунаввар мекард.

Сафол-саркор Соқӣ, Одина ва Ҷалолро ба назди худ охиста ҷеғ зада гуфт:

– Тӯрбаҳоро гиред, ба Зоғу Пахол гӯед, ки дар пеши аспҳо истанд. Бо кадом роҳ ки бошад, барои аспҳо аз ҳамин қишлоқ коҳ пайдо мекунем.

Сафол-саркор пеш-пеш, дигарон аз қафо дар байни дарахтон ғойб шуда рафтанд. Гоҳ истода, гоҳ пасту баланд шуда аз назди чанд дару дарвоза, аз паси девори бомҳо мегузаштанд. Дар тарафи ҷануби шарқии қишлоқ ҳавлии боҳашаматеро дида истоданд.

Баъди дар атрофи қӯрғони ҳавлӣ як-ду маротиба ҷарх задан аз рӯйи тахмин дар кадом тараф будани коҳдонро муайян карданд ва ҳар се ба пушти боми он омаданд.

Сафол-саркор «канӣ аз поям дошта маро ба рӯйи бом бароред, як хабар гирифта бинам, агар ҳақиқатан коҳдон бошад, дар он сурат якта-якта шуморо ҳам кашида мебарорам, тӯрбаҳоро пури коҳ карда Худо розӣ шавад, сиҳат-саломат ба назди аспҳо бармегардем. Баъд аз он ки ба ватан баргаштем, барои мардуми ин қишлоқ коҳ савфо мефириستم» гуфту аз сари китфи онҳо ба рӯйи бом баромад.

Дар рӯйи бом ин тараф - он тараф гашта охир тахтаеро ёфт. Вақте ки тахтаро охиста кашид, равзани намудор шуд. Аз он равзан бодикқат ба поён нигоҳ кард, дар шуълаи маҳтоб дид, ки як тарафи хона то шифт пур аз коҳ аст. Саркор хурсанд шуду ба лаби бом омада дигаронро низ кашола карда баровард.

– Ана коҳи деҳқонӣ, бисмиллоҳу раҳмону раҳим гуфта гирифта гиред. Канӣ, кӣ марди майдон шуда аз равзан ба поён мефурояд?

Дар байнашон ҷавонтар ва сабуктар Соқӣ буд. Саркор гуфт:

– Набошад ту, Соқичон аз ҳама ҷобуку ҷаққон ҳастӣ, тӯрбаҳоро дар гарданат андоз, ману мулло Одина аз дастат медорем, ту аз ин равзан ба поён фуру, ҳамин ки поят ба коҳ

расид, туро сар медихем, баъд тӯрбаҳоро пур карда ба мо медихӣ ва туро кашида мегирем, вассалом.

Соқӣ сипоҳигариро аз даст надода, розӣ шуд.

Як дасташ ба дасти саркор, дасти дигараш ба дасти Одина, ба дарун овезон шуд. Соқиро сар доданд. Баъд аз дақиқае гумбурӯси ба замин задани Соқӣ ба гӯш расид. Сафол-саркор ба лаби равзан ҳам шуда ду-се маротиба «Соқӣ, хӯ Соқӣ» гуфта ҷеғ зад, вале дар ҷавоб садое нашунид. Дар ин лаҳза Одина ба воҳима афтида, «Ака саркор, ака саркор, аз пушти бом шарфаи пойи одам омада истодааст, Худо зад, ба даст афтидем!»-гӯён аз дасти Сафол-саркор дошта ба гӯшаи бом кашид, дигар таваккуф накарда худро ба поён, ба пушти бом партофтанд. Соқӣ дар он қаҳдон монд.

Баъд аз фурсате Соқӣ ба ҳуш омаду чашм кушод. Дид, ки дар хонаи холию хомӯш тоқаву танҳо ба пушт дароз хобидааст. Вай гумон мекард, ки хоб дида истодааст, гашта-баргашта чашмҳояшро мемолид, охир, воқеаи рӯйдода ба хотираш омаду ба воҳима афтод. Аз тарс, ба монанди барги бед меларзид, катраҳои арақи хунук аз сару рӯяш мешориданд. Оҳиста-оҳиста пою дасташро ҳаракат дода дид, ки ба ӯ зиёне нарасидааст ва ҳамаи аъзойи солим аст.

*Мард бояд ки ҳаросон нашавад,
Мушкеле нест ки осон нашавад,*

якбора ба ёдаш омаду ҳама ғайраташро ба як ҷо ҷамъ карда «ё Алӣ!» гӯён аз ҷояш хест. Дар шӯълаи моҳтоб, ки аз равзан меафтид, дид, ки ин хона нав сохта шудааст. Меҳмонхона ё хонаи хоб буданаш ҳанӯз маълум набуд. Дар як тарафаш то қарибиҳои шифт бурё чидида шуда буд. Ҳанӯз дару дариҷаҳояш часпонда нашуда буданд. Зуд аз ҳаёлаш гузаронд, ки ана ҳамин бурёҳои дар як тараф чидашударо Сафол-саркор дар равшании моҳтоб коҳ пиндоштааст. Пешонаашро каме дошту «дар ин гуна маврид як дақиқа таъхир касро ба азобу шиканҷаи солҳо гирифтормекунанд», – гӯён аз даруни хона ба рӯи ҳавлӣ баромад. Дар рӯи ҳавлӣ ба умеди он ки шояд аз ягон гӯшае садои шариконашро шунавад, бо диққат ба ҳар тараф гӯш андохт, аммо аз ҳеҷ кучо ба гӯшаш овозе нарасид. Дар тарафи

чануби хавлӣ дарвозахона буд. Охиста-охиста бозэҳтиёт ба дарвоза наздик шуд, куфли калонеро ба дарвоза овехта дид. Девори атрофи хавлӣ ниҳоят баланд буд. Пайи наҷоти худ аз ин кафас илочу чора чустуҷӯ мекард. Ногоҳ аз тарафи ғарби хавлӣ равшание ба чашмаш намуд. Таваккал карда нӯк-нӯки по ба тарафи равшанӣ равон шуд. Айвоне ду хонаро аз якдигар ҷудо мекард. Дар таги айвон баромад. Аз роғи дар ба хонае ки ҷароғ месӯхт, нигоҳ карда дид, ки як марду як зани ҷавон дар атрофи сандалӣ ғарқи суҳбат нишастаанд. Барои дигар ҷойҳоро аз назар гузаронидан ба дари хонаи дигар омаду занчири дарро бекулф ёфт. Охистекак занчирро кушоду дохили хона шуд. Ин анборхонае буд, пур аз асбобу анҷоми рӯзгор. Дар як тараф бо тамоми дарозии девор кӯлию кӯличаҳо сохта шуда буданд.

Соқӣ бо диққат ин хонаро аз назар гузаронда, ҳатто агар ягон воқеае боз рӯй диҳад, ҷойи пинҳон шуданашро ҳам муқаррар карда ғашта ба айвон баромада, ба назди дари хонае, ки марду зан суҳбат доштанд, омад ва гоҳ бо эҳтиёт ба роғи дар гӯшаҳо мегузошт, гоҳ нигоҳ мекард.

Соқӣ аз мушоҳида фаҳмид, ки инҳо зану шӯй набуда, ошиқу маъшуқанд. Ба худ қарор дод, ки «ҳарчи бодо бод» гӯён ба назди онҳо дарояд. Охири қувватро ҷамъ карда, якбора дарро зада медароям, гуфта тайёр шуда буд, ки ногоҳ тақ-тақи дарвоза дастони ӯро аз задани дар нигоҳ дошт. Охири маротиба аз роғи дар нигоҳ кард, ки дар байни зану мард шӯр афтадааст, зан ба мард мезаду мард ба зан, ба ҳар тарафи хона медавиданд.

Соқӣ зуд ҳудаҳо ба анборхона гирифта интизори ҳодисаи даҳшатноке шуд. Дид, ки зану мард ба таги айвон баромаданд. дари сандуқи ҷӯбинро бардоштанд, мард дохили сандуқ шуд, занак дари сандуқро пӯшиду кӯрпакӯҳнаеро ба болои ӯ гузошт ва зуд ба тарафи дарвоза, ки ҳанӯз садои тақ-тақ меомад, тохта рафт.

Соқӣ дар ин хона ниҳоят дар ташвиш афтада буд, дар кучо пинҳон шуданашро намеронист. Чанд маротиба қарор дод, ки ба берун барояд, боз тарсид, ки мабодо ба даст афтад. дар охир ба ҳамин қарор омад, ки аз ҳама ҷойи беҳавфтар ҳамин кулиҳоянд. Дар яке аз ҳамин кулиҳо даромада пинҳон мешавад. Ин қарори қатъӣ ӯ буд. Вале ҳанӯз дар пушти дар аз

дарун истода, пайи ҳам ба ҳудаш саволҳо меод, ки акнун чӣ мешуда бошад, марди дохили сандук чӣ кор мекарда бошад, дарвоза чаро тақ-тақ шуд, тақдири ин зани ҷавон чӣ мешавад?

Баъди лаҳзае садои суми асп ва овози зану мард ба гӯшаш расид.

– Мӯйсафед, ҳеҷ инсоф дорӣ, як зани ҷавонро дар ин ҳавлии калон танҳо гузошта то нимаи шаб бедарак шуда рафтӣ? – мегуфт зан. – Э, вой,– мегуфт мард, – бузургон занро бедарак «мӯдарозу ақлкӯтоҳ» нагуфтаанд, он вақтҳое ки як атса занам, панҷоҳ кас баробар «ярҳамакуллоҳ ваяшфука» мегуфтанд, кайҳо гузашта рафт. Ҳозир як батрак сурфа кунад, моҳо барин дахҳо нафар аз тарс дар мушхона ҷой мешавем. Худо накунад овозата баландтар кунӣ, «ҳа, хоини аз ҳуқуқ маҳрум, вай даврат кайҳо гузашт»-гӯён садоҳо ханҷар барин ба ҷигарат меҳаланд. Аз зорию тавалло кардан мурдам, базӯр дусе пуд гандумро орд кардаму ту танҳо натарсӣ гуфта, зуд бор карда омадам. Боқимондаи гандумро дар осӣ мондам. Зудтар биё, ордро ҳолӣ кунем, баъд тӯро ба хонаи ҳамсоя бурда монаму зуд ба осӣ баргардам. Кани, ҷароғро гирифта биё.

Соқӣ ин гапҳоро шунида, Худо зад, ҳозир ҳалтаи ордро кашола карда, ба ин хона мебароянд, – гӯён ба рӯи кулиҳ¹ баромад. Таҳмин кард, ки ана ҳамин кулии гандум аст. Бо саросемагӣ дохили кулӣ гардид, ки бечора сахв кардааст. то зонуяш ба орд ғӯтида рафт. Дигар фурсати танг имкони аз кулӣ баромаданро намедод.

Дар болои орд дароз кашиду бо дасташ ордҳои дари сӯрохро ба ду тараф барзаду латтаи дар сӯрохбударо кашиди гирифт, даҳонашро дар дари сӯрох гузошт. Ханӯз ҳам ба умеди он буд, ки шояд ҳалтаро дар анбор гузоранду ҳалтаи дигар

¹ Дар кишлоқҳои кӯҳистон кулӣ гуфта ҷойи захираи орду гандум ва дигар зироатҳоро меноманд. Ба девори асосии хона тақя дода бо гилу коҳ девори тунук месозанд. Аз болояш ба қадри одамдаро сӯрох мегузоранд. 3-4 вачаб аз ҳамин балантар сӯрохи мудаввар мемонанд. Вақте лозим шуд, аз ҳамин сӯрохи поён бо даст орд ё гандум кашиди мегиранд. Кулиҳои калон то 30-40 сентнер орд ё гандум мебаранд. Дар кулиҳҳо нахӯду лӯбиёю наску чормағзу мавизи тут ва ғайра захира мекунанд.

гирифта, азбаски кори мард шитоб аст, ордро ба кулӣ холи накарда зуд ба осиеб баргардад.

Вақте ки зан чароғ дар даст ва мард аз қафои он халтаро кашола карда дохили хона гардиданд, мард гуфт:

– Ку, занак, ба болои кулӣ баро. Бинем чӣ мешавад!

Зан фармони мардро бачо овард, ба болои кулӣ баромад. Мард табақи чӯбинро пур аз орд карда ба дасти зан медоду зан ордро ба кулӣ мерехт. Баъд аз чанд табақро холи кардан зан дид, ки кулӣ қариб аз орд пур шудааст. Аз болои кулӣ зан хитоб карда гуфт:

– Ҳой мард, қариб аст, ки кулӣ аз орд пур шавад.

– Ҳазлу шӯхиро мон, – гуфт мард. – Ин кулии мо ними орди аҳолии қишлоқро мебарад.

– Бовар нақунӣ худат баромада бин, – гуфт зан.

– Ҳазл нақун мегӯям, қанӣ дурустар бин, эҳтимол ягон палос-малоси бар болои кулӣ мондагиат дарун афтодааст, – гуфт мард.

– Ман дар болои кулӣ ягон палос-малос намонда будам.

– Ту падарлаънати ноқисулақли беҳушро, замонаш мешуд, аз мӯят меовехтам, қанӣ фуру!

Мард ба болои кулӣ баромада дид, ки орд ҳақиқатан то қариби даҳони кулӣ, пурупур расидааст.

– Қанӣ, ордлағадкунакро ин ҷо гир.

Ордлағадкунак чӯбест, ки дарозиаш як метр, ғафсиаш баробари банди пойи одам буда, сари поёнаш як вачаб тунукабандӣ дорад, болояшро ба қадри як вачаб сӯроҳ карда, чӯби аз ду тараф бо ду даст медоштагиро мегузaronанд.

Соқӣ ҳамаи ин гапҳоро мешунавид. Медонист, ки дучори фалокату даҳшатҳои гӯшнашунандаю чашмнадида мешавад. Гоҳ меҳост ки бо тамоми қувваташ дод гӯяд, гоҳ ба худ омада, астағфуруллоҳ мегуфт, гоҳ умед мебаст, ки шояд оқибати ин ходиса бахайр шавад. Хулоса, тан ба тақдир дод.

Зан ордлағадкунакро аз ҷояш гирифт ба дасти мард дод, мард бо ду дасташ аз дастаи ордлағадкунак дошта, бо тамоми қувваташ ордро зер мекард. Ҳар вақте оҳани сари ордлағадкунак ба пушти Соқӣ меҳӯрд, монанди резин то таги кулӣ пахш мешуд, вақте ки ордлағадкунакро боло мекашид, баланд мешуд. Аз даҳшати дард Соқӣ лабонашро газида

хуншор карда буд. Мард дид, ки дар вақти зер кардани ордлағадкунак як паст мешаваду ҳамин ки ордлағадкунакро боло кашид, боз орд баланд мешавад.

Мард ба ғазаб омада буд, аз пешонааш арақ мешорид, занро ба лафзи қабех ҳақорат меод, зан ҳар замон мегуфт, ки ман дар болои кулӣ палос-малос намондаам.

– Бар падарат лаънат! – дашном меод мард. – Боз палос-малос намондаам мегӯяд-а, аҳмак.

Мард ордлағадкунакро ба як тараф монду аз поён истода, бо дасташ даруни ордро кофта гирифт. Ногоҳ нӯги домани Соқӣ ба дасташ хӯрд.

– Падарнаълати ночинс, ана ин чист, ё ки чизҳои маро барои шӯйи ҷавони ояндаат дар ин кулӣ пинҳон кардӣ? Ту нағз бидон, ки ба осонӣ аз дасти ман ҷон ба саломат намебарӣ, чизҳои ман ба ҷаҳманди (ошиқӣ) ту насиб намекунад, – гуфту бо ду дасташ нӯги домани ҷомаи Соқиро дошта сари ду зону истода бо қаҳру ғазаб ҷунон кашид, ки девори пеши кулӣ якбора фуру рафт.

Мард бари ҷома дар дасташ гурсас ба замин хӯрд, ордҳо ҳар тараф пош хӯрданд, ногоҳ Соқии саропо ордолуд дар байни хона пайдо шуд. Доду фарёди даҳшатангези соҳиби хона ҳавлиро фаро гирифт. Қариб чанд дақиқа беҳушӯ беёд ба якдигар нигоҳ мекарданд. Соқӣ аз ин фурсат фоида бурда ба айвон баромад. Ҳамин ки Соқӣ ба айвон баромад, тарақ-туруқи сандуқи дар айвонбуда баланд шуд..

Соқӣ дид, ки мардак дари сандуқро зада баромаду монанди тир роҳи гурезро пеш гирифт, шояд аз қафои ин рафта роҳ ёбам гӯён ўро дунболагир кард. Соҳиби хона бошад, каме ба худ омада, ҳамоҳи занаш додгӯён аз қафои онҳо медавид.

Дар як тарафи ҳавлӣ нардбоне гузошта шуда буд. Марди аз сандуқ баромада ба нардбон часпид. Вақте ки мард ба рӯйи бом баромад, Соқӣ дар нимаи нардбон буд, соҳиби хона дар поёни нардбон. Соқӣ ба рӯйи бом баромаду дид, ки аз ҷанги соҳиби хона ҳалос шудан душвор аст. Дарҳол фикр кард, ки илоче ёфта ин мардро аз нардбон партояд. Дар як гӯшаи бом ҷизе меҳобид. Зуд он ҷизро бардошта «ё пирам, мадад кун!» гӯён ба сари соҳиби хона, ки ҳанўз дар болои нардбон буд, партофт.

Ногоҳ чизе ба гарданаш печид ва худ низ кулӯла шуда сарнагун рафт.

Бечораи Соқӣ дар рӯи замин дароз кашида нолиш мекард. Ду-се қадам дуртар соҳиби хона доду вой менамуд.

Касеро ки бахт баргашт, бо дасти худ худро ба дом меандозад. Чизе ки Соқӣ аз гӯшаи бом гирифта ба сари соҳиби хона партофт, тӯкуми хар будааст ва хангоми боло бардоштан пордуми он ба гарданаш андармон шудааст.

Аз ғалоғула ва ин афту дарафтҳо ҳамсояҳо огоҳӣ ёфта, чамъ шуда монданд. Баъд дасту пой Соқиро бастанд, лағадкӯбкунон ба кӯча бароварданд. Хар чи қадар ки Соқӣ зорию илтиҷо мекард, намегузоштанд, ки арзи ҳол кунад. Ёро ба ҳамин ҳоли зор, бо даҳони пур аз орд, либоси дарида, пушту паҳлуи аз зарбаи ордлағадкунак варамида кашон-кашон ба идораи ҷамоат бурданд. Дар идораи ҷамоат Соқӣ воқеаи рӯйдодаро ба раис ва ҳамкорони ӯ ҳикоят кард. Хар касе, ки ин қиссаро мешунид, шиками худро дошта меҳандид, нав ба нав одамони қиссаи Соқиро нашунида пайдо мешуданду аз ӯ хоҳиш мекарданд, ки боз як бори дигар ҳикоят кунад, ки бо ӯ чӣ воқеа рӯй дод, вай боз аз сари нав ҳикоя карда меҳандонд.

Раиси ҷамоат хабар дод, ки шариконаш ёро кофта наёфта, арзашонро гуфта рафтанд. Соқӣ як ҳафта дар меҳмонхонаҳои Дубеда ҳобида дертар ба Душанбе меояд ва дар заводи пахта ба кор мебарояд. Баъдтар ба мактаби олий дохил мешавад.

ПИСАРИ АБДУЛЛО

Сессияи Совети Олӣ мерафт. Дар вақти танаффус ҷавоне коматбаланд, чашму абрӯсиёҳ, хандонрӯй, ки костюми ҷусунча ба бар ва токии ҷустӣ ба сар дошт, наздам омад.

– Салом, муаллим! – гӯён даст дароз карда, вохӯрдӣ намуд.

Ўро нашинохтам, вале сир бой надода, ҳолу аҳвол пурсидам.

– Падарам бисёрҳо салом гуфтанд, – илова кард ҷавон.

Каме ба ҳаёл фуру рафтам, дафтари хотираамро варак мезадам, ки шояд кӣ ва чикора будан ва дар кучо бо ин ҷавон вохӯрданамро ба ёд орам.

Дар ин лаҳза ҷавон пешдастӣ карда:

– Муаллим, аз афташ, маро нашинохтед, ман писари Абдулло, – гуфт.

– Писари кадом Абдулло? – савол кардам.

– Ҳамон Абдуллое, ки ҳамроҳатон як вақтҳо муаллим буд.

– Э-э, Абдуллои дузд...

– Бале, худӣ худаш, муаллим.

– Одинаҷон?

– Ҳа, муаллим.

Дар ин вақт танаффус ба охир расиду ҳама ҷобачо нишастанд. Беихтиёр ин байти Бедил ба хотирам омад.

*Гофил машав зи умр, ки чун киштии дар об
Истода менамояду чун тир меравад.*

Ман лавҳаҳои гузаштaro ба хотир овардам, ки гӯё динаякак ин воқеа рӯй дода буд.

* * *

Солҳои сиюм.

Дар яке аз деҳоти дурдасти кӯҳистон мудири мактаб шуда кор мекардам. Мактаби на он қадар калон, талабаҳои ҷам бисёр набуд. Хусусан духтарҳо. Ҳамагӣ панҷ-шаш нафар. Мураккабии кор боз дар он буд, ки дар ин қишлоқ мактаби

кӯҳна ханӯз вучуд дошт. Байни мо ва муллои мактабдор муборизаи тунду тезе мерафт. Як шогирд борҳо аз даст ба даст мегузафт. Ҳатто бо марг мушту гиребон мешудем. Оқибати шуми Фузайл Махсум, ки як гурӯҳ муаллимонро ба қатл расонда буд, ханӯз ин гуна домуллои мактабдорро қувват меод.

Ба замми ин ҳам, муаллим чун тухми анқо буд. То як муаллим ёфтани остонаи дари шуъбаи маорифи районро охурча мекардем.

Баъди ду-се моҳи таҳсил шуъбаи маориф ба мактаби мо як муаллим фиристод. Чавони бист-бисту дусола буду хатту саводи хуб, дониши комил дошт. Номаш Абдулло. Дар синфҳои боло ҷуғрофия дарс меод.

Дар синфи шашум Назрия ном духтаре меҳонд. Ниҳоят зебо: чашмҳои шахло, мӯйҳои ҳамчун солики занбӯр сиёҳ, рӯйи монанди шир сап-сафед дошт. Рӯхсораашро лолаи тар ғӯед, хато намекунед. Вақти ханда дар ду бари рӯяш чуқурча – ҳусни зиёдаш пайдо мешуд.

Ӯ фарзанди охирини падару модар буд. Нағз меҳонд. Хурду калони кишлоқ дар ҳар як қор ӯро ҳамчун намунаи ибрат ном мебарданд. Аз рӯйи шунидам, ду се фарзанди онҳо паси ҳам дар синни кӯдакӣ бо як хел касал вафот кардаанд. Бинобар ин, падару модари ӯ кишлоқи ҳамсоя ба пеши ҳазрати эшон рафта, ба назру ниёзи бисёре мадад пурсидаанд. Ҳазрати эшон даму нафас андохта, як себро дукафон кардааст ба зану шӯ ҳӯрондааст ва аҳду паймон кардааст, ки агар духтар шавад, номашро Назрия монанд. Вақте ки ба камол расид, ҳамчун назр аз баҳри хуну пӯшташ мегузаранду ба даргоҳи ӯ месупоранд. Агар писар шавад, номашро Назрӣ монда, ҳамчун ғулом ба хизмати ӯ бифиристанд.

Гӯе баъд аз таваҷҷӯҳи ҳазрати Эшон ҳамин Назрия таваллуд шудааст.

Рӯзе, баъди дарс дар хучра менишастам, ки дарро кӯфту Абдулло иҷозати даромадан пурсид. Рухсат додам. Даромадан замон аз авзоаш пай бурдам, ки ташвише ба сар дорад. Ҳолпурсӣ кардам. Бо хиҷолат ба замин нигариста, бо ангушташ фарши хонаро хат кашида, рози дил гуфт:

– Муаллими азиз, кайҳо боз ин розро ба шумо кушоданӣ,

вале чуръат накардам, акнун, ки кор ба дараҷаи ашки сари мижгон расидааст, мегӯям. Росташ, Назрияро монанди ҷон дӯст медорам. Ба ҳар ашӯе, ки дар ин кишлоқ менигарам, акси ӯ дар ҷашмонам ҷилвагар мешавад. Сарчашмаи бахти ман ин кишлоқ аст. Агар мадад нарасонед, падари азиз, зомин мешавад...

Дидам, ки дар ҳақиқат ҳам тири муҳаббат ҷигари Абдуллоро пора кардааст, пайи тасаллои ӯ кӯшидам ва «Муносибати Назрия ба ту чӣ хел аст?» гуфта пурсидам.

Вай дар ҳолате, ки ҳанӯз ҳам аз хичолат ба рӯи ман нигариста наметавонист, бо овози ҳазин гуфт:

– Назрия гоҳ- гоҳ дуздида ба ман нигоҳ мекунад. Як рӯз дар кӯҷаи назди мактаб дучорам омад, бо лаби рӯймол даҳонашро пӯшид ва чизи ба қоғаз печондаеро сӯям дароз карда «модарам инро ба шумо фиристоданд» гуфту аз назди ман гузашта рафт. Ман қоғазпеч дар даст монанди ҳайкал дар лаби роҳ шах шуда мондам. Вақте ки ба худ омадам, қоғазро кушодам. Дидам, ки рӯймолаки гулдӯзии атрофаш муҳрадор.

Ана гуфту ба ман нишон дод.

Ман ба Абдулло гуфтам:

– Ҳама корҳо пухтагӣ-ку. Охир, худат медонӣ, ки дар кӯҳистон иқдоми аввал ба муҳаббат ё рӯймолча, ё тӯппӣ, ё миёнбанд бахшидан аст. Боз ин изтиробу бегоҳӣ барои чӣ!

Абдулло хомӯш ба назар намояд ҳам, ба гумонам, ким-чӣ гуна нақшаҳо мекашид.

Ман таъкид кардам:

– Дар ин кор саросема шудан лозим нест. Андеша кардан даркор, сабр даркор, ҳеҷ набошад, то хатми таҳсил ин корро ниҳоят маҳфӣ бояд нигоҳ дошт. Ба ҳар ҳол, ману ту муаллим ҳастем. таътил ҳам наздик омадааст. Ман аз пайи беҳбудии ин кор мешавам. Ҳар чи аз дастам ояд, барои бахти ту дарег намедорам.

– Падари азиз! – Гуфт Абдулло, – чунонки мегӯянд, «илоҷи воқеа қабл аз вуқӯъ бояд кард, набошад мумкин аст орзуҳои ҷавонии мо абадӣ барбод равад» – гуфту бо ҳамон рӯймолча ашки ҷашмонашро пок кард.

Ин ҳолат маро ба изтироб андохт, такроран пурсидам:

– Магар ягон ҳодиса рӯй додааст?

– Бале, муаллим, ҳодисаи мудҳише... Ду-се рӯз пеш аз кишлоқи ҳамсоя ҳамон ҳазрати эшон овозаи ҳусну ҷамоли Назрияро шунида, ба назди падари ӯ кас фиристодааст, ки гӯё ким – чӣ хел хобҳо дида бошад, талаб кардааст, ки Назрияро фавран аз мактаб рафта нигоҳ доранд. Гуфтааст, ки «Ҳафтаи оянда, рӯзи ҷумъа бо ду дасти адаб назри маро бурда ба хонаам супоред, агар дер кунед, ба авроҳи гузаштаамон, ҷунон дуои бад мекунам, ки дару деворатон ҳамроҳи худатон сӯхта хокистар мешаванд».

Дирӯз бегоҳӣ модари Назрия ин воқеаро ба ман гуфт ва илтимос кард, ки шуморо низ огоҳонам. Падари Назрия бошад, дар тараддуи ба ҷанголи гург фиристодани духтар аст, ба доду вою аламу ҳасрати модар нигоҳ накарда, «гап яқта – Худо яқта» мегуфтааст.

Баъд аз шунидани ин гапҳо ман низ сари калобаро гум кардам. Сабаби ду-се рӯз ба мактаб наомадани Назрия маълум шуд. Монанди лентай кино ҳазор хел фикру хаёл аз назарам мегузаштанд. Ҳар дақиқа кимат ва ғанимат буд, ҳатто барои ба ягон ҷой, ба ягон идораи дахлдор додани ин ҳодиса фурсат намерасид. Ба Абдулло гуфтам:

– Зуд пайи сариштаи кори худ шав. Аз назди модар гузар, маслиҳати ӯро гир, ман ҳоло ба назди раиси ҷамоат меравам.

Идораи ҷамоат аз кишлоқи мо хеле дур буд. Бо вучуди ин, дар нимаи шаб, яккаву танҳо, ҳарчанд замона тинҷ набуд ва дар ҳар қадам бо унсурони бегона (босмачиҳо, роҳзанҳо, мактабдорҳо) дучор омадан мумкин буд, ба сӯйи идораи ҷамоат рахсипор шудам...

Вақте ки аз Совети кишлоқ бо раиси ҷамоат баргаштем, тахмин соати ҳафти пагоҳ шуда буд. Ҳаво софу беғубор, бӯйи гулу гиёҳу майса машоми касро муаттар мекард, паррандаҳо ба ҳар тараф нағмасарой мекарданд, дарахту буттаҳо ғарқи гул буданд.

Мо савора аз роҳи печ дар печ дар тарафи нишеб мефаромадем. Раиси ҷамоат, ки Давлатёр ном дошт, аз ин таровати ҷонбахши ҳусни баҳор ба шавқ омада, суруди «Ошиқам, ошиқ ба рӯят»-ро замзама мекард. Ҷун суруд ба поён расид, оҳе аз чигар кашиду гуфт:

– Мудирҷон, аз афти кор, умрамон бо мубориза ба охир

мерасаду рӯйи зиндагии нави дар роҳаш чон бохтаамонро ба серӣ намебинем. Подшоҳашро зада пеш кардем, Фузайлаш баромад, ана, мудирҷон, нишонашро дар дасту по монду ҳудаш фано шуд, мана боз ҳазратҳо сар бардоштаанд. Кай як дами хуш мебинем-а? Хайр, парво нақун, мудир, майлаш, чунонки шоир гуфтааст, мурда ба бихишт равам ҳам, меҳоҳам, ки дар он ҷо душман бошаду бо ӯ мубориза барам. Ин муборизаҳо ҳам лаззате доранд, – ва ӯ ногаҳон лаҷоми аспашро кашид. Дар назди мактаб, падару хешу табори Назрия чамъ омада маро ба ангушт нишон дода, бо қаҳру ғазаб чизе мегуфтанд. Ба гӯши раиси ҷамоат гуфтам:

– Воқеан, нохушиё рӯй додагӣ барин.

Падари Назрия ба ман рӯ оварда гуфт:

– Рафиқ мудир, нону намаки халқ касро кӯр мекунад! Мо бо ҳамин умед фарзандонамонро ба дасти шумо супоридем, магар? Ин чӣ кори кардагиатон? Духтарам канӣ?

Паси ҳам овозҳо пасту баланд мешуданд.

Раиси ҷамоат аз ман пеш гузашт ва сабаби воқеаро пурсид.

– Рафиқ раис, ду-се рӯз боз Назрия касал буд, ҳамин шаб ногаҳон ғайб зад. Ҳама ҷоро сӯзанкоб кардем. Дараке наёфтем. Маълум шуд, ки муаллими қишлоқ, шайтонбачаи маккор Абдулло ҳам нест. Ў аспи қаравули мактабро дуздида, Назрияро ҳамроҳаш гирифта гурехтааст. Мо медонем, ки инҳо ҳама бо маслиҳати калони мактаб, мана ин мудир шудааст. Зомини хуни духтари мо ҳамин кас аст. Дар назди қонуни ҳукумати шӯро аз ин кас ба ҷойи хуни духтарамон хун талаб мекунем... Бе ин наметавонем!

Аз ҳар тараф овозҳои «дуруст, дуруст!» – баланд мешуданд. Ман борҳо:

– Рафиқон! Дӯстон! Падарон! Хешон! Агар бовар кунед, ман аз мурдани худ хабар дораму аз гум шудани Назрия не. Шаб ҳамроҳи раис дар қишлоқи ҳамсоя будам, – гӯям ҳам вале касе эътибор наметод.

– Ҳа, дар қишлоқи ҳамсоя буданатро медонем, ҳамаи қорҳоро ташкил кардӣ ва барои ин ки дар чашми мо ҳок пошӣ, ба он ҷо рафтӣ, – гуфт падари Назрия халифа Саттор.

Раиси ҷамоат пеш гузашт:

– Хомӯш! – гӯён ба гап даромад. – Халифа Саттор, аз рӯйи шунидам ҳазрати эшон бо мудирҳояшон шаб дар хонаатон буданд-ку, эҳтимол, духтаратонро ягон сеҳру чоду карда бошанд. Ҳазратамон гоҳ- гоҳ ҳамин хел қилиқҳо доранд.

Падари Назрия гиребонашро дошта:

– Тавба, ё тавба! – мегуфт. – Дар ҳаққи ҳазратам шаккокӣ накунед, ки даҳонатон метобад! Дурӯғ нагӯед, он зоти шариф дар хонаи ман набуданд...

Дигарон баъд аз шунидани ин дурӯғи Саттор халифа каме хомӯш шуданд ва байни якдигар пичир- пичир карданд.

– Раветон, ба хонаҳоятон, бародарон! – Гуфт раиси ҷамоат, – дар пойи духтаратон хор намехалад. Мо ҳамроҳи мудир, агар ба қаъри замин рафта бошад, аз мӯяш ва агар ба осмон pariда бошад, аз пояш кашида мегирему ба дастатон месупорем. Фақат аз шумо илтимос, ки овозаву дарвоза накунед. Халифа! Донед, ки ин гап хонадони шуморо бадном мекунад!

Мардум ҳар тараф парешон шуданд. Ману раис дохили идораи мактаб шудем. Раис, баробари дар паҳлуи миз ништастан, ба рӯйи ман синча карда:

– Рафиқ мудир, кори нағз нашудааст-дия. Муаллиматон андак бачагӣ кардааст, – гуфт. – Хайр... Лекин шумо аз худ эҳтиёт шавед, якчанд рӯз ҷойи хобатонро иваз кунед. Замона хело нозук, миш-миши Иброҳимбек ҳазратҳоро ба кор андохтааст. Аз майдатарин воқеаҳо истифода бурданӣ мешаванд. Бегоҳ ҳардуюмон ба кишлоки боло меравем, хайр?

Ман розӣ шудам...

... Баъди ду- се рӯз мактубе гирифтам.

Ассалому алейкум, падар ва муаллими азиз! Аз шумо авф мепурсем. Албатта, аз ман саҳт ранчидагистед. Аммо чӣ илоҷ? Чораи дигар набуд. Он шаб аз пеши шумо баромадаму дар таги ҷанори назди мактаб ба модари Назрия дучор омадам. Бовар кунед, ки дар он лаҳза ҳолати модари зорро шумо ҳам медидед, чораи дигаре наандешида, ҳуди ҳамин тавр рафтор мекардед. Модар аз гиря гулӯгир шуда буд, дастонаш меларзиданд. «Писарам, дасти ману домани ту, эшон бо мудирҳояш ба хонаамон зада даромаданд. Ҳошокалло «ҳозир Назрияро никоҳ карда медиҳеду ҳалос» гуфта истодаанд. Ба ҳоли модар раҳм

кунед, илоче карда аз дасти ин пири бедодгар духтарамро начот диҳед», гуфт.

Муаллими азиз, фикри дигар накардаму гуфтам, ки баъд аз даҳ дақиқа дар лаби чашма бо Назрия ҳозир шавед. Модар гуфт, ки ҳоло гӯштбирён дар дег аст, мераваму ба табакҳо мекашаму ҳамин ки машғули хӯрдан шуданд, дар чойи ваъда тайёр мешавем.

Ман хостам, ки ҳар чӣ шавад ҳам, шуморо як сари қадам бидам, набудаед. Дар саҳни мактаб аспи қаровулро дидаму вақтро ғанимат дониста, онро савор шуда ба сӯйи мақсад раҳсипор шудам. Назрия аллакай ҳозир шуда буд. Худро ба рӯйи асп ба қафои ман гирифт. Лачоми аспро гардондем: «Ё чонвари вафодор, акнун худат медонӣ!» гуфта, ду- се қамчин дар пушти ёлаш задам.

Тахминан баъд аз соате ҳаёҳуи одамон ва чарсоти суми асп аз қафо торафт ба гӯши мо наздик шудан гирифт. Маълум шуд, ки одамон аз воқеа пай бурдаанд ва моро таъқиб мекунанд. Сипоҳиро аз даст навода дар сари дуруҳа чапғалат дода, зуд аз асп фуromaдему дар байни буттаву харсангҳо пинҳон шудем. Аспро дар пушти сангчиلى дар шохи олуча бастам. Фурсате нагузашта се-чор аспакӣ ҳам дар дуруҳа намоён шуданду ба қадом роҳ рафтанду надониста таваққуф карданд. Гудур-гудур гап задани онҳо баръало шунида мешуд. Хуб тарсидем. Агар бинанд чӣ? Қариб нафасгир шуда будем. Аспро намегӯед. Раваду шиҳа кашад, пой кӯбад...

Аз тарафи чап дарёи Сурхоб мавҷ мезаду ғалаён мекард ва гоҳ-гоҳ садои гуфтугӯи одамонро пахш менамуд, гӯе ба ҳоли мо раҳм карда, моро ба паноҳаш мегирифт. Бо вучуди ин, торафт ваҳм дар дили мо зиёд мешуд. Хусусан пай бурдам, ки Назрия ниҳоят тарсидааст, оҳиста мегӯяд:

– Биё, пеш аз ба даст афтидан, худро ба дарё мепартоем. Ман «сабр кун» гӯён ўро тасалло меодам.

Муаллим, аспро арабҳо «фарас» мегӯянд, ки рост аст. Дар ин лаҳза фаросатнокии ин чонвар бори дигар ба ман маълум шуд. Шиҳа задан он тараф истад, ҳатто пояшро ҳам намечунбонид.

Хулоса, таъқибкунандагон аз мо гузаштанду дар пардаи шаб ниҳон шуда рафтанд. Тахминан баъд аз якуним соат,

эхтимол, диданд ки «на пай ҳасту на Ҳайдар» ноумед шуда, баргашта рафтанд. Каме ҳар ду нафас рост кардем. Баъд аспро савор шуда, ба сӯи сарнавишт роҳ паймудем.

Ҳамон шаб дар қишлоқи Навдона дар хонаи аммаам хоб кардем. Пагоҳ барвақт дохили идораи шӯъбаи маорифи район шудем. Ин саргузаштро батафсил ба мудири маориф хикоят кардам. Ин мард, ки одами фозил ва боақл аст, бо шунидани ин хикоя гоҳ ғазабаш меомад, гоҳ табассум менамуд, гоҳ маро «педагог» гуфта сарзаниш мекарданд. Гоҳо «нағз кардӣ» ва гоҳо «хуб накардӣ» мегуфт.

Муаллимчон! Дар оянда ба шумо муфассалтар дар ин бора менависам. Ҳоло ҳамин қадарашро мегӯям, ки Назрия ба омӯзишгоҳи педагогӣ дохил шуд. Ман бошам, методисти маориф. Вақтамон хуш, димоғамон чоқ, факат Назрия гоҳ-гоҳ падару модарашро ёд мекунад. Гоҳо монанди кабӯтари озод дар ҳавои умеду орзуҳои калоне бол мезанад. Умед аст, ки ҳама корҳо ба некӣ меанҷоманд.

Муаллими азиз! Фелетони шумо «Эшон – устои шайтон»-ро ҳамроҳи Назрия дар газета хондем. Бисёр ҳам маъқул шуд. Ҳоло ин фелетон нуқли дӯстон гардидааст. Хайр, саломат бошед.

Такроран авф мепурсам.

Бо камоли эҳтиром, Назрия ва Абдулло».

* * *

– Сухан ба депутат Одина Абдуллоев дода мешавад, – гуфтани раиси Сессия маро аз олами хаёл берун кард.

Ба минбар бо қадамҳои ботамкин Одина баромад. Ё дар бораи корҳои хоҷагии район, парвариши пахта, тарбияи агрономҳои ҷавон, махсусан, дар хусуси иҷрои ӯҳдадорӣ суҳан меронду сабаб чист, ки торафт маро ҳаяҷон фаро мегирифт, дилам саршори ҳисси ифтихор мешуд.

МУНДАРИЧА

Шеърҳо.....	5
Саргузашти Соқӣ	123

Боқӣ Раҳимзода

БАҚОИ МЕҲР
(шеърҳо ва ҳикояҳо)

Мухаррир
Мухаррири
техникӣ:
Тарроҳ:

Эътибор Назарова
Робия Абдуллоева
Фирдавс Давлатбеков

Ба матбаа 26.03.2015 супорида шуд. Ба чопаш 02.04.2015
имзо шуд. Андозаи 60x84 1/16 Коғази офсет. Чопи офсет.
Ќузьи чопӣ 12. Адади нашр 20 000 нусха.
Супориши № 70/2015

Муассисаи нашриявии «Маориф»-и
Вазорати маориф ва илми Ќумҳурии Тоҷикистон.
734024, ш. Душанбе, кӯчаи А. Дониш, 50.
Тел: 222-14-66, E-mail: najmiddin64@mail.ru

Дар «Комбинати полиграфии ш. Душанбе»
бо супориши № 11 чоп шудааст.